

Гулчеҳра Жўраева

**ЙИЛЛАРИМ —
ЙЎЛЛАРИМ**

Шеърлар ва дoston

**Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти
Тошкент — 2000**

Ўз2
Ж 96

Муҳаррир: *Жонибек СУБҲОН*

Жўраева Г.

Йилларим — йўлларим: Шеърлар ва дoston.
— Т.: Ф. Фулом номидаги Адабиёт ва санъат
нашр., 2000. 168 б.

Таниқли шоира Гулчеҳра Жўраева қирқ беш йилдан буён баракали ижод қилаётир. Ушбу тўпلامда захматқаш шоиранинг сўнгги йилларда ёзилган янги дoston ва шеърлари жамланди. Мазкур йил шоира учун сарҳисоб йили бўлгани боис унга турли йилларда ёзилган аввалги намуналардан ҳам қисман киритилди.

Китобни ўқиб чиққанингиздан сўнг кўз олдингизда шоиранинг ижодий қиёфаси, бўй-басти тўлалигича намоён бўлади, ҳаётнинг барча муаммолари, оқу қораси, баланду пасти, аччиғи ва чучугини ҳис этасиз, ширин лаҳзаларини дилингиздан ўтказасиз.

Ўз 2

Ж $\frac{4702620202 - 99}{М 352 (04) - 2000}$ — Катъий буюртма — 99 й.

© Гулчеҳра Жўраева, Фа-
фур Фулом номидаги
Адабиёт ва санъат наш-
риёти, 2000 й.

ISBN 5-635-01575-1

СЎЗБОШИ

Сўнги китобим 1987 йилда чоп этилган эди. Бу давр мобайнида нечоғли тарихий ўзгаришлар юз бергани муҳтарам китобхонларга маълум. Энг буюги — Истиқлолга эришдик! Ўзбек юртининг мустақиллиги инсоннинг маънавий жиҳатдан мустақил камол топишига, эркин фикрлашига, янги ижодий сарҳадлар очишига имкон яратди.

Она тилимиз ҳокимлиги, ўзбекнинг ўзига ўзи бекдек яшаши, ўз меҳнатидан баҳраманд бўлмоғи, хуллас, озодлик ғоялари адабиётимизда кеча ё бугун пайдо бўлгани йўқ. Унинг ғалабаси учун 70 йиллик кураш шаҳидлари қонида, сатрлар, мисралар, байтлар орасида яшаб-яшириниб келди ва ниҳоят, зафар қучди.

Ушбу мўътабар, дориламон кунларга этиб келганим учун Аллоҳга минг шукрлар қиламан.

Аммо босиб ўтилган йўлни тарихдан зинҳор ўчириб бўлмайди. Келажак ўтмишдан бошланади, дейди донолар. Балким ўтмиш сабоқлари бор учун бугун Истиқлолга эришдик. Кимгадир мутелик — мустақилликка ташналикни оширди, эркинликка чорлади, инсонлар ўртасида йўқолиб кетаёзган меҳр-оқибатни, диёнат ва виждонни тиклашга интилиш уйғотди. Шу боис мен ҳам мазкур даврларда ёзилган армонли шеърларим ва достонимни ушбу тўпламга киритдим. Зеро, умуминсоний туйғулар дунё тургунча замон билан ҳамнафас яшайверади.

ИСТИҚЛОЛ МУҚАДДАС НОНИМИЗ ҚАДАР

ОНАНГ БЎЛАЙИН

Кунда ҳам, тунда ҳам, қаҳратонми, ёз,
Меҳрингга энтикиб турган болангман.
Лозим эрса сенга муҳаббат, эъзоз,
Кўксимга яшириб Онанг бўламан.

Сочларим чигали ёзилган мисол
Армонли дардларим тўкилган кезде,
Ойнамга тушгандек қуёшдан тимсол,
Узоқни кўраман ҳар кулган кўзда.

Бўйингдан ўргилай, ҳур Республикам,
Шодликка ташна қалб сендан мавж олсин.
Шундай қучайинки, гўдақдек маҳкам,
Қўлларим бўйнингда абадий қолсин.

ИФТИХОР

Оппоқ отда учган париваш тушим
Рўёга айланган бугунимикан,
Қуёшни коптоқдек тутган оғушим
Юртимга озодлик сочган кунмикан.

Кўзгуда кўргандек Ширинни Фарҳод
Ўзиммас, эртамнинг жамолин кўрдим,
Косаси оқарган ўлкамиз обод,
Қаҳрамон халқимнинг камолин кўрдим.

Шаҳарлар кўркига сўзларим ожиз,
Янгидан дунёга келмоқда Тошкент.
Олдига тушолмас манаман Париж
Гўзаллик наҳрида чўмилиб тошган.

Айланди тасбеҳдай кунлар ойма-ой,
Орзулар юкини кўтарди ишлар.
Ҳар битта хонадон бўлмоқ учун бой
Ва яна кўндаланг не-не юмушлар...

Ўзбекнинг боши тош, қўллари қадоқ,
Кунни тун, тунларни кунга қаратган.
Эл бахти кўйида сабри беадоқ
Ва уни Оллоҳим шундоқ яратган.

Қалбига ўт солар, гурур, шукрона,
Ердан ушюқ олиб ўнган халқдир бу.
Таҳқирлар жарини кечиб мардона,
Порлоқ бу кунларга ўтган халқдир бу.

Иқболи кулдию куйлади кўшиқ:
“Азиз Ўзбекистон — Ватаним маним”.
Менинг-да қалбимда ифтихор жўшиб,
Уммонга қўшилиб кетди жон-танним.

ОНА ЮРТИМ

Отангни ота деб, онангни она,
Болангни боланг, деб танитган юртим.
Беҳуқуқ “тенгхуқуқ” номли туруқни
Занглаган бўйнимдан олиб ирғитдинг.

Дилимиз, бағримиз, қўлимиз очиқ,
Ланг очинг ойнаю дарвозани ҳам.
Темир панжарани синдиринг чил-чил,
Ўзбекнинг ерига ўхшасин бу дам.

Энди уйингизга ётлар кўз тикмас,
Қутлуғ остонангиз бўлмагай ҳаром.
Энди кўчангизда ётмас маст-аласт,
Гулзорлар оралаб айлаймиз хиром.

Кўзлари ёриган ҳорғин онадек
Ватандан олурман беминнат қудрат.
Соғлом авлодимнинг жони-тани, деб,
Тандирга ёпурман нон сават-сават.

Истиқлол муқаддас нонимиз қадар,
У — жонда, у — қонда, у кўрар кўздек.
Кумуш сочларимни этмасам камар,
Мен ўзбек эмасман, ҳақиқий ўзбек!

ТАСАВНО

Юртимизда Хуррият иккинчи куёш бўлди,
Забунликдан заҳ тортган бағирларга нур тўлди,
Умрида кулмаганлар бу бахтдан тўйиб кулди,
Баракалла ўзбегим, Халқ деган довуғ олди!

Етмиш ухлаб бир тушга кирмаган даврдир бу,
Янгидан туғилмоққа матонат, сабрдир бу,
Ўзлигини танитган қиммату қадрдир бу,
Аллома заковати жаҳон аро йўл солди...

Шаҳар, қишлоқ, водийлар кийдилар башанг либос,
Келинчакнинг уйидек ярашди чирой, пардоз,
Эл меҳнатин ардоқлаб қалбим дейди, тинмай ёз,
Чунки қуллик ва қуллуқ дилдан абад йўқолди.

Мустақиллик неъматин, нону тузини тотдик,
Озодлик лаззатидан Ҳақ йўлимизни топдик,
Гоҳ оҳиста, гоҳ шиддат, шаҳдам одимлар отдик,
Халқимизга тасанно, довондан ўта олди!

Илоҳим қуёшимиз ҳеч замон тутилмасин,
Душманлар ҳам дўст бўлиб, ҳеч қачон қутирмасин,
Навқирон ёш Ватаним чопсину ўтирмасин,
Юксакларга етмоққа баланду паст оз қолди...

Юртимизда Ҳуррият иккинчи қуёш бўлди!

XXI АСР

Сени кўрмоқ истайман, умидлик аср,
Не тақдирлар битурсан замондошингга.
Қучоғингда туғилар не зукко насл,
Қай савдолар бор экан улкан бошингда...

Сени жаннат қушидай этгум тасаввур,
Ошпоқ қанотларингдан ёрилгай фараҳ.
Ер юзини қопласин ҳуррият, сурур,
Ҳар юлдузинг бир бахтдан бергучи дарак...

Охуларинг сакрасин ўнгу сўлларда,
Уйларимиз томига қўнсин булбуллар,
“Дард” деган газандани қувгин диллардан,
Тўйиб гулоб ичайлик, кўпайсин гуллар...

Кўзларинг икки қуёш, чақнар шодликдан,
Кўксинг бутун, тешмагай безори бир ўқ,
Дастурхонлар пурнеъмат бу ободликдан,
Оналарнинг юзида ғам йўқ, ташвиш йўқ.

Ҳар манглайга ёзурсан нақшона бир байт,
Сендан ғайрат, Оллоҳдан баракат, мадад.
Қалбда қолмагай армон, рост эмасми, айт,
Ўша кун насиб этсин менга ҳам фақат!

ХОТИРА МАЙДОНИ

Баҳор шоҳларида ҳофиза қушлар,
Нечун созингиз жим, куйсиздир бугун.

Баҳор тунидаги безовта тушлар
Каби шаббода ҳам унсиздир бугун.

Фақат чаман-чаман очилган гуллар
Муаттар бўйдан кўнгил бўлур маст,
Қайга бошлар мени бу сўлим йўллар,
Албатта далага ўйнаганимас...

Таскинга тортади ўртанган қалбим,
Хотира майдони чорлайди атай.
Соғинчлар ҳоврида тўлқиндек қалқдим,
Ўтганлар руҳини зиёрат этай...

Мен бунда турибман, мозийдан йироқ,
Кино тасмасидай айланар бари...
Ўзбеклар замини — муқаддас тупроқ,
Бағрида тин олур не фарзандлари...

Озодлик туғини кўтариб баланд
“Ан-нур” деб қиличга бошни қўйганлар,
Фашистни қуритиб илдизи билан
Мардлар майдонида жони куйганлар;

Эзгулик йўлида қурбон, шаҳид ҳам
Халқига жон фидо комил улуғлар,
Қирғин-баротларни кўрган шоҳид ҳам
Орзу-армонларга қалби тўлуғлар,

Билимлар бешигин тебратган олим,
Оламга ўзбекнинг доврўгин сочган,
Фозилдир, шоирдир, оддий муаллим,
Бу кўҳна дунёда кашфиёт очган,

Жаҳоблар, хонимлар, шогирд ё устоз —
Барчаси ўзбекнинг жигарбанд халқи,

Ҳаётни авлодга қолдирган мерос
Нуроний отахон, волида ҳаққи,

Мотамсаро она мангуга уйғоқ
Айрилиқ дардини ютиб юракка,
Аммо сукут ичра йўқолур фиरोқ,
Руҳлар тирик боқар ҳур келажақка!

АРМОН

Элликдан ошганда эс кирди:
Баъзи ёзганларим эскирди!
“Ленин, партия, коммунизм”
Тарих гирдобига кеч кирди.

На қилайки, тушим ҳам рўё,
Кўзим очиб мен кўрган дунё
Кимларгадир муте яшамоқ —
Табиатдан аталган гўё...

... Бунда армон, ҳасрат бор экан,
Бунда Оллоҳ — қудрат бор экан,
Истиклолга жонини тиккан
Бунда Ислом ҳазрат бор экан.

Қани энди туғилсам бугун,
Ўтмишимга қўйсам-да якун,
Тенгдош бўлиб озод юртимга,
Сатрим узра тутардим устун!

ТАСЛИМ...

Осмон ҳам бир юртдек салтанат бўлса,
Унинг халқи эмиш ою юлдузлар.
Султони — куёшнинг чехраси кулса,
Гулдирак, гоҳ чақмоқ тинчини бузар...

Оқ байроқ — булутлар сузар ноилож,
Ғойибдан ғойибга кетаверади.
Бошида ярқираб ҳамон олтин тож,
Шамс эса тантана этаверади.

ЛОҚАЙДЛИК БИЛАН ЮЗМА-ЮЗ

Кўзларга илганмас нобакор жуссанг,
Жимжитлик тубида дунё бузади.
Оёқдан бошгача яхлаган музсан,
Тўпиринг устида сув ҳам музлайди.

На шаклу шамойил, ранг бор бўйингда,
На дўстсан, на ағёр — номинг аросат,
Ниш отиб чиқасан иссиқ қўйиндан
Ғаройиб ниқобда, писмиқ касофат!

Бошингда соябон — парокандалик,
Пойингда худбинлик кўрсатар амал.
Учовинг бир тандан сўрасан илик,
Учовинг бир бўлиб қиласан ҳамла.

Гоҳ мени илмоққа тўринг очасан,
Шарпангни эзади хушёр ҳисларим.
Не афсус, думингни узиб қочасан,
Совуқ калтакесак сингари.

*Яна қилмишларинг этасан давом,
Қадаминг изидан туғилар офат...
Барча азоблардан даҳшатли, ёмон,
Давримни яралар оғир жароҳат!*

Сенда аламим кўп, эй, айёр лоқайд,
Кармидинг, кўрмидинг ва ёхуд беҳуш,
Юртимни асрасин Оллоҳим ҳар вақт,
Сен эса тахтингдан жаҳаннамга туш!

Бегуноҳ инсонлар бошини еган
Ва балки еярсан, этмасак яксон,
Зеро, ўрмалаган илон бор экан,
Яратмоқ, яшнатмоқ кечмасдир осон.

Сеҳрлаб, заҳарлаб оғусиз ҳануз,
Ғафлат уйқуси деб чиқаргансан от,
Туну кун излаймиз, қайда деб ёвуз,
Сен эса ёнма-ён яшайсан, ҳайҳот!

Мустақил юртимни авайлаш чоғи —
Лоқайдлик, не учун кезасан ҳамон?!
Жавобин кутади тарих сўроғи,
Аммо кечирмайди бизни ҳеч қачон.

БУХОРОНИНГ 2500 ЙИЛЛИГИГА

1. МУҚАДДАС МАСКАН

(Туркум)

“Мен ким” — аждодим Тегинабегим,
Ки Амир Темурни яратган бибим.
Бухоро тупроғи яшар жонимда,
Бухоро офтоби оқар қонимда.

Болалик шўхлигим тўкилган шоҳ Арк
Эртақлар қасрининг олтин калити.
Зиндонлар қулфини очиб этур шарҳ
Ва унда чириган мазлум элатин.

Бахшилар айтгандек тугамас дoston,
Минг бир кечаларга сиғмас ўтмиши...
Бугундан сўзламоқ менгадир осон,
Буюк келажакнинг аллома ишин.

Мустақил ўлкамнинг битта чечаги,
Нураган тор кўча, гўшанг йўқ бугун.
Йўлингни тўсмагай тикан кечаги...
Эл ичра ё фақир гушнанг йўқ бугун.

Ёшим ўтган сайин сенга тортадир,
Киндик қон тўкилган муқаддас замин.
Атаган мадҳиям қалбда ётадир,
Меҳримни шеъримга сиғдиролмасмен.

Заковат кўзгуси — осори атиқа,
Талпинаман сенга, кўзларимда ёш.

Мен учун ҳамиша гўзал, антиқа —
Бағрингга кирапман, киргандек қуёш!

2. БУХОРО ҚИЗЛАРИ

Дейдиларким, Бухоронинг тилласи асл, тоза,
Тиллосидай қизлари ҳам, мисли гул ғунчалари.
Назокати етти иқлим бўйлаб кетган овоза,
Чақмоқ каби ёритади қоронғу кечаларни.

Шивирғоний узумининг жуфт донаси кўзларда,
Мир Алишер ғазалидан ростлаб олган бўйларин.
Чингиз Ахмар чизган ифғат акс этади юзларда,
Офтобидай тиниқ ақлу калимаю ўйлари.

Бир сўзида “шумо” дейди, бир гапида “сиз” дейди,
Икки забон чечанлари, ширу-шакар дилдорлар,
Қўймай бошлаб кетар уйга, “ош софий” ейсиз, дейди,
Дастурхонга тортар қаймоқ, қўлга тутар дуторлар.

Гўё қуёш зарралари топиб олгандек паноҳ,
Ёниб турар зар дўппию зар кавуш, зар нимчалар.
“Шибирмасин” кулоқларга қўш юлдуздек таққан чоғ
Ошиғи шайдойи бўлиб қотиб қолган нечалар...

Ошпоқ рўмол бибичаклар — чаккада чечаклари,
Тутдек тетик, бол суханки чиройли “ибн” билан.
Етаклашар ишонмасдан пайкар келинчаларин,
Ўтар қизлар ёнингиздан райҳон ва биби билан.

Бухоронинг қизларидай борми қизлар оламда,
Келин олинг Бухородан, тўй улансин тўйларга.
Турнақатор қоракўзни ўпиб қучиб боламдай
Дуо қилай: “Бахтинг билан бўй қўшилсин бўйларга”.

3. ЗИЁРАТ

Хожа Нақшбанд айтган эмишларким, аввало
онамни зиёрат қилгайсиз, сўнггида мени.

Болалик чоғимда сингган қулоққа
Эскилар айтган гап: ихлосу халос.
Неча бор шайландим чандон бормоққа,
Ўтди неча йилу неча қишу ёз.

Кутилган кун келди. Рўзи чоршанба
Йўл олдик муқаддам қасри Орифон.
Ким қўйни етаклаб келди ўшанда,
Дилига худойи туккан ҳар инсон.

Осмондай жимжитлик, ҳоким сукунат,
Дарахт жим, қушлар жим, саждада ел жим...
Дуои фотиҳа эшитилар фақат
Волида пойида одамлар гавжум.

Атаб назри-ниёз, ичиб қултум сув,
Ният-ла йўл олдик Нақшбанд сари.
Тиловат-тавоблар тинганда бир зум
Татидим хушбўйли “ис”лардан барин.

Ҳазрат қабрларин зиёрат сеҳри
Яна юрагимда уйғотди нидо:
Она ва фарзанднинг оқибат, меҳрин
Ўзбекнинг барига юқтир, эй Худо!

4. САВОБ

Ҳазрат Нақшбанд зиёратгоҳида бир муқаддас
кудуқ бор.

Кудуқ сувидан ичдим,
Музга айланди ичим.
Бу не сеҳрли булоқ,
Кувват олдим бош-оёқ.

Кудуқ сувидан ичдим,
Не гуноҳлардан кечдим.
Покланди дилим — чинни,
Сезмоқдаман кучини.

Худди оби Замзамдай,
Маккаи муаззамдай,
Сизга сочадир савоб,
Кимки этурки тавоб.

Ёдда тутинг бир тапни,
Сувга айтар тилакни.
Дерлар, пирлар мададкор,
Вожиб бўлур дилда бор:

Юртимиз омон бўлсин,
Бадавлат замон бўлсин,
Нури ҳидоят ичра
Дедим, нурафшон бўлсин!

Яна савоб олмакка
Сув тўлдирдим чойнакка,
Улашурман кўшнимга,
Жигаргўшам, ошнамга.

Шукрона айта-айта
Келгим бор қайта-қайта.

Халоскор балолардин
Ҳазрати Баҳоуддин.

5. ДҶРМОН

Айни қаҳратон экан,
Авжи қатағон экан.
Ёлғон базм қурганда,
Ур-сур давр сурганда,
Мен кўз очган бу қишлоқ
Дўрмон дея аталур,
Қатиғи, суғи, қаймоқ —
Дармон дея аталур.

Айтардилар дадамлар,
Қанча қадим одамлар
Ўшанда шаҳид кетган,
Қузғунлар қатл этган.
Айтардилар онамлар,
Мисли осмон далалар,
Бағри-дили бир жаҳон,
Аёллари болажон.

Халқининг ўзи тилла,
Ўзию сўзи тилла,
Аямайди жонини,
Шундай сақлар шонини.
Бугун ўзим Дўрмонда,
Ҳурлик даври-давронда
Давра қуриб юзма-юз,
Узолмасман Сиздан кўз.

Озодлик шарофати,
Ўзликнинг хосияти,
Бу юртда ҳам кезадур,

Ҳар қадамда сезилур.
Шофиркон — шоирга кон,
Илму амал бешиги...
Мевасини емапсиз,
Бу дунёга келмапсиз...

Ва ҳоказо, ҳоказо,
Не фузало, не казо,
Отасидир — Шофиркон,
Онасидир — Шофиркон.
Гап шундаки, азизлар,
Маъзур тутгайсиз сизлар,
Ёзилмаган шеърим мўл,
Мени чорламоқда йўл.

Меҳмон эмас, мен мезбон,
Ортиқча ғамим еманг.
Бу Дўрмондан — у Дўрмон
Қочиб кетдилар, деманг.
Пойтахтимиз Дўрмони
Қолишмас бу Дўрмондан.
Ёзувчилар макони
Кутар сизни армонда,
Келинг...

6. ПИРИ БАДАВЛАТ

Тўқсон уч қояни қолдириб ортда,
Тўқсон тўрт баҳорга пешвоз, онажон.
Тўқсон беш чечакдан гулдаста торга
Сизнинг бағрингизга келдик бир жаҳон...
Бу юртнинг бир тирик обидасидай
Юзингиз сатрида ёзилган китоб.
Қувончу ташвишлар силсиласида
Неча бор ухлаган, уйғонган офтоб.

Уч ўғил, уч қизга бўлиб волида
Уч карра кўпайиб қолдингиз бугун.
Невара, чевара сизмас ҳовлига,
Сизга ҳам, бизга ҳам қутлуғ Янги кун.
Биримиз энди чол, биримиз кампир,
Нуроний даврада ўрнимиз тўрда.
Бой бўлдик, эҳтимол, нимадир камдир,
Тақдирдан нолиш йўқ, зўрмиз ҳар зўрдан.
Оллоҳдан соғлиқни қилдик илтижо,
Бир аср бошига кўтарсин Сизни.
Хизматга буюринг, этамиз ижро,
Қизингиз ва қизим, қизимнинг қизи.

“ЖОН” ДЕЙМАН

Яқину йироқдаги менга азиз, қадрдон,
Ризку насиба тугаш, бир нону бир дастурхон.

Дугоналар ичинда энг суюкли, энг сара,
Сизларни хўп соғиндим, келинглар, Бибисора.

Эрта субҳи саҳарда жиринглади кўнғироқ,
Не кўз билан кўрайки, сочи бахмал, кўнғироқ

Бибисора келибди қадим кент — Самарқанддан,
Олиб шўрданак, майиз, ширмойи, ҳолва-қанддан.

Яна бир кун оралаб пайдо бўлди кўноғим,
Этаги ерни ўпган туркман қизи — ўртоғим.

“Шеър керекми, нон керек” — эслатиб кўш сатрини,
Бибисорам кўрсатди нозик қадди-бастини.

Ўшдан бир нома олдим, насли ўзбек-қирғиздан,
Кўзи ҳам қошдеккина, юзи оппоқ қимиздай.

Ёзибдур: гўр машқимдан битарми ҳолва зора,
Ўзни бахтиёр тутиб: қизингиз Бибисора.

Бир сафарда танишдик қозоқнинг қизи билан,
Алматида кутганди мени нон-тузи билан.

Ўзбек эли — элатим, боргим келур йил ора,
Дея йўлга чиқибдур баурим Бибисора.

“Энди шумо биёед ба Хўжанд тожисарам,
Кўпдан буён кутаман” — сим қоқди Бибисорам.

Исми бир, жисми — меҳр, миллати Турондир бу,
Бари бирга йиғилса — она Туркистондир бу.

Уйим тўйхона каби тўлиб кетса “жон” дейман,
Бул даргоҳ мезбони ким — сўрсалар, Гулжон, дейман.

ЎЗБЕКИСТОН БОЗОРИ

Лазиз тупроқ, зар тупроқ —
Қанду асал диёри.
Ер юзида йўқ бойроқ,
Ўзбекистон бозори.

Ҳар донаси бир ёқут
Маржон каби анори,
Марвариддек оппоқ тут,
Ўзбекистон бозори.

Хурмо, нок, олма, узум
Писанд эмас қишқори.
Ҳайратда ўйнар кўзим,
Ўзбекистон бозори.

Анжир, гилос, олчаси,
Ранго-ранг мевазори.
Қовун-тарвуз барчаси —
Ўзбекистон бозори.

Меҳмон келса кетолмас,
Бойлаб олар хумори.
Чарослари қилгай маст,
Ўзбекистон бозори.

Майиз, ёнғоқ, бодом, кўк,
Узилмас харидори.
Жондан бўлак неъмат кўп,
Ўзбекистон бозори...

КЕЛ, ЯНГИ ЙИЛ

Кулофингга жавоҳирдан
балдоқчалар тақайин,
Ҳар сония зафаридан
байроқчалар тақайин,
“Оқ олтин”дан юлдуз-юлдуз
бодроқчалар тақайин,
Кел, янги йил, қадамингдан
саодатлар сочилсин...

Дастурхонинг ноз-неъматга
яна-да тўлсин, деймиз,
Ва истиқлол нурларидан
кўзимиз тўйсин, деймиз,
Бу бўстонда ҳар хонадон
беармон бўлсин, деймиз,
Кел, янги йил, қадамингдан

ҳидоятлар сочилсин.
Ўзбекистон — юртлар ичра
бир юрт бўлиб яшнасин,
Тинчлик ила эл қудрати,
доим уни яшартсин,
Эрк, ҳуррият асрлардан
асрларга бошласин,
Кел, янги йил, қадамингдан
марҳаматлар сочилсин...

ЗАХМАТИМ — ФАРОФАТИМ

ЙИЛЛАР ЎТИБ БОРАР...

Йиллар ўтиб борар —
Кимнидир сийлаб,
Яйратиб,
                    суйдириб,
                                    кулдириб хандон.

Йиллар ўтиб борар —
Кимнидир силтаб,
Йиғлатиб,
                    куйдириб,
                                    сўлдириб чандон...

Ва лекин барчада
Бир олий ният —
Ёруғлик кутади
Тақдирдан бешак.
“Иқбол” дўконида
Бир умр навбат;
Ҳаммасига етмас
Тақчил бахтпеша...

Кимдир тартиб билан,
Кимдир бетартиб,
Текканча оладир
Ўз улушини,
Аммо эшитмадим
                    “Бахтиёрман” деб,
Оғзини тўлдириб

Очган кишини.
Йиллар ўтиб борар —
Навбатда ҳамон
Тураман,
    ўзимдан ўзим ўпкалаб,
Қалбимда уйғонар
Қачон ул туғён,
Мен ундан ҳаққимни
Қилурман талаб!

НАВРЎЗ

Ўрик гуллаганда урган қор мисол
Бошингга ёғилди не офат, не сўз,
Қаҳратон қаҳрида жон бермай осон,
Бир сўлиб тирилган, ассалом, Наврўз!

Осмонни покиза нафасга ўраб
Чақалоқ сингари очмоқдасан кўз.
Нуроний дунёдан диёнат сўраб,
Хосият уруғин сочасан, Наврўз!

Сўник томирларга оташ ошириб,
Инсонни инсонга этмоқдасан дўст.
Атир ғунчаларда сеҳр яшириб,
Соғинган қўлларга тутасан, Наврўз!

Наҳорий туйғуни чекиб юракка,
Заррин ишларингни тортасан, Зардўз.
Қанийди айланса қаҳр ипакка,
Оламни зар билан буркасанг, Наврўз!

Сенинг ташрифингда бор буюк ҳикмат,
Хотирга тушаркан энг нурафшон рўз.
Тилагим шу сендан: бер менга қудрат,
Ширин ҳаётимга айлангин, Наврўз!

ҚАНОТ БЕР...

Менга қушдай енгил қанот бер,
Йиллар юки букмасин қаддим.
Оқ юзимни ювсин қора тер,
Меҳнатимдан юксалсин қадрим.

Менга қушдай енгил қанот бер,
Қояларга тегсин қанотим.
Жиловини узиб қочган шер
Каби чопсин илҳомим оти.

Таҳрир қилсин шеъримни куёш,
Куйга солиб айтсин юлдузлар.
Ҳар юракка сирдош, оҳангдош
Алла каби сочилсин сўзлар.

Қўл-оёқдан кетмасин мадор,
Кўзларимдан совумасин нур.
Ҳеч кимсага этма мени зор,
Эй Оллоҳим, ўзинг қўллаб тур.

Менга қушдай енгил қанот бер,
Зил тошларим бўлсин чилпарчин.
Қимирлаю қир ош, — юрак дер, —
Файратингда яшар чил барчин...

ШЕЪРИЯТСИЗ БУ ДУНЁ

Қайга кетдинг, шеърият,
қайси боқи беғамга,
Илҳом париси қочди
қайси Боғи Эрамга,
Сеҳрли салтанатинг
нечун ғариб ва беварқ,

Дулдул тулпор отларинг
                                нечун этди сени тарк...
Қайга кетдинг, шеърият,
                                дардинг тўкиб бўлдингми,
Ё қувончинг тўкилиб,
                                кула-кула ўлдингми.
Туйғуларинг рангидан
                                ранг ичаркан бу юрак,
Йиғламаган, кулмаган
                                сийратинг кимга керак.
Қайга кетди мисралар —
                                туғён чопар зар симлар,
Зар симларнинг ўрнига
                                тортилмасин занг симлар.
Унга қўнган ҳаяжон
                                қўрқоқ қушчалар мисол
Уфққа уча олмай
                                ерга чўкмасин беҳол.
Назм тангриеи ҳаққи, Алишер
                                бобом ҳаққи,
Эътиқодни баланд тут,
                                эҳтиросга ёқ чақин,
Шеъриятсиз бу дунё —
                                бенур,
  бетил,
  бекасдир.
Шеъриятсиз бу дунё —
                                менга
  дунё
  эмасдир!

ШОИР

“Ихтиёрим эмас ўзимда”...
Сўзларингда сен ҳақсан, шоир!
Демак, қалбинг элнинг измида,
Ўзинг яхлит бир халқсан, шоир!

Халқнинг эса қувонч, ташвиши
Зарб қўшади томир зарбига.
Алам тўкса аччиқ кўз ёши,
Томиб тушар шоир қалбига.

Ихтиёринг ўзингда эмас,
Сеникимас сендаги юрак.
У — ишқпараст, у — инсонпараст,
Сен халқингга кераксан, демак!

Елкасига елкангни тираб,
Ёндирасан олов туйғунгни.
Ҳақиқатнинг тиғи ялтираб
Кўзларингдан олар уйқуни.

Сеникидир муштдаккина жон,
Эҳтиросни қиздирган ақл.
Эркин хаёл — бамисли вулқон
Ларзасидан тўкилар нақл.

Шеър тафтидан юмшар қаттиқ ер,
Кўлга қўнар узоқ осмон.
Кимки она юртнинг гамин ер,
“Халқи бўлур кўксига қалқон”.

Ихтиёринг эмас ўзингда,
Сеникидир захмат ва нажот.
Шаъмдек томиб тушган сўзингдан
Сенга қолур абадий ҳаёт!

ИСТАЙМАН

Тирикликда кўрмоқ истайман
Мендан кейин келар дунёни,
Тирикликда кўрмоқ истайман
Мендан кейин келар даъвони.

Не бўлса-да сўзланг юзимга,
Кутиб турманг кўз юмишимни.
Фаниматдир фурсат ўзимга,
Адо этай ўз юмушимни.

Сўнгра бир кун тепамда кулиб
Деманг — дунё иши шу экан:
Яшнаб турган чечакни юлиб,
Гул ўрнига экмангиз тикан...

Сўнгра бир кун отманг менга тош,
Титиб чиқманг бор бисотимни.
Бол йиғмоққа ҳарён урдим бош,
Қовоғари қўйманг отимни.

Умр бўйи поки домоним —
Зарра-зарра топган ҳурматдир.
Мухлисларнинг менга инъоми —
Тоза меҳр ҳам муҳаббатдир.

Лозим эмас мукофот, унвон,
Омонатга урилган қарсак.
Менга етар севимли инсон
Бирор шеърим суюб ёд айтса!

Толе йўғи жонимга балолиғ бўлди,
Не ишники айладим, хатолиғ бўлди.

Бобур

Билмадим, дунёга келдимми эрта,
Ёхуд кеч, ҳаётдан тўлмайти кўнглим.
Андозамга сиғмас, бугундан катта
Ўйлаган ўйларим, мен тутган йўлим.

Шу қадар соддалик, айт, нечун даркор,
Ёлғону айёрлик ёлиб замонда.
Панд едим дўлворлик учун неча бор,
Қачон ақл кирар мендек нодонга.

Кўмакка чўзилган холис қўлларим
Гоҳида ўзимга қайтди тош билан.
Табассум кўтариб кирган гулларим
Гоҳида ўзимга қайтди ёш билан.

Ҳисобим йўқотиб ҳайратда лолман:
Нечун найзасини қайрар алам, ўч,
Хиёнатга қарши совуқ қуролман,
Яхшию ёмонлик келганида дуч.

Шамол эсган жойга қайрилмадим ҳеч,
Бировнинг этагин ўпиб юрмадим.
Бошимда турганни елпиб эрта-кеч,
Манфаат йўлида лофлар урмадим.

Тоғлар ўз сояси — қояни сотмас,
Сотса у тоғ эмас — бир уюм кесак.
Энг олис ва оғир сафарга отмас,
Ярайди беминнат, захматкаш эшак.

Нодонгина бошим, эй, содда юрак,
Умр текисланмас бир ямоқ билан.
Барча сўқмоқларда адашдик андак,
Энди ўтиравер пуч ёнғоқ билан.

ФАҚАТ ҚУВОНЧДАН

Тўйиб-тўйиб йиғлагим келар
Ғамдан эмас, қувончдан фақат!
Битта бошга минг тош терилар,
Хандаларга бермайди навбат.

Тўйиб-тўйиб йиғлагим келар
Ғамдан эмас, қувончдан фақат!
Қайда дейсиз ўйин-кулгулар
Дўстлар аро ўлгач оқибат...

Тўйиб-тўйиб йиғлагим келар
Ғамдан эмас, қувончдан фақат!
Шодлигимни пичоқсиз тилар
Тубанликдан отилган ғийбат...

Тўйиб-тўйиб кулганим куни
Юрагимни босади ҳадик.
Ёлвораман Оллоҳга туни:
Эртасига йиғлатмагин, деб...

Тўйиб-тўйиб кулдирма, майли,
Тўйиб-тўйиб йиғлатмагин ҳам.
Табассумга етган маҳали
Кафанинга ўраб қочма, Ғам!

ЛАЙЛАК ҚОР

Қор ёғар лўппи-лўппи,
Ҳар бири ироқ дўппи,

Дўши бўлмайин қолсин,
Сочларим ювиб ўтди.

Қор ёғар — ёғар ёғду,
Оппоқ парашютлар у,
Парашютга осилиб
Дилга қўнар оқ туйғу.

Қор ёғару қор ёғар,
Бошим узра зар ёғар,
Қорхат сенга етсин деб
Юрагимдан зор ёғар.

ПАХТАКОР ҚИЗГА

Остонагни далага
Улаган йўллар оппоқ,
Хаёлингга орзулар
Гуллаган чаман оппоқ,
Кечани кундуз билан
Суғорган диллар оппоқ,
Мўъжаз бағринга сиққан
Бу улкан ватан оппоқ.

Оппоқ-оппоқ толадан
Тортилади бир қўшиқ.
Бу қўшиқни эл аро
Олиб ўтар бахт қуши.
Эрлар пешонасидан
Қонгунча сув ичар у.
Қизлар киприklarининг
Орасидан учар у.

Оппоқ-оппоқ сўз билан
Ушбу оппоқ қушларни

Пахтадай оқ қоғозга
Қанддек ўраган чоқда,
Сенинг оппоқ ўйларинг,
Эртаю бугунларинг
Қуёш бўлиб ялтирар
Сен йиққан оппоқ чошда!
Кечани кундуз билан
Суғорган диллар оппоқ,
Мўъжаз бағрингга сиққан
Бу улкан Ватан оппоқ!

САРҲИСОБ

Тасаввур этардим ёшлиқда ҳали...
Келажакнинг ойдин сувратларини.
Юлдузлар сингари олис маҳали
Милтиллаб чорлаган журъатларимни.

Хаёлга келмапти унга туташган
На тўсиқ, на баланд-пастлар борлиги.
Ва яна йўл оша менга илашган
На дўсту на рақиб, фаним ёрлиги.

Ярим аср юриб бу манзил томон,
Сочимга кўнибди йўллар чанглари.
Ойнадек чехрам ҳам чўкибди ниҳон,
Изини қолдирмиш ҳаёт жанглари.

Белга белбоғ боғлаб, гоҳ бошга рўмол,
Чўнг меҳнат пойига кўрқмай чўкдим тиз,
Эрларча яшашга ўрганган аёл —
Ўзимни аёлдек этолмапман ҳис...

Бугун жилонжийда обин симириб,
Пешонага танғиб дуррани маҳкам,

Сарҳисоб қиламан чўтимни суриб,
Нимага эришдим, недир менга кам?!

Саволимга жавоб бергандек бўлар
Жавондан боламдек боққан китоблар.
Меҳрибон дардкашим, сирдошим улар,
Ташвишим, қувончим, лазиз азоблар...

Шукрона айтаман, ўғил-қизларим —
Бирлари отадир, бирлари — она.
Бекорга кетмабди нону тузларим,
Навқирон қўлларга муҳтож замона.

Болам ҳам, қалам ҳам — энди неварам,
Иккала қўлимни боғлашган чоғи,
Кўнгил таскинига изламам чора,
Бувилик бахтига тўлгач кучоғим.

Зеро, дейдиларким, бир кам дунё бу,
Нимадир етишмас, етишмас ҳамон.
Изтироб изидан қочади уйку,
Қушчадек патирлар қафасдаги жон...

ЭНГ ОФИР ЖАЗО

Барча аъзо билан туғилар инсон!
Кўз, қулоқ, юз, бурун, юрак, жиғилдон.
Не ажаб, эътиқод, иймон, диёнат
Пайдо бўлар экан кейинроқ фақат.

Пайдо бўлса хўп-хўп, қандай бахтдир у,
Баркамол инсонга келмоқ рўбарў.
Эркақдир, аёлдир — дилида армон:
Насиб этармикан камоли даврон!

Виждон, виждон... дея урамиз кўкрак,
Виждон ўзи нима — муаммо кўпроқ.

Жилд-жилд китоб ёзар шу ҳақда, бироқ
Айнан ўша кимса — виждондан йироқ.

Тоза виждон дея курашди аждод,
Тоза виждон дея курашар авлод.
Аммо қани ўша Зафар — покиза туйғу,
Неча қалб қаърида яширинган у?

Бандасин яратган, эй, парвардигор,
Ўзинг ато этгил яна бир аъзо.
Туғма виждон ила ҳарки тана бор —
Билсин,
Виждон азоби не, ул қандай азоб?!

* * *

Субутсиз одам — осмондаги варрак,
Шамол эсган томон учар беизн.
Турнадек нозланар бир парча варрак,
Булутлар устида сезади ўзин...

Субутсиз одам — осмондаги варрак,
Гоҳ Мағриб уфқида кўринар думи.
Гоҳ Машриқ тарафдан беради дарак,
Тутқичи қаёқда — билмайсиз уни...

Субутсиз одам — осмондаги варрак,
Баҳор ҳавосидай турланар юз бор.
Тонгда ёз, тушда қиш, оқшомда кузак,
Бир таррак бошида икки юзи бор...

Субутсиз одам — осмондаги варрак,
Олабер парвозни сўзингдек баланд,
Алҳазар, жиловинг илмасин терак,
Осилиб қолмагин паррагинг билан...

МИНОРАИ КАЛОН, ТОШКЕНТ, ОСТАНКИНО, ЭЙФЕЛЬ

1. Бухоро минорасидан...

Бобо елкасига чиққан набира
Сингари боқаман юксакдан мағрур.
Мен мўъжаз ўйлаган юртим тобора
Оғушин кенг очиб яшнайти масрур.

Гумбазлар — бамисли думалоқ дўппи,
Шаҳарни офтобдан асрагучи жон.
Тор кўча оралаб катта дард ўтди,
Ўтди афсонавий зор “Чилдухтарон”.

Мозийга сифмади қирққокил қирққиз,
Ҳавога айланиб учдилар буткул.
Шу қирққиз эркидан туғилгандирсиз,
Бугун бош кўтарган қирқ оғайни гул...

Чўққидан боқаман, надир Минора,
Даврим устунлари — қаватлар башанг.
Навқирон Бухоро — сўнгсиз нур аро
Минорлар устидан кўринар равшан.

2. Тошкент ёхуд “Истиклол” минорасидан...

Минорлар ичинда минормисан денг,
Жаҳонда ҳеч бири кела олмас тенг.

Тунги чироқлари — сонсиз сайёра,
Этагин кўтариб ўтар тайёра.

Ўзбекка ҳайкалдек туради мағрур,
Шаҳарга кўз бўлиб тарар ёкут нур.

Балки у иймондир, шаъндир, номусдир,
Халқим закосини битган қомусдир.

Ҳар қалай эмасдур у оддий темир,
Шундан дарак берар мозийдан Темур...

3. Останкино минорасидан...

Юлдузи юлдузни илк бор уйғотган
Етгинчи осмондан ташлайман назар.
Сўзларим қаноти етмас, алҳазар,
Русия қайгача барини отган.

Ойга дурра бўлмиш битта этаги,
Океан яйрайди бир қучоғида.
Тошкент минораси ундан ўтади —
Етти иқлим гўё бор қулочида.

4. “Эйфель” минорасидан...

Само пардасини йиртганча турар
Қўғирчоқ шаҳридай ораста Париж.
Йироғу яқинлар тигиз шу қадар,
Ўтмиши бугунга ойина хориж.

Аниқ кўринмоқда кўзга келажак,
Тоғнинг чўққисидай нурафшон ўлка,
Ёруғ бир тақдирни ортиб келажак
Ўзбеғу фаранглар елкама-елка.

Барча минорага бир замин теккан,
Барча минораларнинг осмони битта.
Қуёши, юлдузи, оyi бир экан,
Дўстлик миноралари туташар эрта!

НОДИРАБЕГИМ

Дейдиларким, бало-қазо келса келар қуш бўлиб,
Бу не кулфат, не изтироб, Нодираи Давроним,
“Қатра-қатра кўзларингдан оқди бағринг қон тўлиб”,
“Ҳижрон ғамидин ташна лаби” Нодираи Давроним.

Не Давронким, етмагандек бир бошга ҳажр доғи,
Ул нафосат юрагидан хун ичди қилич, эвоҳ,
Шоиралар бахти ҳилол, лек нечун ойдек доғли,
Шеърнавислик — шўр қисматми, кўргуликми ё гуноҳ.

Бирин севги боғларига қўнмай ўтди бахт қуши,
Мотамсаро либос тутди кимга бевақт айрилиқ.
Бири баргдек чирг узилди, қисматига кўз тушиб,
Ким йиқилди бевафонинг ёлғонидан тайрилиб...

Дейдиларким, бало келса, келар нохуш қўш бўлиб,
Десинларким, иқбол келди, келди қўша хуш бўлиб.

БУРЧ ҲАҚИДА ИККИ ШЕЪР

Агар ота бўлсангиз — уйнинг чинориман, денг,
Етти пуштим меҳрига туташ томириман, денг.
Шул хонадон қувончи — йўғию бориман денг,
Йўқса лаънат тошлари остинда хориман, денг.

Агар чин Эр экансиз — ёрга суянч тоғман, денг,
Муҳаббат дарахтига мева осган боғман, денг.
Ғам кечасин кундузга алмашган чироғман, денг,
Йўқса бахт этагига томиб тушган доғман, денг.

Агар ўғил бўлсангиз — бадавлат давлатман, денг,
Ота-она ҳавасин яшнатган шавкатман, денг.
Қариликда буюрган белга куч-қувватман, денг,
Йўқса Оллоҳ қаҳрига учраган сувратман, денг.

Агар кув булсангиз — алп марди майдонман, денг,
Ўғил каби камарбаст, бағри кенг осмонман, денг.
Тили дилига пайванд — аҳдида паймонман, денг,
Йўқса виждон олдида қип-қизил ёлғонман, денг.

Агар бобо эрсангиз — пири нурафшонман, денг,
Қўлим дуога очиқ, эл-юртга дармонман, денг.
Эзгу қадам йўлида ҳазрати Имомман, денг,
Йўқса иймони жонга ургувчи ёмонман, денг.

Бир ёнда чинор турса, бир ёнда чироғ турса,
Тоғу боғ ўртасида кулиб яшнаса аёл.
Орзу-армон эртақда қолмасаю қулф урса,
Қандай кўркам бу олам, ҳаёт ширин, ҳаёт бол!

* * *

Ой битта, кувш битта, Сиз — якка-яғонамсиз,
Мен ҳам сиз учун битта, меҳрибоним онамсиз.
Сиз рози — Худо рози, не қудратга эғасиз,
Сизсиз шодлик етимдир, ташвиш қолур эғасиз.

Хотинлару отинлар, сизга олов дил керак,
Чаққонгина кўл билан ширин-шакар тил керак!
Ақл-зако бир ёнда, сабр-тоқат кўп керак,
Хуршиди хонангизга бағрингиздек кўк керак.

Сиз келинсиз — фаришта, таъзим, ҳаё ярашар,
Маликаи адабга иззату эъзоз ошар,
Сизга бегона бўлса кўзларга тик қарашлар,
Маҳорату маҳобат назокатга туташар.

Қизлар киприк устида, қанддек ўсар ўровда,
Ўзганинг хасми сабаб балки яшар бировда.
Меҳр-оқибат тортиб келиб-кетар саросар,
Аммо фарзандлик бурчи ўғил-қизга баробар.

Жаннат экан оналар оёғининг остида,
Зеро, Боғи Эрамга тўлар бўлсин изимиз.
Тоза севги ва иймон, нафосат, нур устида
Ўшал гўзал беҳиштни яратайлик ўзимиз.

ОПА-СИНГИЛЛАР

Уч опа-сингил эдик,
Ҳарирдай кўнгил эдик.
Бир узукнинг уч кўзи,
Осмоннинг уч юдузи.

Онамизга суюнчи,
Уч болиш, уч суюнчиқ.
Кўп эмас кўйлагимиз,
Мўл эди тилагимиз.

Шоҳиду гувоҳ эдик,
Бир камзилу бир этик.
Уч қиз кўрардик баҳам,
Уруш этди бошни хам.

Эсди осуда нафас,
Ясан-тусан кун келди.
Гулзорга пиёз эмас,
Ўсмаю гул экилди.

Бир кўз очиб юмгунча
Кафтдай очилди гунча.
Дилда қолмади армон,
Ошилди уч тоғ, довон.

Болалик қолиб кетди,
Йигитлар олиб кетди.
Учиб кетдик ҳар томон,
Бўм-бўш қолди ошиён.

Уччовлон уч ўчоқда —
Гулхан ёқдик уч ёқда.

ОҚИБАТ

Бир онанинг кўз ёшларидан
сўнг ёзилган шеър.

I

Ўғил ўстирасиз, ўстирасиз қиз,
Сабр косасида орзу лабо-лаб...
Неча бор осмонни яёв кезасиз,
Ою юлдузларни эртакка жойлаб.

Райҳон сувларини қуйиб бошидан,
Меҳр уммонида чўмилтирасиз.
Шаббода ўтдими елпиб қошидан —
Дея тонга қадар тек мўлтирайсиз.

Ясатиб қўясиз мисли қўғирчоқ,
Исириқ ҳидидан олам бўлар маст,
Суқ билан олишар гўё кўзмунчоқ,
Ер-кўкка ишонмай қўймайсиз бирпас.

Кумушдек келинни этиб тасаввур,
Гоҳ емай, гоҳ ичмай тугасиз тугун.
Хаёлингиз бўлиб хассос мусаввир,
Отабек куёвни чизасиз бугун...

Чоп-чоп юмуш билан ўтади ҳаёт,
Аталган молларга тўлади сандиқ.
Афсуским, кунлардан бирида, ҳайҳот,
Юракда сезасиз илк бора санчиқ...

Сочингиз айланар оппоқ рўмолга,
Қидириб қоласиз кўзга ойнакни.

Энди дош бермайсиз аёз, шамолга,
Қўлдан туширасиз баъзан чойнакни.

Аммо қутлуғ кунга келасиз етиб,
Бахти бор қайнона, дер кичик, катта.
“Ойижон” сўзидан сиз эриб кетиб,
Белга куч-қувватни оласиз қайта...

II

ЎҒ-и-и-ил!!!

Тоғдай садо тарар оналар қалби
Дунёга келганда ўғиллар той-той...
Дерларким, ўғиллар — кексалик алпи,
Келинлар қўлидан чой ичамиз, чой...

Кимдир қобил бўлур, кимдир ноқобил,
Қондош ҳам, жондош ҳам ношудларга ёт,
Осмондан тушгандек сакрайди ўғил,
Ким азиз — хотинми ё суг берган зот...

Не афсус, бўронда синган шох мисол
Танадан узилса умидлар бели,
Ё онанг, ё мени дейсан, танлаб ол, ---
Эрини судраса дўзахга келин...

Ўғлингиз нонини аяса сиздан,
Меҳрга кундошлик қайраса қаҳр,
Оғуни тайёрлаб энг аччиқ сўздан,
Ширин ошингизни қиларкан таҳир,

Роҳатмас, излайсиз сабр-бардошни,
Қирқ битта жонингиз бермагай чидам.
Узоқдан теккан тош ёраркан бошни,
Сотиб олган каби ўзингга ситам.

Келин “совунига кир ювган” она
Бадарға этилса уйдан бир кун,
Қай очиқ мозорга бўлур равона,
Яхшиси, устига йиқил, эй гардун!!!

Ким туққан нокасни, кимлар яратган,
Бормикан онаси, борми раббийси.
Инсофу иймонга чаппа қаратган
Инсонми, шайтонми — ким мураббийси?

Бу қайтар дунёни қайтариб бўлмас,
Унутманг, келинлар, қилмиш-қидирмиш.
Сиз ҳозир эрингиз чўнтагидан маст,
Турмуш туширмасин бошингизга мушт.

Она юрагига йиғилмасин қон,
Сизларни ютмасин гуноҳ ботқоғи,
Волиданг қўлларин беш намоз чоғи
Ўпмоққа тиз чўккин, сажда қил, ўғлон.

III

Эй ўғил, туғилсанг, ўғилдек туғил,
Белинга камаринг бўлсин мардона.
Оқибат боғига сен ҳайкал кўйгил,
Сенинг борлигингдан яшарсин ОНА!

ЖОНЛАР САДАҒА

Аёлни олқаган эркакка таъзим,
Таъзим мардона сўз — адолат учун.
Аёл илтифотга ҳар дам мунтазир,
Таъзим лутф айлаган жасорат учун.

Ширин сўз эшитса — чеҳраси очиқ,
Юраги пок осмон — бағри кенг олам.

Саховат қўлини туради очиб,
Қаддини буколмас не аччиқ алам.

Ҳимматга интизор бўларкан аёл,
Билингким, хушқалом унинг қаноти.
Десангиз, “Сен уйим ёритган ҳилол”,
У шамсга айланар ўша заҳоти.

Ишончу умидинг саробга чўқар
Ўртага тушса лек бир оғиз ёлғон.
Бахтингни билдирмай чокидан сўқар,
Ёлғон — бу кўйнингга қўл солган илон.

Аёлни сийлаган эркакка қуллуқ,
Булутни кўнгилдан этар бадарға.
Бу уйда остона ҳамиша қутлуғ,
Ҳазрати Соҳибга жонлар садаға!

* * *

Сира ёқтирмасман, гижирлаб беҳос
Ошноқ тишга теккан тошу курмакни.
Ва яна фош этиб ўзни
Беасос,
Хотиндан шикоят қилган эркакни...

У оғиз жуфтласа ўзгарур ҳаёт;
Осмон — осмон эмас, айланур ерга,
Замин — замин эмас, юксалиб, ҳайҳот,
Кўкка олиб чиқар аёлни бирга.

Қояга айланур минг йиллик тоғлар,
Чўққилар йўқотар ўз виқорини.
Сояси остида яшнаган боғлар
Чирқиллаб излайдир ифтихорини.

Улқан дарёлар ҳам бамисли ирмоқ,
Кичрайиб оқишдан тўхтайти бир кун.
Денгиз — денгиз эмас, бамисли ботқоқ,
Яхшини бир ямлаб ютади бутун.

Кундузни босади қаро кечалар,
Қаърига тортади барча юлдузни.
Қизлар яноқлари — алвон чечаклар
Қора бўёқларга ўрайди ўзни.

Баҳор ҳам кўринар совуқдан-совуқ,
Булбуллар шохида қарға бўзлайди.
Аёл қалбидаги гулдан нишон йўқ —
Қаҳратон ургандек бирдан музлайди.

Севгидан ловуллаб ёнган аланга
Мунғайиб тўкилар култепа мисол.
Йўқ, аёл чидолмас бундай аламга,
Жаноби эркаклар, ўйлангиз хиёл.

Умримиз ҳамроҳи, падари бузрук —
Сиз асл зотларга тегмасин гардлар.
Алпомиш, Улуғбек, Собирдек буюк —
Аёл юрагида қолингиз, мардлар!

АЁЛСИЗ УЙ

Дераза пардалар тортилган таранг,
Киранга шуъла ҳам тортар ҳижолат.
Барқ уриб яшнаган чечаклар беранг,
Юзида шабнаммас, қалтирар жола.

Олмосдек нур сочган биллурлар хира,
Бежило, беқадр гулшиша мисол.
Шифтўпар таҳмондан қолган хотира,
Беқасам устида ўлтирар хаёл.

Жаранг чанг сингари хушхон пиёла,
Қозону товоқлар мум тўлгандек жим...
Энди ким эшикни очар уёла,
Бемехр бу уйга энди келар ким.

Чўғ гилам устида оёқ излари,
Сигарет тугунин ютади ўкинч.
Изтироб подликни беун излайди,
Тўрт девол ичида йиғлайди соғинч...

Тандир ёқар тишда авжи саратон,
Бунда эса эсар совуқ нафас, муз.
Теграда тўй қилар булбулга бўстон,
Бунда эса кезар шарпа каби куз...

Андухни кесади гоҳида наво,
Бир куйки — куйдирар, дардга сепар туз.
Қилган қилмишига Бек ўйлар даво,
Ёлғизлик бодасин симириб ёлғиз...

Ситамкор кечанинг эшигин ёпиб
Ойдин кунларини қучиб ўпади...
Гўё йўқотганин қайтадан топиб,
Энг ширин лаҳзалар кўздан ўтади...

Кўнгилга сифмади, бўлмади малҳам,
Бу давлат, бу савлат — этгувчи сармаст.
Оқибат тушундинг, укажон, сен ҳам,
Гулзорсиз ҳовлидек, офтобсиз уйдек,
Аёлсиз хонадон — хонадон эмас!

БОЛАМ ВА ҚАЛАМ

Бир қўлимда болам, бир қўлимда қалам,
Иккисига баробар онаман.

Болам билан қалам ташласин қадам,
Иккисига баробар ёнаман.

Қалам ором топса, уйғонур болам,
Болам ухлаганда қалам уйғотур.
Шеър дарди тинчитмас, бирпас бермас дам,
Тўққиз ой, тўққиз кун бир шеър ўйлатур.

Ташвиш, ҳаяжонда улғаяр болам,
Ҳаёт лаззатини тўйиб суради.
Қанча билим талаб — ишлайди қалам,
Бола меҳнатию меҳрин сўрайди.

Туғилган шеър мавжи сифмайди дилга,
Боламнинг юзидан ўпиб яшнаймаман.
Қўлдаги қаламим кирмаса тилга,
Қоғоздай гижимлаб дилни ғашлайман.

Оналик — шунақа,
Оналик — қийин.
Шеър ҳам фарзандим, арзанда болам.
Аммо...
Болам йиғлаганда ижод бир тийин,
Қоғозим устида қолади қалам!

АЛЛА

Невараларимга

Дадасининг икки эртаси,
Ойисининг икки серкаси,
Бувисининг икки эркаси,
Боламнинг боласи —
    Ҳасаним алла,
Боламнинг боласи —
    Ҳусаним алла...

Дадасининг икки белбоғи,
Ойисининг икки қароғи,
Бувисининг икки чироғи,
Боламнинг боласи —
    Ҳасаним алла,
Боламнинг боласи —
    Ҳусаним алла...

Дадасининг икки асари,
Ойисининг икки гавҳари,
Бувисининг икки асали.
Боламнинг боласи —
    Ҳасаним алла,
Боламнинг боласи —
    Ҳусаним алла...

Дадасининг икки давоми,
Ойисининг икки довоғи,
Бувисининг икки илҳоми,
Боламнинг боласи —
    Ҳасаним алла,
Боламнинг боласи —
    Ҳусаним алла...

ХУДО ЁР БЎЛСИН

Неварам Акбаршоҳга

Буюк келажакнинг буюк фарзанди,
Икки ўт юракнинг интиқ пайванди,
Буваю бувисин барваста қадди,
Хуш келдинг, қадамнинг нурларга тўлсин,
Юрар йўллариңгда худо ёр бўлсин.

Бешигинг тебратмас ёту бегона,
Кўз очган диёринг — бахтга қоғона,

Томида офтобу олтин остона,
Тупроғи жавоҳир, бойликка тилсим,
Юрар йўлларингда худо ёр бўлсин.

Меҳр-муҳаббатнинг булоғи — бу ер,
Саодат боғининг чироғи — бу ер,
Яхшилар қалбининг чиройи — бу ер,
Чаманзор бағрида беозор гул сен,
Юрар йўлларингда худо ёр бўлсин.

Болажон, фидойи элатинг бордир,
Энг улуғ, энг қадим миллатинг бордир,
Туркистон — ер узра иззатинг бордир,
Насл-насабингдан ғурурга тўл сен,
Юрар йўлларингда худо ёр бўлсин.

Илму амалларнинг даргоҳидан ўт,
Улуғбек юлдузин эрк туғидек тут,
Навойи ғазали ишқдан чақсин ўт,
Беруний, Синодек фузало бўл сен,
Юрар йўлларингда худо ёр бўлсин.

Ўзбекнинг каттаю кичиги йўқдир,
Ишончи елкангда масъул бир юқдир,
Ҳаётнинг баланд-паст чигали кўпдир,
Боши тош, тоғ бардош, мардона қўл сен,
Юрар йўлларингда худо ёр бўлсин.

Балки шоҳ эурсан ё оддий инсон,
Хокисор ердурсан ё баланд осмон,
Аввало халқингга севилгин, ўғлон,
Умрингга барака, бахтдан тахт берсин,
Юрар йўлларингда худо ёр бўлсин!

МАКТАБ

Мактаб йилларини эслайман мудом;
Билимда биринчи эди синфимиз.
Таътилдан соғиниб қайтдикми, тамом,
“Кимдан ким ўзар”га ўқир эдик биз.

Ўқиш ўз йўлига, ҳаёт ўзича,
Ҳар кимнинг атвори бўлакча аммо.
Бошимни ёрарди эртаю кеча
“Кимдан ким чиқаркин” деган муаммо.

Синфдошим бор эди — ашаддий физик,
Лекин гап-сўзларга у бироз нўноқ.
Чизмақаш ўртоғим бўш вақтда чизиб,
Ўлтирган жойида мудрарди бироқ.

Кимдир шеър ёзишга қўйганди ихлос,
Шеърхонлик шаштидан бўлмасди тийиб.
Кимгадир табиат берган хушовоз,
Қатта ашулани айтарди қийиб.

Партадошим эса — танҳо донишманд,
Кўкларга кўтариб юрардик мақтаб.
Бирдан аён энди унга барча фан...
Буюк Берунийни кутарди мактаб.

Кўз юмиб счарди алжабрни ҳам,
Жаҳон китоблари жо мясида.
Гоҳида муаллим сўрарди ёрдам,
Ҳисобда адашса кимё дарсида.

Унга ошиқ энди нозанин қизлар,
Даврага кирарди тенг синфдошдек.
Фақат ранжитарди даблаба сўзлар,
Маддоҳлар ғашига тегарди тошдек.

Бархам бермоқ учун бундай балога,
Олқишдан ўч олиш кунлари етди.
Ўнни битирганда у нақ аълога,
Олтин медалидан воз кечиб кетди.

Тақдир қизиқ экан. Ҳаёт гирдоби
Ёшгина бошидан қуйди маломат,
Дунёни сув босса — лоқайд кимсани
Тегирмон бошига қўяр гоҳ омад...

Ҳаёт зинасида сал-қал фарқлимиз,
Баланд-паст жойларга биз бўлдик эга.
Зинҳор сўрамабмиз: қани фахримиз,
Бугун сафимизда кўринмас нега?

Не сабаб бир нокас, беақл ҳақли,
Нечун дўстимизга турмадик сергак.
Топгунча ундайин донони халқим,
Балким бир асрни кутмоғи керак.

ОЛИСДА ҚОЛГАН ҚИЗ

Булбул овозими — янграган садо,
Йўлимдан тўхтатди исмимни чорлаб.
Йўқ, йўқ, алдамапти алдоқчи сабо.
Бокира қиз турар ортимда порлаб.
Жамалак сочлари ирмоқларсимон,
Ўрмалар елкада рақсга тушгандай.
Бир қарич ичида тўлғонур миён,
Баҳорий куртаклар бўртганди танда.
Ўрмонда адашган ирмоқча каби
Ўсма ҳам йўқолур қуюқ қошида.
Моҳ билан офтоб нигоҳ тикарди
Навбат алмаштириб унинг бошида.
Қаптар қанотидай силкинар рўмол,

Лабида — бол сўриб гуллаган учуқ.
Пойчанг югурарди аёзда ҳилол
Заминнинг сийнасин силамоқ учун.
Чунки инграр эди Она ер ҳамон,
Ўқлар жароҳати кезарди танда.
Ёшлик юракларда тутса-да армон,
Яралар яллиғи битди Ватанда.
Булбул овозими — янграган садо,
Йўлимдан тўхтатди мени дафъатан.
Олдинга бир қадам жилмасди, аммо
Мен ҳам етолмасдим у қизга, аттанг.
Тушимга кирган қиз — худди ўшайди.
Ўзи ҳам, сўзи ҳам, бирдай юзимиз.
Менинг ёшлигимга бунча ўхшайди
Олис-олисларда қолган ўша қиз...

МАНЗАРА

Олмосга

Ҳовузча бўйида ўсар икки тол,
Кашф этмиш ажойиб манзара,
Шохчалар қулоғин тортади шамол,
Бўш келмас япроқлар ҳам сира...
Бирининг танаси камон каби дол,
Опичлаб олибди ёнидагиси,
Шу сабаб синмаган, кўм-кўк эҳтимол,
Елкасин тутган-чун синглиси...

БАҒИШЛОВ

Гулчеҳра Жўраеваларга

Бирингиз Самарқандда, бирингиз Наманганда,
Бирингизга макондир қадим бодомзор Бешкент.
Машқлар ила мактублар соғинчга айланганда

Пойтахтга йўл оласиз, қаёқдасан, деб, Тошкент.

Эй, эгизак адашлар, шеърү газал қизларим,
Юрагимда шеър мисол уйғотасиз эзгулик.
Наҳот менинг камтарин, изсизгина изларим
Сизлар ўйлаган каби сабоққа арзигулик.

Наҳот олисда туриб мен ёққан шамчироқдан
Тонготардек ёришса сиз улғайган хонангиз.
Қай бир фазилатимдан расо камолот топган
Сизга бу номни қўйган азиз ота-онангиз.

Айнан сиз эслатдингиз ҳаётда бор-йўқлигим,
Демак мен яшайпман хаёллар марказида,
Гоҳо қор остидаги бойчечак мисол кўҳли,
Гоҳ тошни ёриб чиққан майсанинг нам юзида.

Отқулоқдек ёзилар очилмас ғунчаларим,
Истиқбол юлдузини кўрганда кўзингизда.
Мухлислар муҳаббати ухлатмас кечалари,
Сиёҳга томиб тушар кўз ёшим сўзингиздан.

Шамимнинг кўпи ёнди, қолгани — бир бармоқдай,
Мен-ку, баҳоли қудрат унимни бўлдим элаб.
Лекин замон дер: шошма элагингни илмоққа,
Тандирни энди қизит эҳтиросдан ўт қалаб.

Навбат ёшларга келди,
Ёш ижодда ёш юрак,
Ун гулидай таратинг қора дилларга оқлик,
Токи қош қўяман деб кўзни чиқарган тентак
Эл-юртимиз шаънини этолмасин бир ёқлик...
Биз севган бу ҳаётда турли-туман йўлингиз
Яхмалақдек теп-текис, гоҳ ўпқондай чўнқирроқ.
Тўсатдан бўрон эсса, бериб қўйманг тилингиз,

Чинордай маҳкам бўлиб
илдиз отинг чуқурроқ.
Захмат, меҳнат ва иззат --
сингиллардек қадрдон,
Азизлик туйғусидан
яшнагай гул чехралар.
Шеърларингиз бағридан
туғилсин Ўзбекистон,
Сизга таассуб қилиб
кўпайсин Гулчехралар.

ЎҒЛИМ БИЛАН МУЛОҚОТ

Бола десам, бола эмассан,
Бўйларинг ҳам ошди бўйимдан.
Лабинг узра сабз урди майса,
Айланайин майин мўйингдан.

Бола десам, сен — бола эмас,
Кутмоқдасан ҳарбийдан қоғоз.
Аскарликни қиласан ҳавас,
Ватан тинчи қўлингда, шоввоз.

Катта десам, катта эмассан,
Хаёлларинг сал ўйинқароқ.
Тайёр таом, либосга мастсан,
Турмуш эса сал бошқачароқ...

Бешафқатдир мустақил ҳаёт,
Ерга ишқар ялқов бурнини.
Қақшатади синовда бот-бот,
Тополмасанг унда ўрнингни.

Ландавурга юрмагил ёндош,
Бошинг сира тегмасин тошга.
Ҳамроҳ бўлсин сабот ва бардош,

Сенинг борар манзилинг бошқа.

Ким билади, қайда иқболинг,
Интиқ сенга балки янги чўл.
Захматга чап берарми ҳолинг,
Чимчиласа аччиқ совуқ, дўл.

Балки дастгоҳ — бахтинг парраги
Олиб учар шараф юртига.
Қора бўлсин, майли, билагинг,
Ўзингни тут ғайрат ўтига.

Рақибингни қолдиурсан мот,
Янги тилсим очиб илмдан.
Ижод этиб фанда кашфиёт,
Бир асрга бошларсан илдам.

Бир кун тусаб қолар ёш юрак
Ширин азоб-изтиробни ҳам.
Севмоқни-да билмоғинг керак,
Ёр ташвишин кўрмоқни баҳам.

Ким эурсан, суян виждонга,
Мендан сенга меҳнатдир мерос.
Югур ҳаёт номли майдонга,
Улушингни олгин, чавандоз.

Қани, ўғлим, бергин кўлингни,
Йўл бошига кўяй кузатиб.
Тақдир берсин ошпоқ йўлингни,
Сени кутум доим кўз артиб...

БИЗГА ҚОЛГАНИ

Беҳазил ҳазил

Хайрият, ўғил-қизлар
Етишдилар вояга,
Энди ўтмас дўқ сўзлар,
Зормаслар ҳимояга.
Ота-она қўлидан
Тушиб кетди бор юмуш.
Болалар доно, аммо
Ўзлари бироз хомуш...
Она кўйлагин илиб
Бекинар хонасига,
Ойқиз ясаниб чопар
Сирдош дугонасига.
Кўзгу олди доим банд,
Ярақлар садаф тишлар,
Бир кунда икки маҳал
Ўғиллар юз қиртишлар.
Кўтаришар штангани
Битта оёқда туриб.
Эшик кесақисига
Юрадилар бош уриб.
Безовталиқ ўртайди,
Жирингласа телефон.
Кўзни шамғалат қилиб
Аста бўлишар “қуён”.
Барча имконни олур,
Албатта, энг каттаси.
Отасининг туфлисин
Чиқаради пахтасин.
Хуллас, униб-ўсгунча
Асрадик кўз-қароқда,
Дедилар: оҳ, бу ҳаёт
Тотли экан қаймоқдай!

Таомнинг сархили ҳам,
Либоснинг хил-хили ҳам,
Иссиққина хоналар,
Анвойи гулхоналар
Барчаси — фарзандларга,
Бари — арзандаларга.
Минг шукрим, бизларга
Қолдиришди гунчалар —
Сочда мош-гуруч билан
Манглайда уграчалар...

ЮНОН УДУМЛАРИ

Биринчи май

Саодат байрами аташар уни,
Уйлар эшиккача тўлади гулга.
Ўғрилар кўпаяр экан шу куни;
Сотиш гуноҳ эмиш гулларни пулга.

Гуллар ўғрисига ёр эмиш иқбол,
Йил бўйи яшармиш бахт кучоғида,
Агар шу чин бўлса, кўрқмай, бемалол,
Мен ҳам тушар эдим кўшним боғига.

Тўйда

Келинга тутқазди қайнона анор;
Уйинг чироғи — бу, қўлга ол, деди.
Анори борларга ризқ-насиба ёр,
Бу ёғи, эрингни йўлга сол, деди.

Қани ясаб бўлса оқибатга рамз,
Бошимда кўтариб юрардим уни.
Ўғлим, келинимга мен қилиб ҳавас,
Армуғон этардим тўйлари куни.

Янги йил

Ақлингиз бовар қилмас,
Ишонмагайсиз асло,
Афсоналар юртида
Йўқ десамки Қорбобо.
Янги йилни табриклаб
Эшик қоқаркан бир поп,
Қопчасида турфа хил
Ширинликлар экан кўп.
Олишаркан талашиб
Лазиз ўтсин деб турмуш,
Кўлга тегса шўр, аччиқ,
Турмуш кечармиш нохуш.
Ёқам ушлаб, таажжуб,
Наҳот, дейман, ажабо!
Болажонлар билмаса —
Нималигин Қорбобо?!
Ташвиш чекманг, болалар,
Буни эсда тутаман,
Янги йил кечасида
Сизни олиб кетаман...

АФРОДИТА

“Афсонавий Эллада” туркумидан

Афродита — топинаман сенга,
Талпинаман сенга,
Мадад бер менга!
Йироқдаман, беҳад йироқда,
Ҳижрон юрагимни тилмоқда,
Оргимда Олимп тоғлари,
Олдимда зайтун боғлари,
Бир томонда Эгей,

Бир томонда Ион ---
Пўртанаси оташдан ёмон!
Оролда танҳо қолган мисоли Сапфо —
Айрилиқдан топмадим сафо.
Муҳаббат худоси!
Мен — севги гадоси,
Топинаман сенга,
Талпинаман сенга,
Сафар йўлларимнинг узун белбоғи
Унинг юрагини менга боғласин,
Соғинч ўчоғида олов доғласин.
Дилимда на тоғу на дарё, сарҳад.
Фақат
Муҳаббат номида бор бир мамлакат,
Афродита,
Топинаман сенга,
Талпинаман сенга,
Инъом этгил укпар қанотларингни,
Кўрсатиб афсунгар маҳоратингни
Мени оппоқ қушга айлантир,
Ва шу лаҳзада
Ўз севгим — уйимга шайлантир...

МЕҲНАТ ШАРОФАТИДАН

Менинг забардаст халқим,
Ишга камарбаст халқим,
Элига ҳамдаст халқим,
Таҳсинга лойиқ ҳаққинг
Меҳнат шарофатидан,
Меҳнат шарофатидан.

Қайга чўзсанг қўлингни,
Билагингдан гул ёғди,
Тўғри топиб йўлингни,
Қадамингдан нур ёғди --

Меҳнат шарофатидан,
Меҳнат шарофатидан.

Бугдойзор чайқалади
Куйлаб жасоратингни.
Пахтазор сайқаллади
Турмуш иморатингни —
Меҳнат шарофатидан,
Меҳнат шарофатидан.

Қалбинг каби кенг очиқ
Кулф-калитсиз дарвозанг,
Оламга азал очиқ
Сахий деган овозанг —
Меҳнат шарофатидан,
Меҳнат шарофатидан.

Дўстларингни шошириб
Кучофингга чорлайсан,
Гаминг бўлса яшириб,
Кулиб кўнгил чоғлайсан,
Меҳнат шарофатидан,
Меҳнат шарофатидан.

Бошгинанг омон бўлса,
Бахт дўпписи ярашар,
Бу тинчлик замон бўлса
Истиклол боқий яшар —
Меҳнат шарофатидан,
Меҳнат шарофатидан.

Менинг забардаст халқим,
Ишга камарбаст халқим,
Ватанга ҳамдаст халқим,

Дунё тургунча балқи,
Меҳнат шарофатидан,
Меҳнат шарофатидан.

ҲАШАР

Тўйхоналар эшиги гавжум,
Қўни-қўшни, қондош қарашар.
Жўраларнинг билагги гужум,
Демак, бунда кезади ҳашар.

Осмонўпар бино курамиз,
Оғушида ватандош яшар.
Роҳатини бирга сурамиз,
Коржомада юрибди ҳашар.

Олтин кузнинг қадами олтин,
Чаноқлардан пахталар тошар.
Камчилаймиз жасорат отин,
Элимизда бошланди ҳашар.

Чорбоғларда мевалар шарбат,
Саватларга ўзини ташлар,
Дастурхонга талпинар неъмат,
Демак, бизни кутмоқда ҳашар.

Бир ёқадан бошни чиқариб
Куч синашар майдонда ёшлар.
Бир чеккада енгни шимариб
Кексаларни чорлайди ҳашар.

Қўлни-қўлга бериб яшайди,
Ороланиб қишлоғу шаҳар.
Занжир-занжир тоққа ўхшайди,
Ҳимматимиз — кам бўлма, Ҳашар!

ҚҰШИҚ

Шерали Жұраевни тинглаб

Мен құшиқ сеҳрида чикдим тўзимдан,
Фаришта ясадим ўзим-ўзимдан.
Чарх урди фалакда эркин қанотим,
Куйдириб ташлади адоват отин...
Дилимни гижимлаб отганлар борми,
Номимни бозорда сотганлар борми,
Ҳақиқат тубига ботди тош бўлиб,
Кўзларим оқизган какра ёш бўлиб.
Алпомиш бобомлар ўпиб юзимдан,
Лайли ҳам изтироб уқиб кўзимдан,
Кўлимга тутдилар ширин уқубат,
Яна бир кўлимга қудрат, оқибат.
Мен истаб талпинган афсона бу юрт,
Қалбингда аланга олгучи бир ўт
Гунчалар баргида пинҳона эди,
Наволар дардида пинҳона эди.
У меҳр, муҳаббат, унга етмоққа
Фақат сен қодирсан, кўринмас қушим.
Кел, жоним, олиб ўт мени у ёққа,
Бўйнингга осилиб кетайин, құшиқ.
Эзгулик уруғин сочиб маъвога —
Айланай бир осмон тоза ҳавога,
Ҳар инсон бағрига кирай уфуриб,
Токи пок туйғулар турсин қулф уриб.

Бўйнингга осилиб кетайин, құшиқ.

САОДАТ

Мени сеҳрлади, боғлади жоду,
Кўзингга жойлашган феруза осмон.

Эртамнинг чироғин ёқар экан у,
Нигоҳинг қошимда — ойнаи жаҳон.

Латиф чехрангдаги ипак табассум
Юзимдан тортмишдир чуқур ишларни,
Калиманг ҳаттоки этажак таслим
Теграмда бобиллаб турган “ит”ларни.

Қуррадай айланар тасбеҳ қўлингда,
Бир дона мунчоқда битта тақдир жо.
Оғир дарвозани очиб кўнглимда,
Аллоҳдан қилурсан оқ йўл илтижо.

Елкамдан қулайди икки тоғли юк,
Қуш каби учурман бузиб қафасни,
Ғамнок юракларга сен бўлиб суюк,
Сенга тилайдилар ўткир нафасни.

Дардкашим, Саодат, фаришта мисол,
Рухий оламингга мен қўйдим ихлос,
Дилинг ҳам, тилинг ҳам покликка тимсол,
Мени ёмонлардан ўзинг эт халос!

СИЗГА

Умрим бўйи менга дугона,
Айланади илҳом урчуғим.
Тўқимадим шоҳи сўзана,
Сўз чархидан учди учқуним.

Оташида тоблаб қаламни,
Ёнар экан юракда гулхан,
Бошгинангдан ҳайдасам ғамни —
Сен бор учун, муқаддас Ватан!

Тўлғоқ каби ўртаб жонимни
Дардларингда тўлқиндек қалқдим.
Бағишладим пок имонимни
Сенинг учун, мардона халқим.

Гоҳ йиқилиб, гоҳ учиб текис
Диллар ичра айладим парвоз.
Қўнган жойда қолар бўлса из —
Сиз бор учун, муҳтарам устоз!

Ҳаёт — мактаб, ҳаёт — имтиҳон,
Эгри дарахт бўлиб ўсмадим.
Соясида ором топса жон —
Сиз бор учун, асл дўстларим.

Сиз — дарёсиз, мен ташна сахро,
Яшиллатар, яшартар кучим,
Нафас олсам бу гулшанаро
Сиз бор учун, менинг ўқувчим.

СЕВГИ — ВАТАН, СЕВГИ — ДАВЛАТ, СЕВГИ — ТОЖ

ҚИЗ УЗАТДИК ЁР-ЁР

“Бахтли замон келганда-ё, даврон сурай...”
Қизлар, шошманг, қайдан келар наво-сурнай?..
Тезроқ юринг, дугонажон, тўй базмига,
Келинпошша даврасида бир айланай.

Гулзорми бу — ял-ял ёнар гулкосалар,
Нурзорми бу — ойдай сузар раққосалар.
Кўзни олган хонатласми ё камалак,
Ҳайрон бўлманг, гар йигитлар лол қолсалар.

Келинчакнинг ҳарир экан оқ рўмоли,
Тўлин ойдай жилваланар гул жамоли,
Ҳазиллашиб рўмолини аста тортманг,
Келин бўлган билар келин аҳволини...

Куёв келди, куёв келди, куёв келди,
Зинҳор деманг, қиз олгани биров келди.
Йиллар кутиб, гуллар тутиб дилдорининг
Дийдорига етишмоққа яёв келди.

“Севгисини сеп қилиб,
Қиз узатдик, ёр-ёр,
Ёр хуснини зеб қилиб,
Уй безатдик, ёр-ёр,
Қиз узатдик, ёр-ёр”.

1983

СЕВГИ ҚАСАМИ

Мен сизни севгида султоним, дедим,
Сиз мени муҳаббат дostonим, атанг.
Мен сизни дилимга дарддошим, дедим,
Сиз мени ҳаётда сафдошим, атанг.

Мен сизни суянган тоғим, деганман,
Сиз мени роҳатбахш гул боғим, атанг.
Мен сизни қувончим, шоним деганман,
Сиз мени ишончим, иймоним, атанг.

Мен сизни бошимда посбоним, дедим,
Сиз мени беғубор осмоним, атанг.
Мен сизни давлатим, сарбоним, дедим,
Сиз мени бахтиёр армоним, атанг.

Мен сизни уйимнинг устуни, дейин,
Сиз мени юраги бутуним, айтинг.
Мен сизни эркалаб чолгинам, дейин,
Сен мени кампирим, болгинам, айтинг.

Агар шул қасамдан қайтсак, сўламиз,
Қайтмасак, ер-кўкда бирга бўламиз.
Саратон, қаҳратон бизга барибир,
Балою қазолар биздан наридир...

1999

ТҶЙЛАР МУБОРАК

Келин-куёв бошидан гангаю сочқи сочинг,
Пойандоз тўшаб гуддан иқболга эшик очинг,
Жомларга шарбат қуйиб, ширин сўзларга шошинг,
Тўйлар муборак бўлсин,
Тўйлар муборак бўлсин.

Алп қомат йигитларга тўлди тўйхона бугун,
Суманбар гул юзларга тўлди гулхона бугун,
Муҳаббат қўшиғидан дўстлар мастона бугун,
Тўйлар муборак бўлсин,
Тўйлар муборак бўлсин.

Бу кеча маликаси — Зухродек келинпошша,
Бу кеча шаҳзодаси — Тоҳирдек вафопеша,
Бул кеча меҳмонлари — тўйхонага яраша,
Тўйлар муборак бўлсин,
Тўйлар муборак бўлсин.

Икки юрак оташи турмушни равон этгай,
Баланду паст довондан бир-бирин суяб ўтгай,
Меҳнат олами ичра тинчликни раво тутгай,
Тўйлар муборак бўлсин,
Тўйлар муборак бўлсин.

1986

КЕЛИН КЕЛДИ

Онажони бағридан
Ошпоқ кабутар учди.
Бахтиёр хонадонга
Бахти бор келин тушди.

Бир қизи — икки бўлди
Қайнота, қайнонанинг,
Остона нурга тўлди,
Бағри бутун хонанинг.

Келин турар эгиб бош —
Қабул айланг саломни.
Чорланг қайни, қариндош,
Тўй бўлғуси санамни.

Келинчагу келинчак,
Тинчинг бузсин “инга”лар,
Эртами-кеч беланчак
Олиб келсин янгалар.

Бардош, ақл, саботга
Суянсанг тоғ бўлурсан,
Меҳридарё ҳаётга
Тарасанг, боғ бўлурсан.

Бўйнингдаги маржонинг
Сочилиб узилмасин,
Ясатиғлик тахмонинг
Тахидан бузилмасин.

Онажони бағридан
Ошпоқ кабутар учди.
Бахтиёр хонадонга
Бахти бор келин тушди.

1985

КЕЛИН САЛОМ

Гул келтириб ўтқаздим гуллатай деб боғимни,
Гул қўмсаб ўз боғини тўкармиш япроғини,
Келин тушдим йироққа, ўзим танлаган ёққа,
Кўзим чашмаси бирлан ювмасдан ёноғимни,
Онамга келин салом!

Хазон бўлурму гулим, дардида ёнди дилим,
Ўсма рангга бўялиб жилмайди ғунча сўлим,
Умримга боғбон ёрим, асло тўкмагай зорим,
Ота-онам бағрини — бахтимни топди кўнглим.
Отамга келин салом!

Кипригимдан узилган кўз ёшимас, ҳаяжон,
Юзимга қиё боқманг, тошар ҳаё, аяжон,

О, ҳаяжон, ҳаяжон, тилимга бермас калом,
Икки қўлим кўксимда, ҳаммага келин салом,
Ҳаммага келин салом!

1988

ЎХШАЙДИ-КУ...

(Ўхшатма)

Сўйласам, шу дилбарим аълога ўхшайди-ку,
Ҳаётим гулшанида танҳога ўхшайди-ку,

Сўзлари дуру гавҳар — маънога ўхшайди-ку,
Фозила, ақли расо — донога ўхшайди-ку,

Биллурму нур чехраси — зиёга ўхшайди-ку,
Уёлиб боқишлари — ҳаёга ўхшайди-ку.

Парвона айлаганда сабога ўхшайди-ку,
Муаттар анбаридан сафога ўхшайди-ку,

Қўллари гар бўйнингда, давога ўхшайди-ку,
Қирқ хунар чаманидан садога ўхшайди-ку.

Сочлари этак ўпар, дарёга ўхшайди-ку,
Бағрида қуёш ўйнар дунёга ўхшайди-ку,

Қора кўз дилбандига фидога ўхшайди-ку,
Покиза қалби ила дуога ўхшайди-ку.

Жононлар ватанида зебога ўхшайди-ку,
Муҳаббат оламида вафога ўхшайди-ку.

Сўйласам, шу дилбарим аълога ўхшайди-ку,
Ҳаётим гулшанида танҳога ўхшайди-ку.

1999

РАФИҚАМ

Сахро эдим, танҳоликдан озод этдинг,
Меҳринг ила жаҳонимни обод этдинг.
Йиллаб тилаб кутганларим мурод этдинг,
Хонадоним фариштаси — сен рафиқам,
Хуш кечадир сенинг билан ҳар дақиқам.

Табассуминг ёғдусидан равшан дилим,
Ширин-шакар сўзларингдан чехрам сўлим,
Сенга томон талшинади юрган йўлим,
Жонимга жон, сарвиравон — сен рафиқам,
Сен бор учун хуш кечадир ҳар дақиқам.

Этак-этак ўғил-қизлар отасиман,
Бой-бадавлат оиланинг каттасиман.
Бахтиёрлар оламининг биттасиман,
Дастурхоним баракаси — сен рафиқам,
Сен бор учун хуш кечадир ҳар дақиқам.

Бир умрлик қуёшимсан кошонамда,
Сочларингни силаб, ўпай пешонангдан,
Муҳаббатим — толеимдан нишонандир,
Садоқатим, саодатим — сен рафиқам,
Хуш кечадир сенинг билан ҳар дақиқам.

Ёққан ўтинг аримасин ўчоғингдан,
Эвоҳ, ҳижрон айирмасин кучоғингдан,
Ардоғимда яйраб, яша гул чоғингда,
Хуш аtringни сочиб-социб тур, маликам,
Чаманимни гулзор этиб юр, маликам.

Жон рафиқам, жонингга жоним, рафиқам.

1987

ДИЛИНГНИ ОҒРИТМА

Дилингни оғритма, йўқ, деб қошонам,
Зеб-ҳашам кўрмаган дема пешонам,
Бошингда томинг бор, шукр қил, ошнам,
Меҳр-муҳаббатдан қисилмасанг бас!

Сени овутолмас сийму зар, безак,
Қалбингни бемаврид сарғайтса кузак,
Кимхоблар комидан мумкинدير безмак,
Меҳр-муҳаббатдан қисилмасанг бас!

Ҳар куни оловинг ёнар тандирда,
Хаёлинг бир этак жон-жўжабирда,
Мабодо оналик йўқ-са тақдирда,
Меҳр-муҳаббатдан қисилмасанг бас!

Дунёни кезганлар озми дунёда,
Сенинг-да юрагинг армон, аламда,
Ўтирган бўйра, деб, олма аланга,
Меҳр-муҳаббатдан қисилмасанг бас!

Ақл ёшда эмас, у бошда, дерлар,
Ишқ бошда эмас, ҳар ёшда, дерлар,
Меҳрга зор қари аёлу эрлар,
Меҳр-муҳаббатдан қисилмасанг бас!

Бахтлар водийсида энг улуғ бахт бу —
Кимгадир буюрган омадли туйғу,
Севгинг ботир бўлса енгилар қайғу,
Меҳр-муҳаббатдан қисилмасанг бас!

1998

УМР САВДОСИ

Ҳаёт қўлимизга тутди тарозу,
Икки палласини олдик иккимиз.
Йиллар ўтган сайин турмушнинг ўзи
Баланду паст тортди бизнинг юкимиз.

Бирида гуноҳу бирида маъзур,
Бирида машаққат, бирида хузур,
Бирида изтироб, бирида сафо...
Шундай қизиб кетди бозорда савдо.

Тақдирнинг совғасин олмадим текин,
Ортиқроқ тўладим гоҳо ҳаққини.
Қайтимини, фирром, бермади лекин,
У ҳам алдар экан гоҳо халқини...

1989

БАРИБИР ШИРИНСАН, МУҲАББАТ

Тоқати тоғ эди, охир тоқ бўлди,
Қорлари сочига кўчиб оқ бўлди,
Кўргани — изтироб ҳам фиरोқ бўлди,
Барибир ширинсан, Муҳаббат...

Малҳами — қаламу бир вароқ бўлди,
Юраги дарзига шеър ямоқ бўлди,
Кўзлари тунларга шамчироқ бўлди,
Барибир ширинсан, Муҳаббат...

Севгани юлдуздек кўп узоқ бўлди,
Фурури йўлига хўп тузоқ бўлди,
Ёшлиги баҳрингда оқизоқ бўлди,
Барибир ширинсан, Муҳаббат.

* * *

Умидни ғижимлаб отманг, йигитлар,
Қалбингиз розини қизлар этса рад.
Севгига суянинг юксак тоғ қадар,
Чунки раддияда яширин ҳикмат.

Ишқ — ғунча, шудрингдек ўткинчи ҳавас,
Фурурни кўзгудай асранг, жон қизлар.
Мусаффо юзига етказмасин дарз
Юракдан чиқмаган самовий сўзлар.

Йигитлар, аҳда гар бўлса қатъият,
Тақдир ҳеч йўлатмас бир вафосизга.
Қизларни енгади мардона журъат,
Сўнгра юрагини топширар сизга.

Қизлар, адашмангиз юлдуз танлашда,
Бахт қуши қўнади умрда бир бор,
Йигитлар толмасдир сизни синашда,
Ғунчалар аслига бўлиб харидор.

Пок севги дарахти яшнар бардошдан,
Шохига османгиз умидингизни,
Муҳаббат савдоси тушсину бошга
Никоҳ ҳалқасига ўрасин сизни...

1987

* * *

Муҳаббат-мисоли бир биллур қадаҳ,
Товланиб боради оташ қўрида,
Товланиб боради жавоҳир қадар,
У — умр зийнати юрак тўрида.

Муҳаббат — бамисли қуёшли қадаҳ,
Губор ўз тўрини чачвон этмасин.
Ва яна омонат қўйманг, баногоҳ
Кўнгил тоқчасидан тушиб кетмасин.

1989

СЕН КЕЛГУНЧА

Бир бало бўлсам керак...

Уйғун

Юрагимга қил ҳам сиғмас,
Йиғолмасман эсимни.
Дардларим ҳам тилга сиғмас,
Соғиниб кетдим сени...
Хаёлларим қайга бориб,
Қайлардадир адашди.
Хавотирлар дилни ёриб
Девона деб аташди.
Майли эди, ақлим тоқат
Қафасига яширсам.
Девонавор ишқда фақат
Юрак билан яшасам.
Кетар эдим сенинг билан
Охири дунёгача.
Кечар эдим сенинг билан
Тоғу тош, дарёгача.
На иложки, ҳакам тақдир
Бекамикўст бахт бермас,
Бу оламга келасан бир,
Яйраб-яша, кул, демас,
Тунлар аро бедорликни
Қолдириб кетдинг менга.
Кунлар аро беморликни
Қолдириб кетдинг менга.

Дийдор кутиб санарман кун,
Қайлардасан, бер дарак.
Сен келгунча ҳолим забун,
“Бир бало бўлсам керак”.

1987

* * *

Оёғи остида ётмагил энди,
Гулларга буркама, энди жуда кеч.
Пушаймон лойига ботмагин энди,
Яхшиси, тавбаю тазаррудан кеч.

Тоғни кечмоқ мумкин фақат ёшликда,
Тоқатлар қояси унга эди ҳеч...
Ўтиб кетар, деди, гўр бебошликлар,
Энди кутма ҳиммат, кечиримдан кеч.

Қанча шодлик бўлса, ташвиши кўпроқ,
Орзу-армонларни олди у қайтиб.
Қанча висол бўлса, шу қадар фироқ,
Аҳду паймонларни олди у қайтиб.

Аммо сенда қолди бебаҳо тахти —
Олам олтинига топилмас бойлик,
Гўзал ёшлигини бермадинг қайтиб,
Сенда қолиб кетди фаришта ёшлик...

1989

* * *

Мен дардимни кимга айтаман.

М. Юсуф

Сен дардингни менга айтасан,
Дардларингни олай, сингилжон.

Ғам қабрини очиб қайтасан,
Аламингга бағишлайсан жон...

Қўлга тушган мусича мисол
Қалтирайсан яхлатгандек муз.
Таскин бермоқ менгамас осон,
Жароҳатим қабартирар туз.

Тингларканман дардингни ҳамдард,
Яшираман маҳзун кўзимни...
Текин бахтдан маст бўлган номард
Шилар сендан сўнгги тўзимни..

Қайғу-кулфат танламайди ёш,
Хиёнатнинг ёши йўқ экан.
Сенга фақат тилайман бардош,
Бу дунёда йўқ бахти бекам...

1987

* * *

Бунда ҳоким эди сокин тиниқлик,
Бўридай увиллаб ёприлди бўрон.
Пана-паналарга қочди жимжитлик,
Устига сел қуйди оқ-қора осмон.

Ғарқ пишган мевалар тўкилди тутдек,
Япроқлар узилиб тўзиди ҳар ён.
Булбул ҳам хонишни дарҳол унутди,
Лаҳзада айлади беҳиштни пайҳон.

Кўчиб кетган каби бундан муҳаббат
Қалбим хонадони бўлди шип-шийдон.
Теграмда на чорбоғ, на гулзор, фақат
Очиқ дала ичра мен — қуруқ шийпон...

1988

ЯРИМ БАХТ ЭМИШ...

Ким айтди гўзаллик — ярим бахт эмиш,
Заковат қўшилса — бахт бўлур бутун.
Ишонма, дугонам, бу — ёлғон, миш-миш,
Чиройинг — бахтингни ёндирган ўтин...

Ким айтди гўзални — бахтиёр зот деб,
Ташвишлар занжири — бўйнида маржон.
Сехргар кўзига кўзлар боқса тик,
Маломат тошига у тайёр нишон.

Ким айтди гўзални — ишқ илҳомчиси,
Аслида севгиси — ўт кетган сахро.
Бошида ўйнайди рашкнинг қамчиси,
Ҳасратдан дилида йиғилган сафро.

Ким айтди чиройни — ярим бахтдир деб,
У суқлар санчилган мўътабар жаннат.
Бахтни ҳам, тахтни ҳам аста борар еб,
Ёт кўзлар тигидан қолган жароҳат.

Эй, зебо санамлар, ҳаддан ошманглар,
Саодат ёғилар деб ҳовуч-ҳовуч...
На ҳусн, на ақл тўлиб-тошмаган
Пахмоқ соч бахтига келганмисиз дуч?!

1990

* * *

Йиллар орасини яёв изладим,
Йўллар сарасини яёв изладим,
Гоҳ қисмат синдирди елкамда таёқ,
Гоҳ ўнқир-чўнқирга тушса-да оёқ,
Бўйимдек бўй топдим, топмадим бироқ
Дилимдек дилни мен, ёқсам-да чироқ.

Юраклар буржини ўргандим чунон;
Қайда Далв, қайда Хут, қайда саратон,
Ошпоқ қор деганим-кулми ё кукун,
Ошпоқ кун деганим-тутунми ё тун,
Билмадим, бўйимдек бўй топдим, бироқ
Топмадим дилимдек дилни яқинроқ...

Ўз ичимдан чиққан бало қийноғи
Юзимни тирнади мисли тирноғим.
Шикаста руҳимга тутарми ҳасса
Оёғим остида тўлганса ҳасад,
Бўйимдек бўй топдим, топмадим бироқ
Дилимга дилимдек энг азиз ўртоқ...

1996

КЕЧИРМАСМАН

Бугун сендан сўрайман узр,
Ёнгинамдан ўтиб кетган бахт.
Оққан сайин ўткинчи умр,
Бой берганим сезмоқдаман нақд...

Сен қўлингни узатган чоқда
Олиб қочди мени ғурурим.
Энди эса юрак қийноқда,
Манглайимдан томади шўрим...

Ойдин дея мен танлаган кун
Бўлиб чиқди зимистон, кеча.
Мен танлаган йўлларим буткул
Бўлиб чиқди боши берк кўча.

Олишаман надомат билан,
Мангу қолар орқада кўзим.
Армон бўлиб ёнади алам,
Кечирмасман ўзимни ўзим...

1989

СЕН ВА МЕН

Сен тоғдан келгандинг,
Мен эсам боғдан.
Сен тоғни мақтадинг,
Мен эсам боғни.
Боғимни кўчирмоқ
Бўлдинг тоғингга,
Мен эсам тоғингни —
Юрак боғимга.
Уриндик, уриндик
Беҳуда, бекор,
Йиллар ҳам айланиб
Ўтаверибди,
Тоғингга бўралаб
Ёғибди-ку қор,
Менинг-да боғимда
Кузак юрибди.
Барибир сен тоғдан
Келаверасан,
Жилмадим боғимдан
Мен ҳам ҳеч ёққа,
Талаша-талаша
Охир-оқибат
Сен тоққа шайландинг,
Мен эсам боққа...

1988

* * *

Узоқларга олиб кетдим бош,
Юрдим бошим оққан томонга,
Юрагимдан тушиб қолсин тош,
Мен ҳам яшай ўхшаб инсонга.

Ташвишларни итариб нари,
Чиқиб кетдим ўзим-ўзимдан.
Аламлардан қочганим сари,
Қувиб келди улар изимдан.

Қояларга тўқдим дардимни,
Арчаларга дилимни очдим.
Денгиз ювсин юзим зардини,
Тўлқинларга сиримни сочдим.

Йўқ, сезмадим ўзимни енгил,
Юрагимда ёнмади чироқ.
Оёғимдан тортарди недир,
Ташлангандек оҳуга тузоқ...

Эй, ситамкор, фаромуш хаёл,
Қўйиб юбор мени қафасдан.
Қанот ёзган эркин қушмисол
Парвоз этай баланду пастда.

1988

* * *

Осмонлардан келар эдинг сен,
Гўё ерда мулзам бу ҳаёт,
Гўё ерда қуриб қолган зот,
Мисли шамол елар эдинг сен.

Йироқлардан сен келар эдинг,
Сўзларингда — ой, қуёш, юлдуз.
Юксакларда сузардинг ёлғиз,
Мен бор учун бор осмон, дединг.

Она замин бошингда болиш,
Еб-ичасан яна заминдан,

Жонга аро кирар ёзу қиш,
Лек марҳамат сўрамас сендан.

Бу дунёда бари ўткинчи,
Недир сабаб умрга зомин.
Учмасингдан олдин, айтгин-чи,
Сенга қўйнин очарми замин?!

1988

ЁРИНГНИ СЕВ

Иссиқ бағир — осмонидир бу уйнинг,
Қора кўзлар — юлдузларидир унинг,
Қуёши ҳам ойи сенга аталган,
Садоқатнинг сири сенга айтилган.
Бу гўшани билдим боқий гўшанга,
Ҳаётимни тикдим фақат ўшанга.
Ишқнинг тоза ҳавосига мен муҳтож,
Севги — ватан, сеvgи — давлат, сеvgи — тож,
Ёрингни сев...

Сени дея кечдим фароғатимдан,
Сармаст яша турмушим роҳатидан,
Яғонасан тақдирим бисотида,
Сен-ла учгум бахтнинг оппоқ отида,
Зеро, қалбинг ҳароратин сезайин,
Сездирмасанг шимол мисол музлайин,
Дилим тўла ҳасратимдан сўзлайин,
Орзуларга аза тутиб бўзлайин,
Ёрингни сев!..

Сочларимнинг қўнғироғи сеники,
Юзларимнинг ол яноғи сеники,
Кулгичимнинг қўш чироғи сеники,
Забонимнинг бол, қаймоғи сеники,
Соф муҳаббат боғи эртак сўйласин,

Ҳар гулини беозор тут, сўлмасин.
Айланмасин бошинг бу жаннат ичра,
Қадаҳ тўла ҳимматни ича-ича...
Ёрингни сев!..

Боланг каби мен ҳам битта болангман,
Маҳзун нола, шўх қўшиққа оламман,
Хўрозқанд ҳам берсанг суйиб оламан,
Гоҳо тергаб, тебратгучи онангман,
Сўз бизга-ю, кўз ўзгага бўлмасин,
Кута-кута соғинчимиз ўлмасин,
Остонада пайдо бўлган ҳамона,
Катта-кичик пешвоз чиқсин қувона,
Яхшиларни кўп кўрмасин Худойим,
Фарзандларинг сенга тортсин, Илойим,
Ёрингни сев!

1994

ЧАКАЛАК ЁХУД БИР КЕЛИНЧАК ҲАҚИДА

Чакалак, чакалак, чакалак,
Чакалак кафтида яккалаб,
Ўсар бир ёкут гул, барқут гул,
Тиконлар ичинда юввош кул.

Ўқталган милтиқдек атроф сим,
Оламга чиқмоққа йўл тилсим,
Оҳини эшитмас дарё, тоғ,
На оху, на булбул, на бир зоғ.

Сени ким ташлади бу чўлга,
Сени ким бошлади бу йўлга,
Ташлаган — кўрмасин қўли гул,
Бошлаган — тупроғи бўлсин кул.

Умрингдан бўлса гар умидинг,
Тап тортмай тиконга айлангин.
Ва ёхуд юз ўгир хор-зордан
Гулларнинг гули бўл гулзорда.

1993

* * *

Биламанки, унга сажда қилганинг,
Ёнганинг, куйганинг-бариси бекор.
Қисматинг яратмиш бағринг тилгани,
Чунки ўртангизда қалин девор бор...

У шундай метинки, қулатиб бўлмас,
Темир пардасини тутар кўзингга.
Дардларинг деворга урилади “қарс”,
Чилпарчин қайтади яна ўзингга.

Сени қовурганда соғинч алами
Бенажот зорингни кимга айтурсан.
Не бахтки, хаёлинг қушга айланиб,
Васл япроғига кўниб қайтурсан.

1970

ТЎРТЛИКЛАР

Бевафодан бева қолур,
Хом, ширасиз мева қолур,
Севгилисин увол этган
Номард деган шева қолур.

* * *

Узган гулинг меҳрга ташна,
Фунчасида дардлари тугун.

Қолма, йигит, кўзингни ёшлаб,
Олиб қочса ёт боғбон бир кун.

* * *

Файир кўзи балосида
Ёлгон ичра ўтда қолдим.
Лек Бухоро тиллосидай
Борган сайин жило олдим.

* * *

Мачитдек бағрим кенг, очиқ осмон,
Эзгу ният билан айладим қабул.
Гоҳ менга гул тутар, гоҳ тутар тикон,
Дўстимми, душманам, билмадим — ким ул...

1996

* * *

Шеърят ҳаёт менга, лек ҳаётим шеър эмас,
Бу боғи чаман ичра сени малика демас.
Кечалар кундуз эрса, кундузим кеча эмас,
Чун ҳаёт қайнар қозон, кичкина декча эмас.

1999

ҒАРБЧА СЕВГИ

Серёмғир кунларнинг бир эртасида,
Дунай кўпригининг қоқ ўртасида
Туришар сирлашиб икки мажор ёш,
Уялиб чеккага бекинган қуёш.

Бу осмон, бу замин, сув — уларники,
Олами кабирга улар ҳукмрон,

Бу кўприк — олтиндан тож-тахт гўёки,
Бирлари — малика, бири эса хон.

Оёқлар вазнидан титрайди кўприк,
Одамлар оқади у ёқ-бу ёққа.
Ошиқлар бепарво, қоқмайди киприк,
Ошиқлар қарамас яқин-йироққа...

Биз — Шарқдан келганлар боқишдик кулиб...
Бу ишқий манзара одобдан эмас.
Начора, одобнинг қурбони бўлиб
Ҳаётдан севгисиз ўтмак — ҳеч гапмас!

1988

НУҚРА ГУЛ

(Ҳинд эртаги)

Бошидан қулади
ёниб турган тож,
Ҳимолай бўшатди
тахтни ноилож.
Оқшом оқ бўйнига
солди мовий зар,
Осмонга тўкилди
ёкут маржонлар.
Бир лаҳза сокинлик
бўлди ҳукмрон,
Бир лаҳза ҳордиққа
туғилди имкон,
Ўт-ўлан кетганда
нозик уйқуга,
Камалак кўринди
олис чўққида.
Ёришди кундузи

каби чор тараф,
Кашфиёт кашф этар,
рангин нур тараб.
Тобора ёрқинлик
акс этган маҳал
Тоғда қад кўтарди
эхром-Тожмаҳал!
Теграсин ўраган
жаннати макон,
Бу боғни кўрмаган
ҳеч ким, ҳеч қачон.
Гулларнинг хуснига
етмайди таъриф,
Уларни кўрмаган
ҳеч қачон тарих.
Заминда йўқ эди
бундай дов-дарахт,
Ҳар дона япроғи —
битта кема нақд!
Оловнинг қаноти
чарх урар ҳамон,
Аланга тафтидан
нур эмар жаҳон...
Надир у — гоҳ мўъжаз,
гоҳида улкан,
Ё жинлар ёндирган
сеҳрли гулхан.
Ё етти фалақдан
тушган моҳтобми,
Ўзга сайёрадан
келган ликобми?
Товланар балдоқдай,
қаҳрабо ёйдай,
Тоғ узра сузарди
бамисли ойдаи.

Думалаб-думалаб
тушмоқда эди,
Одамзод шаклига
тушмоқда эди.
Аланга сўнарни
йўл босган сари,
Равшанроқ кўринди
бўю бастлари:
Заминга етдию
ярқ этиб ҳарёқ
Аёлга айланди
оловли жумбоқ...
Эгнида ҳилпирар
оппоқ нур — сари,
Оҳиста йўл олди
мамлакат сари...
Шу кундан тарқади
турли хил миш-миш;
Ҳар оқшом фаришта
юртни кезармиш...

* * *

Бу гапдан Наргис ҳам
топганди хабар,
Хаёли паришон
эди бу саҳар.
Кўлтиқлаб борарди
бир сават банан,
Ўйноқи Жамнанинг
қирғоғи билан.
Бозор кун азалдан
бозори чаққон,
Режасин мўлжаллаб
уйидан чиққан,

Не сабаб — қоқилиб
кетди шу замон,
Саватга тўқнашиб
тушди оҳ, ёмон,
Тиззасин урганин
сездию Наргис
Жароҳат захридан
бир сесканди қиз.
Оёғи шилинса,
ундан нарисси,
Ахир оқиб кетди
банан ярмиси!
Энди нима дейди
жоҳил соҳибга,
Мушкул савол билан
чўкди соҳилга.
Муздек сувга босди
қўл-юзларини,
Сўнгра қон излари теккан сарини.
Ва бирдан хўрлиги
тутиб бўзлади,
Дарёга қадалиб
қолди кўзлари...
Қайдандир шу топда
янгради бир ун:
— Бечора қиз, сўзла,
нечун бағринг хун...
Ажабо, ўнгими,
тушми ё хаёл,
Қизнинг орқасида
турарди аёл...
У ҳарир либосда,
бошда олтин тож,
Манглайи устида
бир тутам оқ соч...

Сўзлари шафику
офтобдек юзи
Ё тавба, Индира Жийнинг
нақ ўзи!
Балки у ўлмаган,
яшайди ҳамон,
“Фожеа қурбони”
деган гап ёлғон?!
Наргис ярасини
боғлади Она,
Жигар порасидек
бўлди парвона,
Аёл ушлар эди
титроқ дастини,
Наргис айтиб берди
саргузаштини...
— Мени қувар бўлса
уйимдан соҳиб,
Кетаман бошимни
қайларга олиб?
Юрагим гулшани сўлди
деганим,
Бундан қетар бўлсам ўлдим
деганим.
— Очикроқ сўйла, қиз,
надир дард, гаминг,
Балки даркор эрур
менинг ёрдамим...
Айтсамми, айтмасам —
қийнарди ҳаё,
Сир тутсам ёндирар
дилни беаёв.
Ўйлади, ўйлади
узоқ бечора,
Оқибат кўнглини

ёзди ошкора...
— Соҳибнинг ўғлини
қолганман севиб
Ва шунда изғийман
лийдорини деб...
Унинг ишқи билан
ҳаётман, ҳаёт.
Буни у сезмайди,
билмайди, ҳайҳот!
Бойвачча ночорга
уйланган қачон?..
Аламни ачитар
ана шу армон.
Не демак чиройим,
бўлмагач сепим,
Бунинг устига мен
панжоблик, етим, —
Довулдек тўкарди
ёшларин Наргис,
Дудоққа тиқилар
нимадир нафис...
Она силар эди
чилвир сочларин,
Артарди чарос кўз,
қундуз қошларин:
— Ўртанма, бариси
ўтиб кетади,
Ҳадемай сени, қиз,
омад кутади...
Мана бу сўлмас гул —
мендан эсдалик.
Бермагил бировга
қилиб соддалик.
Кўксингга тақайин
ўз қўлим билан,

Асрасанг.... чекинар
сендан ғам, алам...
Буниси қутича,
армуғон бу ҳам,
Шу гулдек уни тут
бир умр ҳамдам.
Хайр қизим, омон бўл, —
дедию Она
Яна манзилига
бўлди равона...
Наргис вужудини
босар ҳаяжон,
Ўнгими, тушими
— ишонмас ҳамон,
Бу қандай ғайри гул —
кумушранг ғунча,
Юракча тарзида
ясалган хумча,
Ғунчада ёнарди
миттигина шаъм,
Исидан анқирди
дудокқа малҳам.
Таажжубдан лол эди,
қушдек қалтирар...
Кўлдаги қутича
нурда ялтирар:
Ёқуту феруза,
марварид, олмос —
Бебаҳо тошлардан
берилган пардоз.
Ичида турфа хил
маржону зирак,
Тугилиб кўрмаган
бундайин безак!..
Чопди қиз уйига

ўша алпозда,
Чиқариб қанотлар
учар парвозда,
Не кўз билан кўрсин —
очиқ дарвоза,
Остона бошида
йигит пешвозда.
Умрида назар ҳам
солмаган Ражжив
Тикилиб қолди-ку
Наргисга ажиб...
Шунда у илк бора
деди: “Намасте”,
Ва таъзим айлади
эгилиб аста.
Ўнгимми, тушимми, —
дерди ҳар сафар
Эртақлар юртига
қилгандек сафар.
Наргис ёқасини
ушларди ҳайрон;
Ёқа йўқ!
Ўзига боқди шу замон;
Чит кўйлак ўрнида
ипаклик либос,
Зеб-зийнат безаган,
бойхонимга хос.
Гўзал маликага
айланган эди,
Қисмати иқболга
бойланган эди,
Ражжив туролмади
бўлмай парвона,
Юраги гурсиллаб
урарди ёна.

Наргиснинг кўлидан
ушлади бехос,
Бағрига тортди у,
ийманиб бироз...
Боши айланарди,
Наргис
бахтиёр,
Кувончдан қочарди
оёқдан мадор.
Йигит оғушига
олганча маҳкам
Ота ҳузурига
шайланди шахдам.
— Танладим, отажон,
тақдирим шу қиз,
Ҳаётим тахтига
ўтирсин Наргис!
Соҳиб маликага
теран кўз солди,
Ҳушидан оғишга
озгина қолди.
Эсдан чиқиб кетди
бир сават банан,
Хаёли банд эди
қиз ҳусни билан:
“Наҳотки оқсоч қиз —
бу ўша бўлса...
Қайтадан
бир санам бўлиб...
туғилса!”
Соҳибнинг ўзгарди
кескин юзлари,
Қаҳрмас,
сочарди меҳр кўзлари.
Бу ҳолда кўрмаган

Наргис ҳеч замон
Соҳибни шу қадар
сахий, меҳрибон.
— Розиман, тўй бошланг, —
катта, беармон! —
Хонадон аҳлига
берди у фармон.
Наргис бахтдан карахт,
шу қадар ҳиммат,
Қайдан оқиб келар
шунча марҳамат,
Кумушранг чечакнинг
шарофатидир!
Балки бу Онанинг шафоатидир!

* * *

Иссиқ, жазирама
кунлар бирида,
Жамна дарёсидан
хиёл берида,
Куёвнинг маскани
серҳашам оқ уй
Хушхабар тарқатди:
Хонадонда тўй!
Тўйхона эшиги
очилди-ку ланг,
Келдилар боёнлар
ҳатто оч-яланг,
Уч кеча, уч кундуз
донг таратди тўй.
Тинмади бу уйда
қўшиқ, рақс, куй.
Авжга чиққанида
ўйин-кулгулар

Ажабо, сел қуйди,
тўкилди гуллар,
Панжоб тарафидан
эсди изғирин,
Меҳмонлар панага
қочдилар изғиб.
Ё раббим, изғирин
қорга айланди,
Барчанинг тилида
дуо айланди.
Бино бўлибтирки
улкан мамлакат,
Кўрмаган, билмаган
қорни — ҳақиқат!
Ҳиндистон устига
ёғди илк бор қор,
Балки бу қорнинг ҳам
ойдин рамзи бор,
Қадами пок бўлсин
деб табиат ҳам
Икки ёш пойига
тўшади гилам.
Одамлар шод эди
ошпоқ қор кўриб,
Ростдан ҳам толега
қўйдилар йўйиб,
Афсуским, лайлак қор
турмади узоқ,
Дарҳол оч заминга
сингиди мутлоқ.
Яна қуёш чиқди
қилгандек ҳазил,
Гўёки кўрмаган
ҳеч вақо ҳозир.
Яна давом этди

тўю томоша,
Созлар жарангоси
кетди юрт оша.
Неча кун, неча ой
юрдилар сўзлаб,
Тўйнинг доврўғини
элга кўз-кўзлаб.
Икки ёш севгисин
этиб бир достон,
Юраклар тўрига
битди Ҳиндистон.

* * *

Ажиб воқеадан
топганлар огоҳ
Жамнани айлади
гавжум саждагоҳ.
Ҳар тонг саватларга
тўлдириб банан,
Қизлар ўтар бўлди
орзулар билан...

1990

ЧАҚАЛОҚЛАР — ҚҰНҒИРОҚЛАР

(туркум)

ЧАҚАЛОҚ БАҲОР

Бўшанган онадай дуркун табиат
Ошпоқ булутлардан йўргак тўқибди.
Баҳор — чақалоқнинг танига роҳат —
Тоғора-тоғора ёмғир тўқибди.

Япроқ ликопчада шарбат лабо-лаб,
Хурмача-гунчалар яширади сут,

Сўнг қуёш чиқаркан аста думалаб,
Дейди навбахорга: “Қани, мени тут”.

Тунда тебратади ҳилол — беланчак,
Беланчак устида юлдузлар маржон.
Ҳар тун алла айтар, булбул — энача,
Янгича эртақлар сўзлайди ҳар шом.

ОЙДИН ЙЎЛГА

Эзгу ният билан чиқди уйдан,
Вужуддан дардини узар хаёллар.
Тоғлар сурилгандай мағрур бўйида,
Сузук кўзларида сузар хаёллар...

Қадамлари вазмин, серташвиш қалби,
Орзу билан ширин тахир тили ҳам.
Бўрсилдоқ нон каби лолагун лаби,
Бодомдай кериккан қабоқларда нам.

Кўз олдидан бир-бир ўтиб боришар
Йўлига сув сепган ўз онажони.
Тишлатган нонидан кўнгил ёришар,
Таскин топган бўлар удумдан жони.

У борар — тилсимдай очилар йўллар
Беозор сабонинг ардоқларида.
У борар — шивирлар муаттар гуллар,
Хушхабар яшириб япроқларида.

Тобора кетаркан аёл йироқлаб,
Хаёлан уйини олди кучоқлаб...

ДОЯНИНГ ҚАБУЛХОНАСИДА

Икки аёл ўлтирарди
Доянинг қабулида.
Анкетани тўлдирарди
Расмият қабилида.
Доя сўрар: — Кимни, она,
Кутмоқдасиз навбатда.
Она дейди дардда ёна:
— Бир қиз керак, албатта!
Беш ўғлим бор, қизсиз ёлғиз
Ўтмоқдаман армонда.
Келин келса... қудамга қиз,
Иши кўп бу замонда...
Аммо битта илтимос бор,
Ўғил кўрдим тушимда.
Дарҳол маълум қилманг, доктор,
Айрилурман ҳушимдан.
Орзум кулиб, туғилса қиз,
Майли, қолай гафлатда,
Шодлик этар мени тилсиз,
Эсим оғар бу бахтдан...
Тасдиқларди сўзларини
Ҳомиладор шериги,
Санаб кетди қизларини,
Ўғил керак! — дер эди.
Беш қиздан сўнг бирон ўғлон
Кўрсам деган бор тилак.
Куёвлар ҳам эмас ёмон,
Ўғил йўриғи бўлак.
Лек илтимос — ҳолва дея,
Зинҳор мени ўкситманг,
Ўғил бўлса-айтманг, доя,
Кувонч билан чўчитманг.
Доя ҳайрон — қандай қилса,

Тенг бўладир севинчи,
Буюртмаси бажарилса
Ўша эди суюнчи!

ОНАЛИК

Чақалоқ туғилди,
Йиллар қатида,
Диллар қатидаги орзу туғилди.
Онанинг чехраси
севги хатидай,
Мармар юзларига
ёғду йўғрилди.
Вужудда туғилди
абადий гулхан,
Оналик аталмиш беқиёс туйғу.
Қон билан оқ сутни
туташтирди у,
Дунёга янгидан
келди аёл ҳам...

ВИЖДОН АЗОБИ

Саратон, қаҳратон ура олмас ниш,
Илон ҳам чўзилиб унга етолмас.
Шиббалаб қурибди инни она қуш,
Куну тун битталаб ташиб хору хас.

Мана, ола келди қайдандир емак,
Қайчидай очади оғзин полапон,
Яна учиб кетди қайгадир, демак —
Оналик бурчини бажарар ҳамон.

Сен-чи, гўдаккинам, унга мўлтиллаб
Онангни қўмсайсан келиб хўрлигинг.
Қушчалик бир қанот ўзингга тилаб
Ўйларсан, қайда деб менинг шўрлигим.

У сени тарк этди бўлиб “бахтиёр”,
Ва лекин дилида эримас бир муз:
Бир инсон тақдири олдида айбдор,
Виждон азобида у мангу маҳбус.

ЧАҚАЛОҚЛАР – ҚҰНҒИРОҚЛАР

Диққат,
диққат,
қочинг йўлдан,
Келмоқда чақалоқлар.
Най навоси — “инга” сидан
Чалмоқда қўнғироқлар.
Нафасбандни юзга тутиб,
Кўксингиз очинг тезроқ.
Чақалоқлар қолди кутиб,
Интизор иссиқ кучоқ.
Кириб келди чақалоқлар
Оналарин бағрига,
Фунчадаҳан қўғирчоқлар
Тутди лабин наҳрига.
Сукут чўқди дақиқада,
Жимиб қолди хоналар.
Лабларининг ҳақиқиға
Жимжит боқди оналар.
Термуларкан гўдагига,
Кўйиб бериб сийнасин,
Балки кўрар гўдагида
Улуғларнинг сиймосин.
У симирар замон учун
Садоқат туйғусини,
У симирар замон учун
Муҳаббат туйғусини.
Ўз қонидан, ўз жонидан
Яратаркан онажон,

Эзгуликни сутга кўшиб
Гўдагига атар жон.
Бари ширин бир уйқуда,
Гўё қатор эгизак.
Оналар дер бир туйғуда:
Ҳамроҳ бўлсин келажак.
Сўзи момик, ўзи ойдаи
Келар улар бунёдга.
Билмам, ёмон одам қайдан
Пайдо бўлар дунёда.

ЧАҚАЛОҚҚА ЧАҚИРИҚ

Бугун сен чақалоқсан,
  иссиқ оғушда бу чоқ,
Меҳр, шодлик, нон ила
  кунлар ўтар қаймоқдай.
Беланчагинг ардоқдан,
  муҳаббатдан овунчоқ,
Ўсмоқдасан, эркатой,
  ташвишлардан йироқда.
Бедор кеча-кундузлар,
  алла, эртақлар ҳаққи
Кулоқларинг тагида
  ўзим чалай кўнғироқ:
Сут билан кириб борсин
  жонингга оташ ёқиб,
Айтадиган гапларим
  айтиб қолай ҳозироқ.
Сен онанг кўшигисан,
  авжга чиққанда кўшиқ
Дилини қаттиқ чертиб,
  узиб кўйма горини.
Сен отанг бўстонисан,
  бўрондай хазон кўшиб

Фафлат оёғи бирлан
топтама гулзорини.
Сен онанг офтобисан,
тикка келганда қуёш
Кўксидаги шуълани
булут бўлиб тўсмагил.
Сен отанг осмонисан —
остида омондир бош,
Сен суянган тоғисан,
суянганда бедармон,
Елкангни олиб қочиб
танҳоликка қулатма.
Сен унга тўкис олам —
бадавлат, бахтли армон.
Дунёсини ўғирлаб
қапшоқликни йўлатма.
Сен отангга малҳамсан —
дардини торт кўнгилдан.
Қалбида ҳилпираган
байроғини сўлдирма.
Сен — онангга табассум,
очилганида гулдай,
Оғзингдан олов сочиб
чехрасини куйдирма.
Сўнг биласан, бу ҳаёт
биқирлаган дошқозон,
Дўстлар билан елкадош
аста қайнаб пишарсан.
Меҳнату пок туйғусиз
яшамас ҳалола инсон,
Қаловини тополсанг,
ойдин изга тушарсан.
Сўнг биласан, ҳаётнинг
бордир икки палласи —
Аммо сени сеҳрлаб

тортсин ложувард чашма,
Булутсиз осмон йўқдир,
офтоб-чи, кўланкасиз,
Асоратда қолганда
тўғри йўлдан адашма.
Балчиққа оёқ боссанг
сени ютар хавф-хатар,
Қўл бермоқчи нокасни
диёнатинг билан сур.
Биллур қалбингда туташ
машаққат ҳам музаффар,
Виждонингни асрагил,
номуста тушмасин қурт.
Атак-чечаклар қолиб
болалиқдан ўтарсан,
Катта ҳаёт сабоғи
жаранглатар кўнғироқ.
Онанг, отанг, юртингни
бошинг қадар кўтарсанг,
Ватанинг ардоғида
кўксинг бўлур адл тоғ.
Қани энди кўлни бер,
оқ йўл сенга, чақалоқ,
Эзгуликка чақириб
чалавергин кўнғироқ!

КУЗАТИШ

Онанг кўлларига гулдаста тутиб,
Сени ўз кўйнида этаркан ардоқ,
Гўё остонада бир аср кутиб,
Сени топганидан ота кўкси тоғ.

Сен бугун уйингда энг азиз меҳмон,
Тилаклар шаънингга ёғилар экан,

Қариндош давраси тўқис хонадон:
Фарзандсан, жиянсан, невара, ука.

Сеники бу замин, Ватан қучоғи,
Жажжи қўлларингда буюк истиқбол,
Эл-юртинг мунтазир сенга, дўмбоғим,
Сен фақат соғлом ўс, тезроқ топ камол!

1982

БИР КИЙИМ АТЛАС

Узоқ йили бўлиб ўтган тўйимизга
Меҳмон келди ҳар томондан уйимизга.
Бири гилам, бири соат, бири чопон
Ола келди, яна кимдир билтур гулдон.
Кўзларимни қамаштирди, оҳ, бир атлас,
Кийса арзир кишиликка қилиб ҳавас.
Не афсуски, ўртаб кетди чандиқ доғи,
Энди ундан кўйлак тикиб бўлмас чоғи.
Ҳечқиси йўқ, эрта-индин яна тўй бор,
Демак, менинг тугунимда совғам тайёр.
Олиб бордим уни холам — Ойжаҳонга,
Кўзи яшнаб боши етди нақ осмонга...
Маросимга йиғилишдик боз бир куни,
Катта аммам қўлларида кўрдим уни.
Мақтанарди — “Кўли очиқ аясининг —
Аямапти “Саккиз тепки” атласини.
Бирдан кўриб доғларини индамади,
Ўзи билиб, бировларга гинг демади.
Хабар келди-узатармиш қизин холам,
Қондошчилик, бормай бўлмас бу тўйга ҳам.
Не кўз билан кўрайинки ўша атлас,
Ерда ётар бамисоли чувринди хас.
Илож қанча, мийиғимда кулиб қўйдим,
Жонга тегди, шу атласдан жуда тўйдим.

Шундай қилиб, ўша кундан анча ўтди,
Қанча либос энга тушиб чириб битди.
Атлас эса қўлдан қўлга хўп кезарди,
Тўғри, сал-пал гулларида ранг гезарди.
Тўй навбати менга етди, бешак — сўзсиз,
Ўша атлас қайтиб келар, айтди дерсиз...

1987

БУДАПЕШТ КЎЧАЛАРИДА

Шошиб-пишиб кесмоқ бўлдим
Шаҳарнинг кенг кўчасин.
Турнақатор машиналар...
Ўтқаздим мен нечасин.

Қай кўз билан боқайинки,
Машина “тақ” тўхтади.
Ҳайдовчиси йўл кўрсатиб
Менга нигоҳ ниқтади.

Ўтиб кетдим ўзимда йўқ,
Шундай бўлди неча бор.
Мени жуда ҳайрон этди
Аёлларга эътибор!

Бир дақиқа ўз кўчамни
Тикладим мен хаёлда...
Керак бўлса туртар шофёр,
Кимсан — битта аёл-да!

Ҳаётимда анча кўрдим
Йўл бермаган турткини.
Ўлмоққа ҳам тайёр эдим
Мени сийлашган куни...

Ҳаҳ, дейману эсингни йиф,
Икки пойтахт эмас тенг,
Бу ер сенга Будапештмас,
Сенинг шошган Тошкентинг!

1988

КЎПРИК

(Мажор хангомаларидан)

Дунай дарё, ўйнар чилвир соч,
Будапешнинг хур маликаси.
Чилвирсочда турфа тақинчоқ,
Мафтун этди нозли эркаси.
Дарё дарё эмас бекўприк,
Саккиз сочбоғ турлича тушган.
Тиллақошдек ҳар бири эгик,
Мақтайверар назари тушган.
Тўнғич кўприк — гўзал ҳақида
Эшитганим сўзлайин бироз,
Уни қуриб бўлишгач, билмоқ
Керак бўпти созми ё носоз.
Шунда ўтиб борар йўловчи
Дебди: менда шундай таклиф бор.
Барча нобоп қайноналарни
Шул кўприкдан ўтқазмоқ даркор.
Бардош берса кўприк хўп яхши.
Кўтармаса... эмасдир ёмон...
Жоҳиланинг дастидан, ё раб,
Келин-куёв қолишар омон...

БУГУННИНГ АВВАЛИ ЎТМИШ-КЕЧМИШЛАР...

КЕЛАЖАК

Тайёрман жонимни фидо этмоққа,
Кудратим қуввати сенга етажак.
Матлабим — ёруғ юз нурлари билан
Шодликка ўрасам сени, келажак.

Кўксингга қўяман ўйчан бошимни,
Ошпоқ оғушингга сингаман бир зум.
Бармоғим қадоғин сендан яшириб,
Ошпоқ манглайингдан ўпаман ўзим.

Сочларим силасанг, суйиб сийлансам,
Бу олам лаззатли туюлар экан.
Муҳаббат нашъаси ёдингга тушиб,
Тилингда бол сўзлар қуйилар экан.

Бошим кўксингдаю тарк этмас хаёл,
Бўғзимга тиқилар унсиз ҳайқиреқ:
Эрингдан илгари уйга шош, аёл,
Кучоғинг эшигин ланг оч қийқиреб.

Гишт тўла замбилни топшир мардларга,
Мой эмас, чечаклар анқисин сендан.
Атласинг рангида, ҳуснинг нурида
Балдоғинг ҳилолдек балқисин сендан.

Уззукун кўчада шаталоқ отган
Болангни меҳрингга қондир, онажон.

Музқаймоқ тогидан ором ол бирга,
Театр золида ўтир ёнма-ён.

Аллага интизор гўдак кўзига
Бир йилдек чўзилар онасиз кеча.
Биламан, қўлларинг дастгоҳда, аммо
Хаёлинг тебратар уйда беланчак.

Кўча киндигида турган сарбон қиз,
Сенсиз ҳам машина ўтаверади.
Йўқса, панадаги эркак соқчилар
Ўтириб, семириб кетаверади.

“Упа” дўконида, эй норғул йигит,
Юзингда ялтирар жамики ҳавас.
Аммо жувонлардан куракни олиб
Йўлларни тозала, эгилгин бирпас.

Олимам, муаллим, доктор азизам,
Аёллик сурури — замон берган шавқ.
Нафосат гуллари сиз бўлмаганда
Чиройни қайданам олур эди Шарқ.

Ва лекин ташвишлар ичра йўқолиб,
Пиёздек эркаклаб кетмадикмикан,
Барча юмушларни зиммага олиб,
Эркакни эркатой этмадикмикан!

Кўксингга қўяман ўйчан бошимни,
Ошпоқ оғушингга сингаман бир зум.
Ҳозирча қўлимни сендан яшириб,
Ошпоқ манглайингни ўпаман ўзим.

1987

СҮНГГИ МАКТУБ

Қаҳрамон укам Забиҳуллоҳон, сенинг юрагингда қолиб кетган ушбу сўнгги сўзларингни ўз онажонингга етказишга ижозат бергайсан...

Онажоним, юборгандим
Сизга хабар илгари: \
Хизматимни ўтаб бўлдим,
Энди учгум сиз сари...
Лек сўзимдан чиқолмадим,
Кечиринг, чекманг афғон.
Гар ўрнимга кириб борса
Мен эмасу жомадон...

“Байналмилал бурч”им экан —
Ташладим шаҳдам қадам,
Қўшним дарди — менинг дардим, —
дея биз ичдик қасам.
Аямади ёш бошимиз,
Олишдик душман билан.
Гоҳо бизлар, гоҳо улар
Қўллари келди баланд.

“Байналмилал бурч”им экан —
Буйруқ экан, шон экан,
Аммо ҳеч ким айтолмади
Бу хато — қурбон экан.
Неча йилдир Қобул — Тошкент
Орасида тайёра
Бу кўрғошин тобутларни
Ташиш билан овора.

Аммо ҳеч ким билмас эди —
Қайга оқар шунча қон.

Қайга кетди Инқилобу
Қайга кетди Интиқом.
Фақат... афсус, она юртда
Қолиб кетди юмушлар...
Очиқ китоб, очиқ томим,
Сочи сумбул Кумушлар...

Қолиб кетди очилмаган,
Кўкармаган бўстоним,
Бўстон ичра кўз очмаган
Қора кўзли достоним...
Йиғлай-йиғлай қолиб кетди
Йўл бошида дилдорим.
Қолиб кетди орзуларим,
Куйламаган дугорим...

Йўқ, ўйламанг, онажоним,
Соғинмапти болам, деб...
Қўлда қурол, хаёлларим
Чопқир эди лочиндек,
Бағрингизга талшинганим
Кеча-кундуз беомон
Олиб ўтди балолардан,
Қазолардан ҳам омон...

Кетмоқдаман мен ниҳоят,
ёнда сафдош оғайним,
Менга оқ йўл тиладилар
Жангчи сарварлар хурсанд...
Не афсуски... оқ йўлимга
Қора чизди, оқ, душман.
Жомадоним омон қолди,
Биз-чи, кетдик ҳаётдан...
Келмагандек биз йўқолдик,
Яшаш шарт эди зотан.

Онажоним, қадингизни
Менинг учун этманг дол.
Додингиздан эриб кетар
Кўргошин ҳам қор мисол...
Илтимосим яна шуким —
Дуо қилинг, онажон:
Ўзга юртда ҳеч қолмасин
Ўликлар ҳам тирик жон!

1987

АДОЛАТ

Олам олам бўлибдирки, безовтадир табиат,
Қанча тоғлар сурилдилар, қанча дарё гум бўлди,
Помпейни ҳам ямлаган ер, тутдек тўкилди Спитак,
Варахшаю Афросиёб кўзларига қум тўлди,
Сени эса на ер ютди, урди худо, на офат,
Ҳеч ўлмадинг,
Ҳеч ўлмадинг,
Ҳеч ўлмадинг, Адоват!

Усмон Носир юрагидан юлиб шеър у ватанни,
Қузғун мисол қақилладинг сағанаси устида.
Не олийлар этагига санчганида тиканни,
Эгилгану лек синмаган жони чайир ҳақиқат,
Самандардек қад ростлади туғ хилпираб дастида,
Аммо бадбахт,
Ҳеч ўлмадинг,
Ҳеч ўлмадинг, Хиёнат!

Ҳа, бугунги Ҳамзаларнинг бор ўз Олчинбеклари,
Дўстлараро дўстни эмас, туғиб берар рақибни.
Эру хотин ўртасида шон талаш ҳадиклари,
Не кўргулик, ул ғайирлик танимаса рафиқни,
Эзгуликмас, ёвузликка тобе яшаркан асаб,

Ҳеч ўлмадинг,
Ҳеч ўлмадинг,
Ҳеч ўлмадинг, шум Ҳасад!

Қонхўр пичоқ дамларида пинҳон Нурхон нидоси,
Не-не пари, фаришталар кетдилар сувда оқиб,
Ҳаё билан беҳаёлик тўқнашган қил кўприкда
Айланди бир ҳовуч кулга ўз-ўзига ўт ёқиб,
Бокира қиз Гулрўйгинам, кетди бош олиб, фақат
Сен ўлмадинг,
Сен ўлмадинг,
Сен ўлмадинг, Маломат!

Ўтар кунлар, ўтар йиллар, янгиланар ер-осмон,
Янгиланар инсон, замон, янгиланар шому тонг.
Нокас билан олишмоққа боқий яшаркан меҳнат,
Нобакорга қарши қалқон пок имону пок Виждон.
Қалбимизга чироқ ёқиб голиб келурсан албат,
Онагинам,
Болагинам,
Паноҳимсан, Адолат!

1989

ЯНА КЕЛДИМ...

Узоқ кўришмадик, денгиз, сен билан,
Қанча ёз, қанча қиш ўтди беармон.
Қанча савдоларни кечирдик бошдан,
Ўзгарди одамлар, ўзгарди замон.

Бешафқат қўллардан чекибсан озор,
Юзингда тиниқлик тортибди хира,
Сочимни тараган тўлқинларинг хор —
Фаррошлик қилмоқдан тинмайди сира.

Майин оғушингда суриб ҳаловат,
Кимсалар дардларин тўкиб турсалар,

Раҳматлар ўрнига қолдириб ахлат,
Ажабо, мавжингга нақ тупурсалар...

Тегрангда чарх урган чорлоқлар қочди,
Қўмсайсан ул тантиқ болаларингни.
Пишқириб, гоҳ қарғаб жаҳлингни сочдинг,
Олисдан эшитдим нолаларингни...

Менинг аҳволимни сўрама, қўйгил,
Сенинг қисматингдан эмас яхшироқ,
Сўзласам, булутга тўлади кўнгил,
Манглайим шўр экан, сендан ҳам шўрроқ...

Чанг-тўзон қоплаган замонда, денгиз,
Беғубор яшашнинг ўзи бахт, деймиз...

1988

ХАТИНЬ ҚИШЛОҒИДА КУЗ

Уруш музейига ўхшайди Хатинь,
Юракка туз сепар қайтадан дардлар.
Қонига бўялган жангчилар хатин
Эслатар бошингда чарх урган барглар.

Рўпарамда унсиз йиғлайди чорбоғ,
Маҳбуслар сингари яланғоч дарахт.
Илиниб чайқалар бир неча япроқ —
Шоҳларга осилган ботирлардек мард.

Дарахтлар тагида хазонлар уюм,
Бамисли мурдалар ётар устма-уст.
...Чарсиллаб ёндилар мисоли буюм
Куйиб кул бўлмади аммо белорус.

Дарвоқе, бу чаман айлади мафтун,
Яловдек ҳилпирар қирмизи гуллар.

Ғолиблар сафидай енгилмас, дуркун
Барқут арчалардан руҳият гуллар.

Хатинь қишлоғининг ҳар оғоч, толи
Кўргазма золидек сўйлар тарихдан.
“Оса-ос”, “ёқ-ёқ”дан бир нафрат қолди —
Фашизм аталмиш қавми қабихдан.

Сариқ шинелини ташлаб елкага,
Тамаки тутатар Хатинь фаромуш,
Майсалар яшариб чиқса эртага
Бир лаҳза чекинар хаёлдан ўтмиш.

1985

ЮКЛИ АЁЛ

Аёл борар тўкиб кучини —
Тутган каби обкаш елкада.
Бир қўлида юкли хуржуни,
Бир қўлида жажжи болакай.

Аёл кетди бирдан қоқилиб,
Тўрт томонга сочилди бозор...
Тиззасини тош кетди тилиб,
Фарзандига етмади озор.

Ажаб, нечун қалқиди ҳозир,
Не юкларни кўтарган бу зот?
Чехрасида гулламади сир,
Не кунларга солганда ҳаёт...

Маломатнинг қайроқ тошларин
Эритганда пок туйғусида.
Хиёнатнинг қайроқ тишларин
Қайирганди ўз қайғусида...

Улкан юрак иродасини
Ўрганганди сабр-матонатдан.
Метин мисол иродасини
Тоблаганди тинсиз меҳнатда.

Йўқ, елкамас, дил оғрир эди,
Керакли юк келмасди малол.
Назаримда энг оғир эди —
Бошидаги минг тусли хаёл!

Аёл борар, чалғитар фикри,
Гоҳ унугар босар-тусарин.
Оғирлашиб борарди юки
Енгилликка интилган сари...

1989

ЧИДАГАНГА ЧИҚҚАН БУ ҲАЁТ

ОТАШ ҲАЛҚА

Достон

Мўъжизами, мўъжизамасми,
Бериларкан инсонга ҳаёт,
Чидаганга чиқарган асли,
Чидамаган — у турмушга ёт,

Яшай билсанг — сен мисоли шер,
Ўтдан, сувдан чиқарсан омон,
Патдай юмшоқ — тошдай қаттиқ ер,
Яшолмасанг — чумчуқ ҳам полвон.

Яшай билсанг — эгасан ҳаққа,
Бошдан-оёқ тақиб кўяр гул...
Яшолмасанг — у оташ ҳалқа,
Куйдириб у сени қилар кул...

* * *

Поезд жилди. Оломон, бекат
Чекинарди ортга тобора,
Қолиб кетди пахтазор, эгат,
Қишлоқ, ҳовли, хешу таборлар.
Райҳонанинг қўлида райҳон,
Анбарини сочар уфуриб.
Сармаст эди нозбўйдан вагон,
Баҳор кирган эди кулф уриб,
Қиз қалбида ҳаяжон сўнмас,

Таътилидан беҳад эди шод.
Яна икки таътил ўтса бас,
Севган касбин этарди обод.
Муҳаббати-қаламу қоғоз,
Пўртанадек орзулар тинсиз,
Қиш қоридан яратмоқчи ёз,
Томчилардан ясайди денгиз,
У ёзажак меҳнатда "пишган",
Эгатларда туққан аёлни.
Елкасидан кетмони тушган
Аёл ила ширин хаёлни...
Шаҳарликдек дала қизига
Ярашади баланд пошналар,
Зеб берсалар улар ўзига,
Юлдузлардек кўзга ташланар.
Тракторга, машинага ҳам
Аёл эмас, ўтирса эркак,
Бешигини тебратса беғам
Аёл айтиб аллаю эртак.
Тирикликнинг ташвишларини
Ота этса беминнат бажо,
Она рўзғор юмушларини
Ўз вақтида қилса саранжом,
У ҳам кутса азиз меҳмонни
Янги либос, янги наматда,
Безатса у дастурхонини
Томорқадан чиққан неъматга,
Тунов тунда даҳшат хўп эзган,
Кўрқув гўё келганди босиб.
Эрнинг калтак зарбидан безган,
Жувон ўзин қўйганди осиб.
Бирга ўсган дугонасини
Норасида беришди эрга,
У туголмай тўнғич боласин,
Куни кеча қўйишди ерга...

Ҳар замонда тутар қишлоқни
Аламзада аччиқ тутунлар,
Аёл кули ўртаб тупроқни,
Сабр косаси сочди кукунлар.
Ўз-ўзига ўт қўйган аёл,
Қайдан олдинг шунча жасорат,
Жонингга сен бунча беаёв,
Наҳот ошди ҳасратинг сарҳад!
"Отанга бор, онангга бор"лар
Кетдимикан дардингдан ортиб,
Тортолмади "ишрат" бозорлар,
Этолмадинг орингни тортиқ.
Қай деволга урибсанки бош,
Эвазига олдинг зарбалар,
Қулоқ бермас бирор бағри тош,
Юрагингда қотди зардалар.
Ҳувиллаган тегра бенажот,
Чақмоқлашиб борди авзойинг,
Ва етилдинг гулханга, ҳайҳот,
Ниҳол умринг этиб сазойи.
"Тўйдан кейин чалиб ноғора",
Мансабдорлар тортарлар хушёр,
Катта-кичик, барча овора,
"Марҳумага ким берди озор..."
Гуноҳкорни излар катталар,
Кичикларни чақириб тезда.
Оқибатда айбдор эгарлар;
Ҳамма бало, дерлар ўзида.
Ўзи ожиз ё иродасиз,
Сабр изидан чиққан даҳрия,
Тортолмабди ўз аравасин,
Этолмасмиз ҳўкиз хайрия...
Эҳ-ҳе, қанча муаммо, савол,
Ўртасида турар бош қотиб.
Сўзлай олса кошки бемалол,

Турмас эди дилда тош қотиб...
Диплом олмоқ этганда насиб
Сўнг танларман умр йўлдошни.
У ўзимга бўлур муносиб,
Сарвқомат, закий, бардошли.
Фарзандларим эса тўрт нафар
Бир жуфт ўғил, қўшалоқ қизим.
Бир-биридан оқил, суманбар,
Отасига монанд юлдузи.
Хаёлларга фарқ эди Райҳон,
Тўхтаб қолди поезд тўсатдан,
Ёш болалик хотин шу замон
Чиқиб қолди қайбир бекатдан.
Райҳонанинг хаёллари ҳам
Тўхтаб қолди шу ерда таққа.
Шошди дарҳол бермоққа ёрдам,
Жомадонин солди сандиққа.
Аста-секин ташларкан нигоҳ,
— Тошкентгами? — сўради аёл.
— Ҳа, Тошкентга...
— Эканмиз ҳамроҳ,
Чақчақлашиб етамиз дарҳол.
Разм солар қизчага Райҳон,
Монанд эди сингли Баҳрига,
Азалданам ўзи болажон,
Беш укани боққан бағрида.
— Юрмас ҳали, жажжи, эринчоқ,
Фақат "нанна", "об"ни биледи.
Чиқармоқда тилини кечроқ,
Эрта унга бир ёш тўлади.
Сўмқасидан патир кулчани,
Парвардани олди Райҳона.
Сўнг тиззада ширин қизчани
Эркалатиб бўлди парвона.
"Бунча дилкаш ҳам ширинзабон,

Оҳ, худойим, етказди қайдан.
Омадига аёл ҳам ҳайрон,
Зебо санам тушдими ойдан.
— Асалтойнинг нимадир оти?
— Мирём, яъни сизнингча Марьям.
Ташлаб кетган бизларни ота,
Ундан қолди шу тўнғич болам,
Тушунмади "ташлаб кетди"га,
Фарқига ҳам бормади Райҳон,
Лоқайдгина "ҳа-ҳа" этди-да,
Сўрамади нечун ва қаён...
Йўлдош экан анчайин синчков,
Неларнидир сўрарди титиб.
Кўпдан бери танишдек икков,
Соддадилни хўп тинтув этиб.
Шундай ўтди кундуз бирпасда,
Манзарани яширди тун ҳам.
Уйку босди кўзларни аста,
Кулимсираб ухларди Марьям,
Тошдек қотиб ётарди Райҳон,
Бекатда ҳам очмади кўзин,
Арғимчоқда сезгандек ўзин
Гоҳ сесканиб кўяр ногаҳон.
Ҳамроҳ эса туриб оҳиста
Тугунини қўлига олди.
Мирёмига омадлар истаб,
Самарқандда у тушиб қолди...
Поезд яна силжиди олға,
Аста-секин бош кўтарди тонг.
Чўчиб тушди тош қотган Райҳон,
Бир чинқириб уйғонди бола.
Кўзни ишқаб боқсаки Райҳон,
Қизча бору йўқдир онаси,
Бўлармиди бир ёққа гумдон,
Ташлаб кетмас ахир боласин...

Роса кутди, бўлмади дарак,
"Мамма" сўраб ўртанар Марьям.
Бу ёғига не қилмоқ керак,
Қизалоқнинг иштонлари нам.
Сандиқчани очди жонҳалак,
Турибди-ку ахир жомадон.
Шу теграда бўлмоғи керак,
Умид боғлаб ўйлади Райҳон.
Яна кутди-бўлмади дарак,
Исканжага олди хавотир.
Вагон каби ларзада юрак,
Муз босандек титрарди дир-дир.
Кириб қолди шу пайт йўлбоши,
Қўлларида кўтариб чойнак.
Ҳодисадан чимрилди қоши,
Тушиб кетди кўзидан ойнак.
Эълон кетди филдираб тезда
Хабар учди вагонма-вагон.
Ҳушёр торғди барча поездда
"Қайси купе, ким экан жувон..."
Катта-кичик тумонат одам,
Купе тараф келарди оқиб.
Райҳонанинг кўзларида нам,
Ҳайрон кўзлар турар тик боқиб.
— Милицияга дарҳол тошширинг,
— Йўқ, етимлар уйи яхшироқ.
— Ё бўлмаса, менга оширинг,
— Ўғилдан кўп, қизим йўқ бироқ.
Райҳона жим, чурқ этмай тинглар
Ёнга чўккан дилбар холани;
Ким нимани тиласа-тилар,
Берманг сира шундай болани".
Жомадонни очди халойиқ,
Ҳартугур-ей, лиқ кийим-кечак,
Бари экан қизчага лойиқ,

Етиб турар бирор йилгача...
Ғиншир бола, кўмсар онасин,
Юз оҳангда этиб хархаша,
Тўлиб кетди қиз паймонаси,
Ким ачиниб қилур томоша.
Етиб қолди поезд Тошкентга.
Тугун, сумка, бола, жомадон,
Юки хирмон битта ўзига,
Қай бирини кўгарсин Райҳон.
Бекатгача бердилар элтиб
Юқларини яхши одамлар.
Ва бенавбат такси тўхтатиб
Жўнатдилар қалби хотамлар.
Олтин топиб олгандек шодон,
Гоҳо хўрлик санчар юракни,
Тирик етим қилган гўдакнинг
Онасини қаргарди Райҳон:
"Бола туғмай ўлганинг яхши,
Дайди ҳайвон бўлганинг яхши,
Ҳаловатин йўқотди замин
Гуноҳкорлар кўпайган сайин".
Етиб қолди ётоққа беҳол,
Дугоналар экан жамулжам,
Аввалига барча қолди лол,
Сўнг эшитди уни хотиржам,
— Марьям камол топар ўртада,
Боқишамиз навбатма-навбат.
Мен қоламан уйда эртага,
Бўлаверма, ўртоқжон, диққат.
Шундай ўтди беш-олти ҳафта.
Толиб қолди энага қизлар.
Қолиб кетди китобу дафтар,
Райҳон ўзин гуноҳкор сезар...
Хаёлида ўқишдан кўра
Бола боқиш ўрнашди кўпроқ.

У қизлардан хижолатсираб
Яшолмади ётоқда узоқ...
...Ҳа, бошланди мустақил рўзғор,
Гоҳ сиқилар юраги тўлиб.
Ёш бошида қанча тапвиш бор,
Емоқ, ичмоқ, ижара пули...
Ишламоқдан йўқ ўзга чора,
Бермоқ лозим қизни боғчага,
Аммо чўнтак, чўнтак бечора,
Эҳтиёж бор бироз оқчага.
Сотди тилла зирагин шартга,
Мудиранинг оғзин мойлади,
Шундай қилиб, турмай навбатда
Боқчасига уни жойлади.
Кирди ишга,
Уйқусин бузиб,
Идорани тозалар эди,
Котибалик қилар кундузи,
Кайфияти тузалар эди,
Ота-она қиздан беҳабар,
Билса тамом,
Бир зум ўтказмай
Қишоғига қайтариб келар
Оёғини ерга теккизмай...
Ўтаберди ойлар айланиб,
Ўсаберди Марьям ҳам дуркун.
Райҳонага қаттиқ бойланиб,
Дабдурустдан деди у бир кун:
— Ойижоним, ўтиринг бир дам,
Сизни жуда яхши кўраман.
Майлими, бир нарса сўрайман,
Қайга кетган, бормилар дадам?
Вужудлари увишди бир он,
Лек келмади сира малоли.
Кўпдан бери кутарди Райҳон,

Қизчасининг ушбу саволин.
— Даданг кетган узоқ сафарга,
Бир кун келар эрта саҳарда,
Катта совға-саломни билан,
Қўғирчоғи сенданам баланд...
Шундан Марьям тонг уйғонади,
Ҳар шарпага солади қулоқ.
Эзилади, "Она" ёнади,
Хаёллари бўлиб тумтароқ,
Ишхонага боради маъюс,
Маъюс қайтар яна уйига,
Айтганига у қилар афсус,
Нечун шу гап келди ўйига...
"Ўлган" десам ўлармидим, ё,
Боғламасдан отага умид.
Тушларида бўлмасди гирён,
Хархашаси этмасмиди хит...

* * *

Янги йилнинг арафасида
Келиб қолди собиқ йигити.
Ўз курсдоши эди аслида,
Ярашмоқни у таклиф этди.
Аммо яна ўша эски гап:
"Қизчани бер етимхонага.
Биласан-ку, етимни асраб
Не зотларнинг бурни қонаган.
Рози бўлмас отам ҳам онам,
Эшитса гар бундай савдони,
Кел, қурайлик турмуш, жонгинам,
Ҳадеб олма ўзга жафони.
Насиб этса бизда туғилар
Барно қизлар, полвон ўғиллар.
Оғушимга босиб барини,

Мен тутарман елкаларимни.
Сени эса олиб қўлимда —
Ой этурман юрган йўлимда.
Мен сен бўлдим, сен эса мен бўл,
Соянг бўлай тегрангда буткул.
— Жигаримдай туташдир дилга,
Беҳад оғир бундай айрилиқ.
Не кунларни ўтказдим бирга,
Ўқишимдан қолдим айрилиб...

* * *

Масалани этмоқ учун ҳал
Райҳон борар энди қишлоққа,
Нима бўлса бўлди, таваккал,
Онасига барин айтмоққа.
Воқеадан воқиф маҳалла
Таажжубдан ушлади ёқа,
Бориб-келди бепоён дала,
Гап тарқалди зумда қишлоққа.
Тушунмоқни кимдир истамас,
Икки одам билса, етар бас;
"Ана сизга одобли Райҳон,
Дум орттириб кепти билимдон..."
Ёмон гапнинг бордир қаноти,
Сассиқ бўйдай таралар ҳар ёқ,
Яхши гапнинг вазминдир оти,
Салобат-ла босади оёқ...
Ошоқ отлар етиб боргунча
Юракларни эзғилар гийбат.
"Миш-миш" ўлгур ўлиб тингунча
Тоза дилни ўртар маломат.
Йўқ, йўқ, эмас халойиқ нодон,
Куйиб кулга айланмаган Ҳақ.
Ўлган эмас Адолат, Виждон

Ва ортида турар катта халқ!
Райҳонани кутган қўшнилари,
Совчиликни йиғиштиришди.
Кирмай қўйди дастлаб ўшалар
Бу хонага гўё доғ тушди.
Йўқ, чиқмади кутилган мақсад
Бирдан-бир шу эди илинжи,
Қайтмоқ керак орқага, йўқса,
Хонадоннинг бузилди тинчи.

* * *

Кўҳна турмуш бошланди яна,
Ишдан чиқиб боради ишга,
Ташвишлари озмас, Райҳона
Улгурарди барча юмушга.
Унга фақат ягона қудрат
Бағишларди яшаш ишқини.
Акбарига бўлган муҳаббат
Енгиллатар залвор юкини.
Лек қилолмас тасаввур бир дам
Ҳаётини Марьямсиз, ёраб!
Ўйлай-ўйлай сочларига ҳам
Ошпоқ тола қолди оралаб.
Икки ўтнинг ўртасида у,
Бир юракда қўшалоқ туйғу,
Она меҳри, қиз муҳаббати,
Оширарди унинг диққатин.
Ишдан чиқар бош лов-лов қизиб,
Боғчага йўл оларди вазмин.
Кўрсатарди бижиллаб "қиз"и
Чизиб қўйган дадасин расмин.
Уйга кириб қувонди Райҳон
Ирғитди у тўрва, сумкасин.
Хонасига ойнайжаҳон

Қўйган экан уйнинг эгаси.
Ҳаёт тўла ҳодисаларга,
Қилиб бўлмас буни атайин,
Тўғрисини лекин айтайин,
"Ишонмайман, йўқ" десалар-да,
Қулоғини буради дарҳол
Айлангирди у ёқ-бу ёққа.
Таажжубдан бирдан қотди лол,
Таниш юзни кўргач йироқда,
Не кўз билан боқсаки ўша —
Қоши бароқ, зулукдек қаро,
Олтинланган сўлахмон тишлар,
Нўхотдек ҳол қошлари аро,
Кўринмасди аёлда фақат
Бухороча олтин зираги.
Бўйнидаги марварид қат-қат,
Юпун қолган семиз билагги.
Юзларини ювар аччиқ ёш,
Узуқ-юлуқ чиқарди сўзи:
— Ҳақиқатни кўрдим, ватандош,
Изроилни этмангиз орзу.
Ўзга юртни қилмангиз ҳавас,
Маъзур тутинг, бергайсиз рухсат.
Она тупроқ экан муқаддас,
Юртимизга биз яна қайтсак...
Маълум бўлди Вена экани,
Россиянинг элчихонаси,
Келишипти бунда тўккани
Муҳожирлар дарду ноласин...
Оҳ, очилди Райҳон яраси,
Туман босди яна кўзини.
Яқинлашди ўтмиш ораси,
Эслаб кетди ўша поездни.
Юрагини тилди хавотир:
Излаб келса онаси бир кун,

Бўлганида қизчаси дуркун
Олиб кетса, унда не этур.
— Нима бўлди, — сўроқлар Марьям,
Кўзларингиз тўлибди ёшга,
Қани тезроқ келсалар дадам,
Кўймас эдик сизни йиғлашга.

* * *

Ўтди кунлар ҳадикдан халос,
Ўтиб борар болалик фасли.
Расм чизишга қўйди у ихлос
Чизавериб дадасин расмин,
Ҳануз ўша хаёлда Акбар:
"Мени десанг, ундан кеч", — дерди,
Гоҳ шуни деб сочарди заҳар,
Райҳонанинг ошарди дарди.
Унда ҳам бор ёшлик, қалб, туйғу,
Қидиради ҳамон чорасин,
Икки олов ўртасида у,
Қайга қўйса ёш бечорасин,
Иккиси ҳам азоб бермоқда,
Иккиси ҳам азиз жон қадар,
Иккиси ҳам икки бармоқдай,
Тишлаганда оғрир баробар.
Турмушини ўйласа агар,
Кечмоқ керак ширин боладан,
Боласини сўйласа агар,
Чўкиб кетар истиҳоладан.

* * *

...Не бўлдию Акбар ва Райҳон
Ҳазил-хузул ташлашди танга,
Хандон юзга қўндию хуфтон

Муз югурди бирдан баданга.
Ютди Акбар, ошиғи олчи,
Кечмоқ керак бўлди Марьямдан.
Шаршарадек тошди қувончи,
Халос бўлган каби бир ғамдан.
Ҳазил тағи баъзан зил, дерлар,
Жиддий гапга айланди, хуллас,
Ғолибликни ёқтирар эрлар,
Айтилган сўз — отилган ўқ, бас!
Истақларни маъқул эттириб
Интернатга улар шайланди,
Шу-шу энди қизча тақдири
Рассомликка абад бойланди.
Марьям кўрди Акбарни илк бор,
Райҳон билан ёнма-ён яқин,
Юракчаси қақшади зор-зор,
Асабида чақилди чақин.
Хуш кўрмади шунда Акбарни,
Мурғак кўзда рашиқ ҳамда алам:
"Шошмай тулинг, айтаман барин,
Сафаридан қайтганда дадам..."
Гўдак қалбдан ўтди бир хаёл —
Обқўймасми мендан ойимни.
Бу амаки — дадам эҳтимол,
Унда қани совға-салом?

* * *

Гоҳо ошкор, гоҳо пинҳона
Райҳон олар қизчадан кўнгил.
Йўқ, бўлолмас ундан бегона,
Қайтар эди қушдайин енгил.
Юрагига чўкса қоронғу,
Кўринганда бу дунё қафас,
Чопиб борар интернатга у
Бир кўрдими, очиларди, бас.

Туй ҳам ўтди, Акбар бахтиёр,
 Сочлар каби туташди тақдир,
 Райҳонанинг энди тоғи бор,
 Шамолларга йўл йўқ, демақдир.
 Унинг кўкси — балога қалқон,
 Билаклари — девсифат қудрат,
 Ишққа тўла юраги вулқон,
 Ёниб ётар абад муҳаббат!

"У дилимнинг ярим палласи,
 Мен ўртансам, инграйди у ҳам.
 Жароҳатим — унинг яраси,
 Йўқдан топиб келадир малҳам.
 Ҳа, ҳа, энди эмасман ёлғиз,
 Бургутимнинг қанотидаман,
 Иқбол узра уя қурамыз,
 Эгарланган бахт отидамен.
 Шу кетгунча кетамиз икков,
 Узун умр йўлларидан биз,
 Дуч келганда қору қиш, қиров,
 Бўронларга чўкмагаймиз тиз.
 Теграмизда шундай ажиб боғ,
 Пишиб борар севги меваси,
 Хуруж қилмас шамол, ёхуд зоғ,
 Боғбонлари — ота-онаси.
 Ота — посбон, отадир қуёш,
 Мунг, зорликни йўлатмас уйга.
 Ота бўлса боғ гуллар қийғос,
 У бош бўлар неварга тўйга..."

Келажакни шундай сувратга
 Туширарди қалбига Райҳон,
 Хаёллари тўла лаззатга,
 Минг бир гунча тукканди армон.

Аммо дилни ғижимлар ғашлик,
Бир томонга тушарди соя,
Бўлолмади у бағритошли,
Ҳам этолмас қизни ҳимоя.
Ўртанади ўрганган кўнгил,
Дастурхонда, кўчада, уйда,
Олма еса кетар эди дил,
Либос кийса, илинар унга.
"Нонга эмас, дийдорга у зор,
Йўқ демангиз, борайлик шу гал", —
Деганида Акбарга бир бор
Уйда бўлди қиёмат жанжал...
— Тезроқ ўзинг турсайдинг бола,
Қўл-оёғинг банд этармиди,
Фарзанд боқиш ташвиши билан
Ҳаромини унутармидинг...
Эшитганда илк бор бу сўзни
Ток ургандек кетди сесканиб:
Ҳақоратдан ол бўлиб юзи,
Хаёллари қалқди тескари.

* * *

Уч кунда бир йўқларди дастлаб,
Қиз соғинчи бермасди ором.
Бормай қўйди Райҳон ҳафталаб,
Акбар уни тамом этди ром...

* * *

Кўзни очиб-юмгунча унга
Тўққиз ою тўққиз кун ўтди.
Хонадонга кирдию "инга",
Майда гаплар судралиб кетди.
Райҳонанинг ўз фарзанди бор,
Кеча-кундуз унинг билан банд,
Фарзанд — кўприк, ҳаёт устувор,

У — севгига қўшилган бир қанд!
Хизматидан бўшамас Акбар,
Ишхонаси шаҳардан нари,
Чиқиб кетар уйдан тонг саҳар,
Кеч оқшомда қайтарди ҳориб.
Ширин-шакар бошланар суҳбат,
Бийрон эди ўғилча тили,
Қўлга чиқиб ёлборар фақат:
"Ада, мени самолёт қилинг".
Ўйнашарди сўнг бекинмачоқ,
Она боқар завқ ила мамнун,
Тарқаб кетар отадан чарчоқ,
Шундай ўтар бахтиёр ҳар кун.
Болам ёш деб ўлтирмасди без,
Танбалликка излаб баҳона,
Шим қирраси мисли икки рельс...
Меҳнатидан Райҳон қувонар.
Уйи эса биллур ойна,
Ялагудек тоза, саранжом,
Бармоқ изи тушган ҳамона
Эшитарди эридан дашном.
Кўза синмас деганлар кунда,
Содир бўлди бир кун ғайриҳол,
Икки дилга дарз кетди андак
Ўша сабаб бўлган, эҳтимол...
... Келди Райҳон сарғайиб, беҳол,
Белин боғлаб ётди диванга,
Қилганига мурғакни увол
Йиғлар эди боқиб деволга...
Оҳ-воҳ чекди, эзилди ғоят,
Ухлаб қолди кўрпа ичида,
Кўзларини очди, ниҳоят,
Ота-бола келгач кўчадан.
Қуриб кетсин бетоблик, шу тоб
Туролмади эрига пешвоз,

Оҳ, бузилди одатий одоб,
"Салом" деди, чиқмади овоз...
Эшитмади шекилли Акбар,
Тегиб кетди иззат-нафсига,
Беҳурматга йўйди у аксар,
(Таъби хира эди аслида).
Начораким, деволни ушлаб
Райҳон юрди ошхона томон.
Ё ажабо, орқадан муштлаб
Келиб тушди бир зарба ёмон...
Чой кўйдию чўкди курсига,
Инграмади, деёлмади "ғиқ"...
Ўтганларни солди эсига,
Оғриғига кўшилди оғриқ...
Ярим тунда алаҳлади у,
Ҳарорати ошди дамо-дам,
Ҳеч бўлмади ҳаловат, уйқу,
Олиб кетди тонгда "Тез ёрдам"...

* * *

Йиллар аро улғайди Райҳон,
Уч боланинг бўлди онаси.
Икки ўғил, бир қиз — меҳрибон,
Бозор эди сокин хонаси.
Аммо ночор, яримта сиҳат,
Камқонлиги — сабаб, дедилар,
Кенжатоёи қийнади беҳад,
Қорнин кесиб олган эдилар...
Аввалгидек эмас тоқатли,
Толиб қолар оқшомга етгач,
Уч кичкинтой оши, овқати,
Кири-чири саранжом этгач,
Яхшиямки, тун бор жаҳонда,
Оёқ кўлинг чўзасан бирпас,
Тинка қуриб қулаган онда

Тош уйқуни қиласан ҳавас.
Татимаиди, юз тўлғонасан,
"Воҳ" деганда бир болажонинг,
Юз бор ухлаб, юз уйғонасан,
Кўринмаиди кўзингга жонинг.
Қуш уйқуга қолар шунда кун,
Бир лаҳзалик оромга сен зор.
Малол келар ҳатто шарпа, ун,
Малол келар ким берса озор.
Буни фақат сезар ҳамдард эр,
Машаққатга қўшмас зардани.
Ҳеч бўлмаса ширин калом дер,
Енгиллатиб руҳан дардини.
— Нима қилдинг, — чарчадим дейсан,
Ўшқиради Акбар Райҳонга.
Тайёрини ейсан, ичасан,
Борми ортиқ роҳат жаҳонда.
Толган бўлсанг, не қилмоқ керак,
Қайга борай, кетайми ҳолдан,
Тушун ахир, эркакман, эркак,
Ё ўлайми ажалдан олдин?!
Сирасини бундоқ олганда,
Сен чарчайсан менга қолганда...
Ундан кўра, ростин айт, бисёр
Безгансан сен, эрингдан безор...
Ё бировга бергансан кўнгил,
Фақат шунда истамаиди дил...
Бор зардасин тўкарди Акбар,
Чекиб келар эди айвонда,
Асаблари кўзирди баттар.
Ётиб олар сўнгра диванга:
Болаларни қилаверма пеш,
Ит ҳам, бит ҳам туғаверади.
Ким сенга туғ деди пешма-пеш,
Кўп туққанга нима беради?!

Тақиб кўяр кўксингга бир кун
Бигга оғир темир матоҳни.
Ундан кўра бермасми текин
Ойида бир эн-бош матони.
Кейин эшит, яна бир сўзим,
Бўлаверсанг бетоб ҳам бетин,
Қарамасман, эплагин ўзинг,
Бемор эмас, олганман хотин...
Райҳона жим, нима ҳам дерди,
Айни чоғда эрига қарам,
У опкелган нонини ерди,
Ҳазм қилар миннатини ҳам.
Эрта кетиб, кеч келар Акбар,
Келадию кетар уйқуга.
Бору йўқдан олмайди хабар,
Иши бўлмас ҳатто "қий-чув"га.
Бошда хотин андак шод эди,
Ҳаловатин топарди тунда.
Энди дилин шубҳа, рашк ерди,
Нечук эри лоқайддир унга!
Акбарини синамоқ бўлиб,
Сочларини силай бошлади,
Эри эса... газабга тўлиб
"Темир" кўлин силтаб ташлади.
— Ўзгарибсиз, лутф этмайсиз,
Кўлга олмиш сизни важоҳат.
Пўписадан нари ўтмайсиз,
Ўйламангиз менда деб роҳат...
— Гап қайтарма, дедимми, қ...қ,
Бир шапалоқ туширди ногоҳ.
Райҳон кўзи ёшга тўлди жиқ.
"Узр, мендан ўтибди гуноҳ..."
Эртасига келмади Акбар,
Кутди Райҳон бўлиб жонсарақ.
Эшитмади ҳеч қандай хабар,

Ҳафтадирки, Акбар — бадарак.
Болаларни этиб хотиржам
Ва суяниб иродасига
Йўл олди у олис бўлса ҳам
Акбарининг идорасига.
— Уч кун бўлди, бўшаган эди,
— Не сабабдан, — сўрайди Райҳон,
— Қишлоғимга кетаман, — деди.
Ҳамроҳи ҳам бор эди... жувон...
— Ёнидаги жувон... ким экан?!
Олов кетди ич-ичигача,
Юрагига санчилди тикан,
Титраб кетди тиззасигача.
"Қайинсинглим" деган тилиннга
Чишқон чиқсин, илоҳим, Акбар,
Тушсанг эдинг ҳозир қўлимга...
Йўқ, йўқ, асра Оллоҳи Акбар...
Елкасида синмасин таёқ,
Инсоф берсин, дерлар қадимдан,
Аммо қани ўша беҳаё,
Акбаримни чиқарган диндан?
Енгил ҳаёт мазасин қўмсаб,
Учиб келди қай қузғун қўзиб.
Қай оила томига қўнса,
Деволларин кетаркан бузиб.
Қани ўша ҳалол чашмани
Тумшуқ тикиб булғаган махлуқ.
Қани ўша тоза чаманни
Пайхон этган бадбўй совуқ турқ...
Наҳот чидар бу замин ҳануз
Кўгармоққа шум қадамларни,
Ер ютмасми неки бор ёвуз,
Ва асраса пок одамларни...
Беномуслар касри-насрига
Қолар бўлса гўдаклар етим,

"Аёл" деган асл наслимдан
Мең ўзимни ўзим тарк этдим...
Йўқ, Райҳона, бу сўзингдан қайт,
Сенсиз олам ғарибдир азал...
Саёқ халқи шайтонлар сифат,
Пуштимизга тушган бир сўгал!
Иродангни ол қўлга, Райҳон,
Элдан бурун чалма ногора,
Булар балки ҳазил ё ёлғон,
Ҳақиқати бўлур ошкора.
Булбул ила қарғани якжой
Қамагандек битта қафасга,
Чарх урарди шубҳа ҳаяжон,
Ўхшар эди ҳазил эмасга...
Қайга борса энди даъвога,
Кутмаганди бундай жавобни,
Нима гуноҳ қилган худога,
Ато этмиш шунча жафони.
Бормиди боз ёрнинг фироғи,
Наҳот, кетди боладан кечиб.
Етмабмиди турмуш қийноғи,
Ўтиш мумкин баридан кечиб.
Йўқ, ишонмоқ қийиндир бунга,
Номардликни эплотмас Акбар,
Кетган балки бир неча кунга,
У кутишга айлади қарор.
Кунлар ўтди бир-бирин қувиб,
Кутганидан бўлмади дарак,
Сўнг баридан қўлини ювиб,
Деди, ишга тушмоғим керак!
Ўйлай-ўйлай етди ўйига,
Олиб келди боққан қизини,
Марьям бўлди энди энага,
Ёнғил сизди Райҳон ўзини.
Беш нафар жон ташвишида у

Эрта кетиб, оқшом келади.
Хоҳ кўчада, хоҳ ишида у
Елдек чаққон чопиб елади.
Бозор қиммат, пештахталар бўш,
Шакар, совун — турар талонда.
Яхшиямки, ишхонадан гўшт
Бериларди,
Гўшт бор қозонда...
Юкларини кўтариб Райҳон
Кириб келса бир кун уйига,
Қўшни кампир ўлтирар ҳайрон,
Тушунмади бунинг сирига,
— Чиқиб кетган Марьям эрталаб,
Нон дўконга бормоқчи эди,
Яқин йўлдан юргин, ўрталаб,
Девдим, мана кўзим тўрт энди.
Қоқ тунгача Райҳон жонсарақ
Кўча-кўйни қидирди роса.
Интернатга қайтган тирмизак,
Шундай қилди охир хулоса.
Раддияни олгач у ердан,
Баттар ошди ундаги фиғон,
Қидиради энди қаердан,
Ўраб олди турли хил гумон.
Уч кунгача сўзлаб-бўзлади,
Қолмади ҳеч шифохоналар,
"02" дан ахир излади,
Қолмади ҳеч етимхоналар.
Йўқ, йўқ!
Бундай бўлмайди яшаб,
Ҳаёт уни этар чил-парчин,
Ташвишларни елкадан ташлаб
Акбар яйрар йироқда нечун?!
Нечун ёлғиз тортади азоб,
Қайда қолди садоқат сўзи,

Қайдан унга ёпишди ғазаб,
Тинч яшашни ким қилмас орзу!
Менсиз олам энди-ку "дўзах",
Дилда экан унинг "жаннати",
Қўлга олди қайси бир тузоқ,
Афзал экан қайси жиҳати?!
Ёмонликни кўрмади раво,
Ёрдам қўлин чўзди инсонга.
Мушкулларга бўлди мубтало,
Кўтармади ҳаёт осмонга...
Умр йўлин машаққатидан
Қўрқар экан худбинлар фақат.
Фароғатин кўзлаган дамда
Улар учун бир пул муҳаббат!
Онасию хонумон ила
Ёнмайдими бола-чақаси,
Улар учун бир пул оила,
Кетмаса бас ёндан чақаси.
Санаб берар тийин-тийинлаб,
Нон-туз ичган азиз жойига,
Кимларнидир пулга эркалаб,
Ботиради тўқлик мойига...
Улар учун тийиндир имон,
Фақат битта нарса бўлса, бас!
Жони бирла бош бўлса омон,
Жазман топиш муаммо эмас...
Улар учун бир пул андиша,
Ориятдан йироқ кўчаси.
Калласида ҳоким ҳамиша
Маишатнинг лаззат кечаси!..
Тўрга тушган папша-чивинни
Ўргимчаклар ўрай бошлайди,
Даҳанидан ташлаб ипини
Бирпасда ем қилиб ташлайди.
Худди шундоқ номард эркаклар

Қийғини оқламоқ учун,
Бўхтонлардан тўқиб эртақлар,
Хотинига ташлар арғамчи.
Турса сўпоқ, ўтирса ўпоқ,
"Тентак" ёхуд чиқарар "ғарга"...
Лек ўзини кўрсатиб оптоқ
Шогирд этар нақ Пайғамбарга.
Аёл шўрлик — қирқта жонини
Бағишларкан қирқ бир юмушга.
Тополмайди вақт, имконини
Ёлғонлардан пана қуришга.
"Сайроқи" эр толади бир кун,
Жағи, тили қолади тиниб,
Ёлғизликка этилгач маҳкум,
Тушларига кирар хотини...
Алаҳсираб чўзар қўлини
Катта-кичик фарзандларига,
Оҳ, афсуским, ушлаб белини
Узилади пайвандларидан...
Қулоғида жаранглар кулгу
Кенжатойнинг "адажон"иси,
Кўзларидан қочирар уйқу
Рафиқасин "дадажониси"...
Шунда бўғар ситам, надомат,
Илинганин сезар иллатга.
Ўша бир он дўзахий "жаннат",
О, қанчалар тушар қимматга!!!
Йўқ, эмасмиз бу дунёда тенг,
Қўлларимиз эмас баробар.
Эркак зотин юрар йўли кенг,
Мумкин эрур не истасалар...
Бўлсам агар каттакон бир кун,
Тегар бўлса менга ҳам мансаб,
Чиқарардим бир темир қонун
Севги — вафо ҳақида дастлаб.

Садоқатни ким этса увол,
Муҳаббатга очаркан аза,
Этганга ишқ боғини поймол
Берар эдим энг қаттиқ жазо.
Муҳаббатнинг пок даргоҳига
Қўяр бўлса ким қутлуқ қадам,
Кечиб барча-бор гуноҳидан
Қуръон ўпиб ичарди қасам!
Айлантирар Райҳонни хаёл,
Икки Акбар бўлди намоён,
Бири сотқин, нокас, беҳаё,
Бири содиқ, ўктам, меҳрибон.
Икки Райҳон туради пешвоз —
Таҳқирланган, афтода, мажруҳ,
Бири эса бағри кенг, мумтоз,
"Оқ туяни кўрмаган" шукуҳ...
Қайси Акбар кўрсатар висол,
Пайдо бўлур қай қиёфада,
Қайси Райҳон малика мисол
Ўзлигини қилур ифода.
Чўкди Райҳон ўй қудуғига,
Юз тирмашсин — сирғалади боз.
Ҳасрат оқар шўр ёстиғига,
Нидосига ким берур овоз...
Юзларида ўйнарди кулгич,
Табассумдан куларди кўзлар.
Овозини кўтармаган ҳеч,
Ипак эди мулойим сўзлар.
Чехрасидан йўқолди ёғду,
Йиғинтирди ясан-тусанни.
Гоҳ ўшқирар болаларга у,
Бу савдони енгмоқ осонми?!
Бот-бот эслаб ўртанар кўнгил
Изтиробдан чўккан чоғларда.
"Бир умрга парвона бўлбўл"

Учиб кетди ўзга боғларга...
Қони қайнар эди, дарғазаб
Бу ҳаётнинг қамчиларидан.
Борган сари тортилар асаб
Бу азобнинг қанчаларидан...
Гўдакларнинг гуноҳи нима,
Яшаш лозим нечун отасиз?
Ахир улар ёш ниҳолгина,
Чопмоқ керак нечун болтасиз.
Йўқ, боради у Акбарига,
Барча дардин тўкиб айтади.
Ва ичиккан болаларига
Отасини олиб қайтади!!!
Ҳозирлади уч фарзандини
Керагини тугди белбоққа,
... Етиб келди оқшом маҳали
Акбар турган она қишлоққа.
Лек етмади дастлаб жасорат,
Андишаю хаёлга борди.
Қаердандир олдию қувват,
Дарвозани очиб юборди.
Юрган экан ҳовлида жувон,
Меҳмонларни кўриб тош қотди.
Бирпас жимлик бўлди ҳукмрон,
Сўнгра мезбон совуқ гап отди:
— Кимсиз ўзи, лўлилармисиз,
Келганмисиз сўраб хайр-аҳсон.
Мендан кўра яхши биласиз,
Ҳозир офир, қашшоқ бу замон.
— Керак эмас бизга садақа,
— Эмасмиз паст, нокас сиздақа,
— Дадамизни келдик соғиниб,
— Дадамизга келдик сиғиниб.
— Аёл бўлсанг, синчиклаб қара
Мурғакларнинг синиқ юзига.
Маҳзун, интиқ кўзлардан сўра,

Нечун келдик, сўзлайди ўзи.
Аёл бўлсанг, сен солгин қулоқ,
Сағир қалблар қолган нурсираб.
Виждонинг гар бўлса пок булоқ —
Айбингни юв, тиз чўк, узр сўра!
— Ҳа, ҳа, билдим, сиз ўша хотин,
Ҳаромини оргтирган отин.
Аммо умид қилманг Акбарга,
У кетганди бутун шаҳарга.
Тантиғланиб эшикни ёпди,
Кириб кетди ўз хонасига.
Болалар-чи, ёпишиб опти
Кўрққанидан ўз онасига:
— Дадамизни кутамиз шунда, —
Деяр эди унинг тўнғичи.
Кўрмагунча кетмаймиз бундан,
Ўлтирамиз нону сув ичиб.
Эзиларди бу гапдан Райҳон,
Чимчиларди аламлар захри.
Қултум сувга зор эди шу он,
Гулхан бўлиб ёнарди бағри.
Ошхонага чопди ҳойнаҳой,
Аланглади у ёқ-бу ёққа,
Кўзи тушди — турар лампамой!

...Олов бўлиб чиқди у ёқдан!!!

Сеҳрларди ёшлик ярақлаб,
Файрат шапшти ҳар недан устун.
Кутмаганди бу оташ ҳалқа
Куйдирмагин оёгин бир кун...
Чархпалақдек айланди бетин
Пойчан чопди ўт узра гир-гир,
Ўттизида бўлди у ўтин,
Ҳаёт эса --- қизиган тандир...
Кўтарилди қий-чув шу замон,

Лов-лов лағча тушар этидан.
Болалари чирқиллаб ҳамон
Зир югурар унинг кетидан,
— Ойижоним!
— Ойижон!
— Ойи!!!

Замин бўйлаб таралди нидо.
Тошди дарё, денгизи, сойи,
Тоғлар унга бердилар садо.
Қоялар ҳам айлади кўз ёш.
Эриб кетди темир-терсаклар,
Бунга фақат бердилар бардош
Эримаган қайроқ юраклар!
Кутилмаган воқеадан лол
Қишлоқ чиқди сокин изидан.
Кимда челақ, кўрпа, адиёл,
Югуришар олов изидан...
Қанча тоат-ибодат бир пул,
Бир ёш она бўлди жувонмарг.
Райҳон энди эмас эди гул,
Қоп-қора кул,
"Боғ"ни этди тарк!
Асқотмади афсус, ҳам кўз ёш,
Қайтармади надомат жонни.
Бу дунёдан ўтди сабр-бардош,
Эрзуликнинг бўлиб қурбони!!!

1986—1990

АЛВОН ДАСТУРХОН

Баллада

Олти бола эдик,
жўжабирдек жон,
Демак, бу — ҳар кун и олти бурда нон.
Яна ака-ука тутинганлар бор,
Қўшни болалари — қимтинганлар бор

Отамиз чопони қолди қозикда,
Тамаки хушбўйи эди узоқда,
Энди уйимизга тўкиб салобат,
Радио тўлқини кирарди:

"Диққат!"

Гарчи уруш биздан йироқда эди,
Уруш руҳимизда бормоқда эди.
Иссиқ қонимизда борарди уруш,
Жажжи жонимизда борарди уруш,
Қақшатқич жанг кезар нафратимизда,
Жанг билан ғам кезар нафасимизда,
Чуқур "ух"имиздан ўрларди тутун,
Аланга олмасдан ёнгандек ўтин.

* * *

Ёдимда...

Оқ қоғоз — нон каби азиз,
Дафтар деб газетга иншо ёзганмиз,
"Беш" баҳо олинган кун — уйда байрам,
Шодликни сакрашиб кўрардик баҳам.
Қайнарди қозонда биз суйган таом —
Димлама лавлаги, савзи ва шолғом.
Бир кун ёлғиз қолдим.

Очиқ эшикдан

Гарчиллаган қизил пўрим этикда
Уйга кириб келди бир шаддод хотин,
Ҳар икки бармоқнинг бирида олтин.
Авради:

— Бир дафтар олиб чиқ, — деди, —
Қимирла, тирмизак, вақтим зиқ, — деди.
Мана, эвазига кулчасини ол.
Хоҳласанг ақчасин чўнтагинга сол.
Кўрқмагил, онангдан олганман рухсат,
Ўзи кўк бозорда қутмоқда навбат.

Ўйладим, гап ахир кулчада эмас,
Яхшилик қилмаган инсонга элмас.
Балки юбормоқчи фронтга мактуб,
Ота ё акаси илҳақдир кутиб.
Балки фарзандига

ҳада этар...

Энг баланд токчадан олдим бир дафтар,
Ва уни бағрига яширган ҳамон
Орқага қарамай йўқолди меҳмон.
Онам келганида югурдим пешвоз,
Танти ишларимдан мақтандим оз-моз.
— Вой ўлай, — дедию бўзарди юзи,
Шўримиз қурипти, не қилдинг, қизим,
У дафтар қатида бор эди талон,
Кошкийди ўшасиз нон берса дўкон!
Қотма вужудидан сирғалди дармон,
Яхшиям суяди онамни таҳмон.
Жой солиб устма-уст тахладим лўла,
Барча деразани очдим бир йўла:
Шаббода ўрнига гармсел эсди,
Бодбезакни елпиб, иссиқни кесдим,
Пойгакдаги хумдан олган бўлдим сув,
Аммо илиқ эди ёвғон каби у.
Дастшўй, офтобага чопдим қуёндай,
Аксига шошганда топилмас "лаббай..."
Муздек сув текканда юзи-қўлига,
Жиндек қон югурди рангу рўйига,
Чуқур-чуқур эснаб тортаркан енгил,
Кўзёши томчилаб ёришди кўнгил.
Наздимда, арқондек қошлар қораси
Қуюлиб туташди яна ораси.
Қайданам дилимга диёнат келди,
Диёнат қилиб мен, хиёнат келди.
Не қилсам — онамнинг кўнглин ололсам,
Ўша нон-қоғозга айлана қолсам.
— Дафтар орасига қўймас эдим-ку, —

Ўзини койишдан тинмас эди у.
Айбим эвазига кутдим шапалоқ,
Ахир борми гуноҳ бундан оғирроқ!
Волидам тушунди кўнглим оқлигин,
Ниятим эзгулик

холис,

поклигин.

Бошини чангаллаб у хаёл сурди
Ва бирдан ўрнидан сагчиди, турди:
— Сўзла кийимини, қандоқ уст боши, —
Дедию илди у кавушин шошиб.

Мен эсам эшикка боқардим бот-бот,
Қайтиб келармикан ўша шум, шаддод,
Онам сўзларини кўчада илғаб,
Баланд токчадаги дафтарни чоғлаб,
Келганини билсам, бўлардим абжир,
Эшик ҳалқасига солардим занжир.
Шомда қайтди онам,

кўзида ҳадик,

Тўпписи қудуққа тушган боладек
Нигоҳи умидсиз,

ҳорфин,

бенажот,

Мен эсам эшикка боқардим бот-бот,
Бедарак кетди у,

қайтмади беор,

Ҳаётда алдандим мен шунда илк бор.
Ўша кун кашф этдим ёмон инсонни,
Кўзимга тик боқиб сотган имонни.

* * *

Бозордек бу уйга чўкди сукунат,
Онадан бошланар экан кайфият;
Оқшомги таътилда йўқ эди шодлик,
Туршакли шўрвани шопириб ичдик.

Майли, нонсиз қолсак,
розимиз минг бор,
Она дийдорига оч қолиш —
душвор!

Онам оёқларин чиқдим уқалаб,
У мамнун сийларди мени эркалаб,
Онам бизга эди энг яқин ўртоқ,
Қалбимиз сасига соларди қулоқ.
Биз билан ўйнарди қувлашмачоқ ҳам,
Ҳориган чоғида биз овунчоқ ҳам.
Лабида учмаган ҳеч қачон қарғиш,
Биримиз оғрисак — эзарди ташвиш.
"Дардингни олай" деб ардоқлар эди,
Бағрига сиққанча кучоқлар эди.
Билмадик, туймадик муштин зарбини,
Севарди меҳнатни,
меҳнаткаш мардни.

Гужумдек чайирди
у — деҳқон қизи,
Тарсиллатиб ўтин ёрарди ўзи.
Кечни тонг қиларди,
тонгни эса кеч,
Аммо ҳориганин билдирмасди ҳеч,
Биз ҳам эмас эдик
эгилмас терак,
Кучимиз етгунча берардик кўмак.
Кўча ишларига
жавобгар акам,

Уйнинг юмушига
қарарди опам.
Биримиз ҳовлида — кичкина фаррош,
Гулзорга сув қуйиб, ювар эдик тош.
Биримиз кўчадан хас-хашак топиб,
Йиғиб келар эдик ўчоққа таппи.
Ошхонада ўтар менинг ҳаётим,
Чинни синдиришда чиққанди отим.

(Бор-йўғи — қўлимдан тушганди стакан,
Битта пиёлаю бир сопол лаган!)
Челаклаб сув ташир укам ҳар сафар,
Икки хум лиммо-лим тўлгунга қадар.
Сувга ҳам тизилар нон каби навбат,
Ҳафтада бир-икки сув берилар пайт.
Хуллас, барча ишни бажариб "беш"га,
Бир кўрпа остида ётардик кечда.
Онам сўзлаб берар аччиқ ўтмишин,
Муаллим чоғида бошдан кечмишин:
Отда аранг қочиб қутулганини...
Нодонлар ўқ узиб қутурганини...
Онам севар эди шеърни азалдан,
Ўғитни бошларди доим ғазалдан,
Навойи, Нодира, Бобиру Фурқат
Ва ўз байтларини ёд айтар фақат.
Туғилган кунимда одат — ҳар сафар —
Китоб дўконига қилардик сафар.
Бугун меҳрибоним беҳад фаромуш,
Эртанинг ғамида у хаёл сурмиш,
Мижжа қоқмай чиқди онам бечора,
Топмоқ керак эди яшашга чора.
Чамамда, шайланди бозор бормоққа,
Икки кўйлагини тугди сотмоққа.
(Минг афсус, бириси эди зардўзи,
Каттароқ бўлганда киярдим ўзим...
Онам авайларди уни "пуф-пуфлаб",
Балки шу боисдан хўрсинди "уф"лаб...
Эгнига оларди тўй-байрамларда,
Эслайман, ёқарди у дадамларга...)
Негадир жорагим азобда эди,
Кориҳол бўлмоқдан безовта эдим,
Онам аҳволига қаттиқ ўқиндим,
Ҳамроҳ бўлмоқ учун жуда ўтиндим...

Бозорга йўл олдик.
 Дилимда ният,
 Кўлимга олганман каттакон сават.
 Гугурт чақилмасдан ўт олар эди —
 Кўча-кўй бамисли каттакон тандир.
 Аланга юзингни нақ ялар эди,
 Тандирдан ариққа ташлангин, тан дер,
 Иссиқ ҳаво ютиб тақиллар томоқ,
 Гоҳ юрган йўлингда элитар мудроқ,
 Шунда оро кирар жонингга — яхоб,
 Мошдаин очириб кўздан қувлар хоб.
 Мадрасанинг очиқ дарвозасидан,
 Салқин ел эсарди тош ҳавзасидан.
 Ўтган-кетган бунда бирпас тиклар рост,
 Равоқдан тўкилар чирқилдоқ овоз:
 Дарахт қидирарди меҳмон қушчалар,
 Оёқлари куяр ерга тушсалар,
 Елкангга мингандек қуёш-аланга,
 Ловуллаб ўт тушар гўё танангга.
 Қизлар кўйлагининг гуллари рангтар,
 Ўғирлаб қочипти саратон — хумпар.
 Чинор соясида ўтириб чоллар
 Қантдек оқ яхтагин ечиб "кўкчой"лар...
 Танлари анжирдек қора жужуқлар,
 Сочлари жамалак жажжи пучуқлар.
 Шохруд ёқасида қуришар ўйин,
 Музқаймоқ ўрнида ғажиб бодринг,
 Кўнгил косасидек ним Лабиҳовуз
 Осмон сув хўшлайди кечаю кундуз,
 Бир умр яшайди шундай меҳри тоб.
 Бобо Бухорога ошиқ офтоб.
 Ёнингдан ўтганда файтунлар елиб,
 Елшиғичдай елпир отининг ёли.
 Тоқи Заргарондан ўтган қайроқ йўл,

Кўққисдан қарсиллаб тушган каби дўл,
Туёқлар зарбидан чарсиллаб кетди,
Лайлақлар какирлаб инни тарк этди.
Ортимга қарасам,

саройдан,
хайҳот,

Елдай учиб келар чақнаб дулдул от,
Онам мени тортди йўл ёқасига,
Мен эса онамни йўл орқасига,
Тўлқиндек сапчийди байир тобора,
Иккимиз жой танлаб эдик овора.
Панага ўтмоққа этганда қарор,
"Қоч!" —

деган хитобни эшитдим сўнг бор,
Қайсарлик қўлимни узди-ю, ёху
Бу ёғи не кечди,

менга қоронғу...

Нашатир ҳидидан сесканиб кетдим,
Тушимда юргандек ўзни ҳис этдим.
Фаранг рўмолчасин олиб бир келин
Юзимни сийпалаб арттарди секин.
Қулоққа чалинар аранг турфа баҳс:
Пайдо бўлган эмиш бир номаълум шахс.
Турқидан ўхшармиш танноз аёлга,
Бадқорлиги келмас асло хаёлга,
Ўғрилиқка тушиб саройга хотин,
Ечмоқчи бўлибди бировнинг отин.
Пардози исига асаби кўзиб,
От тепиб қочибди арқонни узиб.
Ажабо, бу аёл — балки ўшадир,
Афтидан ўшанга жуда ўхшайдир,
Бошимдан қуйгандек бир челақ атир
Ҳамон димоғимда бўй бурқиётир.
Атрофни ўрамиш лиқ тўла одам,
Ёнимда турарди эски "Тез ёрдам".
Онам тепасида оқ халатликлар,

Кимдир сув тутади,
   кимдир сув пурқар,
 Чехраси зардобдай, лаби худди бўр,
 Қалтироқ қўлларин кўтарар базўр.
 Ваҳми кўрдиму қотдим суратдай,
 Не ҳолат юз берди,
   лолман ҳайратда...
 Осмондан тушдикми,
   чикдикми ердан,
 Ақлимга сифмайди,
 Ботаман терга.
 Қайдамиз,
   не бўлди,
   айтинг одамлар,
 Ва нечун бемажол бунда онамлар...
 Бошгинам ўрнида гўё зил сават,
 Эсимни чилпарчин этди қай даҳшат?!
 Секин тарқалганда туман онгимдан,
 Бизни ташлаб ўтди уйга "Тез ёрдам".

* * *

Ойнага қарасам,
   шилинган юзим,
 Елкамга "гул" тушган,
   синикқан кўзим.
 Суяклар озурда,
   ўрнида эмас,
 Ичимдан чиқарди оловдек нафас.
 Бекилган фор мисол
   очилмас томоқ,
 (Кўшнидан чиққанди
   нимкоса қаймоқ)
 Қани бўлса дейман юракда чапма,
 Зумдаёқ чекинса жавзодай ташна.
 Онам сўраганда ҳол-аҳвол бироқ,

Ўзимни намойиш этардим қувноқ:
— Ҳазилмас, от билан олишдим якка,
Отни қулатгудек қучим бор экан, —
Дейману хаёлим қиймалар нимта:
Онам сиҳатидан кўнглим яримта.
(Ёвимга айланди ўша-ўша от,
Узоқдан кўринса, чиқариб қанот,
Учардим, қочардим йироқ-йироққа,
Оёғу қўлларим тушиб титроққа.
Онам кўркув дардин тортди хўп қийин,
Ярим йил ётди у тўшакда кейин.
Аммо чекинмади обдан бу ўсал:
Хотира қолдирди хафақон-касал)
Шу куни кечамиз безовта ўтди,
Онамни ташвишлар яна кўзғотди.
Кечаги бўғчасин олиб қўлига,
Равона бўлди у бозор йўлига.
Тушда кириб келди нимтабассумда,
Қўлидан юкини олдим мен зумда,
Ана зоғораю

мана зоғора —

Кўзимиз ўйнарди —

нақ бир тоғора!

Қўшни болалари, тутинганлар ҳам,
Ака-укаларим — бари бўлдиқ жам.

Биринчи галига тегди биттадан,
Иккинчиси эса — қоқ яримтадан.

Кимдир мақтанарди,

менга кўп, дерди,

Кимдир ушоғини

менга тўк, дерди,

Кимдир насибасин солиштирарди,
Кимдир кимдан олиб алиштирарди,

Кимга ким ташланди нонини юлиб,
Билмадим, ростданми ё ўйин қилиб.

Кимдир орамизда

менга кам, деди,
Онам мени унча
севмаскан, деди.
Баробар тегсин, деб онам шу тобда
Чархланган пичоқни олди шкафдан.
Онамнинг рухсори ўзгарди бирдан,
Кўкарди, қизарди, бўзарди бирдан.
"Онам мени унча севмаскан"...

Ҳайҳот!

Бир ушоқ меҳрдан азизроқ, наҳот!
Фарзанд қувончидан яшнаган она —
Жон берса,
қон берса,

сут берса, яна
Унга бағишласа бетакрор ҳуснин,
Наҳот жигарига у лоқайд бўлсин?
Наҳот, уруш номли қонхўр аждаҳо
Гўдаклар дийдасин музлатса ногоҳ,
Суғурса тилини,
ташланса юрак,

Оналар
оламга
унда не керак!!!

Билмадим, дилидан
не олам кечди,

Бағрини қиймалаб
не алам кечди,

Бирдан "воҳ" деди-ю, отди пичоқни,
Қаттиқ ушлаб қолди мажруҳ бармоқни.
Тишланган нонимиз тушганча қўлдан
Қотиб тарашадай, қолибмиз тилдан.
Тушдайин қувонч ҳам бир дамлик бўлди,
Хонадон бир зумда ғашликка тўлди;
Ирмоқдай куйилиб оқар эди қон,
Алвонга бўялди оппоқ дастурхон.
Онамнинг қўлини бойларди акам,

Қип-қизил қон эди акам шими ҳам;
Онам қўлларида отилган пичоқ
Акам тиззасига тегибди шу чоқ,
Бамисли бу уйдан ўтгандек уруш,
Ғойибдан ваҳима бостириб кирмиш.
Жангчининг қонига бўялган байроқ
Мисоли қолмади дастурхонда оқ.
Уйимиз шодлигин қилиб тору танг,
Мажақлаб ўтгандек ҳайратли бир танк,
Қалбимиз
устида
хароба
қолди,
Душманни қақшатган
ирода қолди...
Кўнгилсиз хабарнинг борми қаноти,
Туйнукдан чиқдими ё унинг оти,
Бугун маҳаллага тарқалди дарҳол,
Қўшнилар келишди сўраб ҳол-аҳвол.
Девор-дармиёнлар — ўн чоғ хонадон,
Ризқидан ажратиб бир кундан талон
Онамга тутишди розилик айта,
Ҳимматдан волидам эди ҳайратда!
Кўзимдан булутлар ташлади томчи,
Арғумчоқ учарди менинг қувончим.
Йўқ, кечдим фикримдан бугундан мутлоқ,
Инсонлар ичида яхшилар кўпроқ!

* * *

Уруш ҳам тугади.
Дастурхон тўкин,
Ранг-баранг ноз-неъмат, нонларга,
Лекин,
Юрагим эзилар ўқ теккан мисол,
Ўша кечмишларим —

Ташвишлар тоблаган буюк ҳамият,
Ҳамият туфайли енгилган кулфат.
Пайваста елкалар — қоя ва қалқон,
Она сути мисол беғубор виждон,
Ёвузлар тўпидан ярадор дунё
Фақат шу имондан топди мўмиё!

* * *

Булут тутса кўкни қуяди ёмғир,
Тугун тутса кўкни бало ёгадир.
Болаликда қолди шундай тасаввур,
Ўшандан ёв кўрдим дудни бир умр.
Бир қасам муҳр этдим шуурга, онгта,
Мусаффо осмон деб кирурман жангта...
Агрофга боқаман —

дориламон кун,

Тўкинлик, шодликка ошиён —

бугун

Эслатиб қимматга ундирган қадрин,
Титратса бахтдан маст киборлар қалбин...
Токи тўғри йўлдан тойишни эмас,
Бахт учун курашга қасд қилсалар, бас!
Йиқилган инсонни кўтарса ердан,
Шикоят этмаса юмуш теридан,
Кимнингдир дилида қатлам-қатлам муз,
Кимнингдир тилида қотиб қолган сўз
Эриса, ўрнида чақнаса қуёш
Ва битта ёқадан чиқаришса бош,
Ҳаётни тарк этса "нонкўр"

деган сўз,

Турмушдан чекинса

"нонхўр" деган сўз.

Барака топ, дейман, кўрмагил завол,

Топганинг — нон бўлсин,

еганинг — ҳалол!

1986

ҲАЁТИМДАН ЛАВҲАЛАР...

Аждодларимга буюк ҳайкал — қадим обидалар маскани бўлмиш Бухоронинг Шофиркон туманидаги Дўрмон қишлоғи 1937 йил 1 феввалида киндик қоним тўкилган она тупроғимдир.

Шу кунгача ўтган умрим муқаддас бир туйғу билан қоришиб камолга етдики, бу — олижаноб инсонга муҳаббат, беқиёс Ўзбекистонимга муҳаббат, ота-она ва фарзандга муҳаббат, ҳалолликка, меҳнатга, ақл-заковатга, ростгўйлик, покликка муҳаббат ҳиссиётлари билан тўлуғ ва ёруғдир.

Ҳа, дарвоқе, она тупроқнинг ўз оҳанрабои борлигини ҳар дақиқада ҳис этаман. Ҳар гал Бухорои Шарифга сафар қилганимда биринчи навбатда болалигим кечган ўша мўъжазгина тош ҳовлига мени тортади. Ҳозиргача тушларимда нозир бўлган бу ҳовличани ўша пайтда ота-онам жуда файзли, шарофатли уй деб аташарди. Уларнинг таърифларича, бу ҳовли бир бойники бўлган. Россия инқилобидан сўнг бой амир Олимхонга ҳамроҳ бўлиб, Фиждувон тумани орқали Афғонистонга қочган экан. Ўн икки ёшли бўлгучи онам амирнинг ўз одамлари билан файтунга ўтириб қочишганини ўз кўзлари билан кўрганларини бизларга ҳаяжон билан сўзлаб берардилар. Онам — Бибиражаб — Жамилабегим, отам Содик Назар ўғли ҳам асли фиждувонлик бўлишган. Онам Камолбой

савдогарнинг беш ўғли орасидаги ягона қизлари бўлиб, ўтиллари қатори онамга ҳам илм беришни афзал кўрганлар ва эскичасига ҳам, янгичасига ҳам ўқитган эканлар. Шу боис биз — уларнинг фарзандлари онамнинг арабча, лотинча, кирилл имлосида бемалол ёзиб ўқишларига ҳавасимиз келарди.

Саводли онам саводсизликни битириш курсларида муаллималик қилганларида дадам ўша мактабда бошлиқ бўлиб, бир-бирларини севишиб қолишган экан. Бобом Камолбой, биттаю-битта қизимни Содик сағир йўқсулга бераманми, деб роса қаршилиқ қилган эканлар. Ниҳоят, тақдирга тан берганлар. Ва икки ошиқлар турмуш қуришиб, бора-бора уч ўғилу уч қизга ота-она бўлиб қолишган. Мен шу болаларнинг тўртинчиси бўлиб дунёга келганман. Ҳа, яна бир гапни эслатмай иложим йўқ. Мендан бошлаб ота-онам ўз фарзандларига ўзбекча ном қўйиша бошлаган. Бунгача акам Фрунзе, опаларим Роза ва Люба деб аталган. Укаларим Фарҳод ва Ботирларни ўз ихтиёрлари билан номлаган. Нега дейсизми? Бу савол табиий, албатта. Ўзбек диёрининг кўчалари, колхозлари, мактаблари, шаҳарлари, қишлоқлари "рус оғаларимиз" номига қўйилганлиги камлик қилганидай, фаолларнинг фарзандларига ном қўйишда ҳам улар ўз бурниларини суққанлар ва бу масала умумий мажлисларнинг кун тартибига қўйилган экан.

Дадам зиёли, саводли, илмга берилган, камтар, одамдўст, самимий, ҳаётнинг аччиқ-чучугини тортган, каттаю кичик лавозимларда хизмат қилиб, халқ орасида иззат-икром топган оддий инсон эдилар. Онамдаги барча инсоний фазилатлар дадамда ҳам мужассам эди. Энг аввало, ташқи қиёфалари, сарвқомат бўйлари, гўзал хуснлари, дид билан замонавий кийинишлари, орасталиклари ҳамманинг диққатини ўзларига жалб этарди. У киши Санкт-Петербург, Тош-

кент, Самарқанд олийгоҳларида таҳсил олганларидан сўнг Бухоро вилоятининг барча туманларида халқ таълими, маданий ишларни ривожлантириш бўйича хизматга юборилганлар. Шу сабабдан бизлар — яъни фарзандлари турли жойларда туғилганмиз.

Турфа воқеа ва ҳодисаларга, тасодифларга бой болалигим Бухоро шаҳрининг ўзида, мен юқорида қайд этган ҳовличада ўтди. Болалик пайтларида жуда катта кўринган ўша ҳовлида яхмалак ҳам учардик.

Театр саҳнаси қилиб спектакллар қўярдик, мактаб-мактаб ўйнардик ва ҳоказо. Айни пайтда ҳовлича кўринган бу муқаддас жойдаги ҳар бир гишт не-не қизиқ ўтмиш лавҳаларига гувоҳ бўлган. Ҳовли ростданам қадимда бойникига ўхшарди. Жазирама иссиқдан сақланиш учун дераза ортига ўрнатилган гўзал нақшинкор тахта эшиклар ва ганчкор тоқчаларни томоша қилсангиз ўзингизни худди музейда тургандек ҳис қиласиз.

Кунлардан бир кун фаройиб воқеа содир бўлгани ҳанузгача эсимдан чиқмайди. Уруш йиллари эди. Ҳаёт оғир. У пайтларда ҳали газ йўқлиги учун онам кунора бозордан бир эшак гўзапоя сотиб олиб келардилар-да, тандирда иссиққина нон, патир, қовоқ сомсалар ёпиб берардилар. Не бўлдию, ўтин ҳам, пул ҳам қолмади. Ўйлаб-ўйлаб ўтинхонадан қолган-қутган хас-чўпларни йиғиштириб энди чиқмоқчи эдилар, кўзлари шифтга, болорлар орасидаги бир ёғи осилиб турган вассага тушди. Норвончани қўйиб вассани тортувдиларки, қандайдир халгача жаранглаб ерга тушди. Онам жонҳолатда: "Бор, дарвозани қулфлаб келгин", — дедилар менга. Халгачани очиб қарасам, ичида кумуш тангалар экан. Ҳам ҳаяжон, ҳам қўрқувда оёқ-қўлларимиз титраб кетди. "Бе, нукра эмас, тилло бўлмасмиди шу", — деб юборибман. Онам эса алланималарни ўйлаб ранглари қув ўчиб кетди. "Онажон, ахир қувонмай-сизми, худо берди-ку бизга бу неъматни", — дейман.

"Ҳа, ёшсан-да, болам, агар уйимиздан танга топилганини билишса борми, бизни обориб қамаб қўяди", — дейдилар онам. "Нега қамайди, ўзи тушди-ку шифтдан, бировникини тортиб олганимиз йўқ-ку", — дейман мен.

Кечкурун бу воқеадан воқиф топган дадам ҳам хангу манг бўлдилар ва эртасигаёқ хазинани музейга топшириб келдилар.

Шундан кейин ҳовлининг ҳеч қайси тошига тегмайдиган бўлдик. Оч қорним, тинчгина қулоғим", — дедилар онам. Олти ёшга кирганимда шаҳардаги энг яхши ҳисобланган мактабга ўқишга беришди. Тўртинчи синфгача ҳисобдан мазам йўқроқ эди. Аммо қолган фанлардан баҳоларим аъло эди. Бешинчи синфдан бошлаб эса барча фанлардан аълочилар сафига ўтиб олдим. Аммо адабиёт дарси менинг энг сеvimли, қизиқарли фаним бўлиб, юқори синфларга борганимда Бухородаги машҳур Ибн Сино кутубхонасидан чиқмайдиган бўлиб қолдим. Мен у ерда дарсликдан ташқари дастур асосида мажбурий адабиётларни ўқиб, конспект олардим. Бу университетда ўқиб юрган талабалик пайтларимга жуда қўл келди. Қийналмадим.

Хуллас, жамоат ишлари ва аъло ўқиганим туфайли бўлса керак, мактабда яхшигина обрў қозондим. Олтинчи синфдалигимдаёқ, энг қолюқ тўртинчи синфга вожатий қилиб қўйишди. Ўзим ўқитувчилик касбини яхши кўрганимдан маҳаллада ҳам барча болаларни йиғиб ўқитган бўлардим. Икки йилдаёқ қолюқ синф ўқувчилари билан худди муаллимлардек дарсдан ташқари машғулотлар ўтқазиб, яхшилар қаторига чиқиб олдик. Аммо куним мактабда ўтарди.

Шеър ёзишга қизиқишга келсам, тўртинчи синфда илк марта пахта ҳақида бир машқ қилувдим. Уни математика ўқитувчиси — кураторимизга кўрсатсам, индамадилар. Сўнгра онамга ўқиб бердим. Иккала-

миз ўтириб таҳрир қилиб чиқдик. Онам ғазал ёзишга қизиқардилар, унча-мунча машқ ҳам қилардилар. Ушбу шеър мактаб деворий газетасида босилганида ўзимни беҳад бахтиёр сезгандим. Ўша куни уйкум келмай яна шеър машқ қилишга тушдим. Биринчи муҳарририм ва тингловчим онам бўлиб қолдилар. Аммо нимани ёзиш керак, мавзу танлашга қийналардим. Шу сабаб "Ўқиш китоби"даги ҳикояларнинг мазмунини шеърга солиб, қофиялаб чиқардим. Ҳар бир шеърдан кейин худди ўзимда қанот чиқаргандек завқ-шавқ сезардим. Мактаб деворий газетаси менга тез-тез буюртма берадиган бўлиб қолди.

Бора-бора машқимни машинкада кўчирилганини ва вилоят газетасида ёритилишини кўрмоқ — бирдан-бир орзумга айланди.

Адабий китобларни йиға бошладим. Туғилган кунларимда ойимни тўғри китоб дўконига бошлаб борардим. Шундай қилиб, ўз кутубхонам пайдо бўлди. Радио орқали адабий эшиттиришларнинг бирортасини тингламай қўймасдим. Кунлардан бир кун радиомиз ишламай қолди. Лабиҳовузнинг Тоқи Заргарон гумбазига ўрнатилган карнайгулга ўхшаш каттакон радиокарнай ёнида икки соат ўтириб қолибман. Қандайдир адабий-драматик эшиттириш бўлувди, ҳозир ёдимда йўқ. Мени қидиришга тушиб, ўша ердан топиб келишган. Шундан сўнг дадам улкан приёмник сотиб олиб келганларини ҳали-ҳали эслайман.

Мен қизларнинг кенжаси эдим. Уй ишлари ҳам-мамизга ёшимиз ва кучимизга қараб бўлиб берилганди. Шахсан менга идиш-товоқ ювиш топширилган эди. Табиатан кўнглим бўш, айниқса, эркаклар — дадам ёхуд акамнинг сал баландроқ овоздаги танбеҳларини эшитсам кўзларимда филтиллаб ёш айлана-верарди. Ёки шўхлиги учун укаларимни бурчакка турғизиб қўйишса, мен ҳам уларга қўшилишиб йиғлаб

ўтирардим. Биз жуда аҳил эдик, ота-онамиздан бирор марта сўкиш, ҳақорат, қарғиш эшитмасдик, калтак ҳам емасдик. Онам бизни уришадиган бўлсалар энг қаттиқ гаплари "Ҳе, илоҳим умрингдан барака топ-а", дея қўя қолардилар. Дадамнинг эса "Гулжон олов қизим, чаққон қизим, чойхўр қизим", деб эркалаганлари менга хуш ёқарди. Ростдан ҳам мен юрмас эдим, югуришга ўрганиб қолувдим. Шу сабаб дастёрлик ишларини кўпинча менга топширишарди. Шаҳримизда битта, аммо каттагина истироҳат боғи бор эди. Ёзда болалар боғчаларини ўша ерга кўчиришарди. Кунлардан бир кун укамни боғчадан олдим, миллий боғдаги баҳайбат ҳовуз бошига, яъни томошага бордим. Одамларнинг сувда балиқдек сузиб юришига жуда ҳавасим келарди. 9—10 чорли ёшларда бўлсам керак, сузишни билмасдим. Ҳовузнинг чуқурлигидан, ҳар йили кимнингдир чўкиб халок бўлганидан хабарим бўлса ҳам барибир чидай олмадим. Укамни ҳовуз бўйидаги зинапояга ўтқиздим-да, ўзимни "гул" этиб ҳовузга ташладим. Аввалига муздай сувдан танам яйрай бошлади. Сўнг қарасам, ҳовуз борган сари мен ўз домига торта берди. Жонҳолатда сув юзига чиқишга интилдим. Бошим аллақачон сувга кўмилиб бўлган. Бахтимга сув ичида ўсган қамишми, новдами кўлимга илиниб қолди. Кучим борича юқорига талпиндим. Оёғим зинапояга тегди-ю, уни ушлаганча амаллаб чиқиб олдим. Укам бечора: "Энди опам чўкиб кетди", деб йиғлаб ўтирган экан. Аламаҳалда уйга кириб келдик. Ҳамма хавотирда кўчага чиқиб олган экан. Ўтган воқеани ойимга айтиб берсам, эса-хушлари учиб кетди. Бундан кейин мени узокроқ жойларга юбормасликка қарор қилишди.

Ўша кунни ўзим ҳам қаттиқ қўрққанимданми, кечаси билан алаҳсираб чиқдим. Кўзим очигу, шифтда қопни пуфлаётган семиз, ғалатироқ ярим одам шаклидаги махлуқлар кўринаверди. Уларни кўлим билан ойимга кўрсатаман, ойим эса, болам, ҳеч нарса йўқ-ку, қўрқмагин, кўзингни юм, дея бошимни си-

лаб ўз бағирларига янада қаттиқроқ босардилар. Шу шу чўмилиш у ёқда турсин, неча йиллар давомида сув бошига боришга ҳам чўчиб юрдим.

Юқори синфларга борганимда шеърятта қизиқишим янада ортди. Шаҳардаги газета қошида ташкил этилган адабий тўгаракка раҳматли шоир Тошпўлат Ҳамид раҳбарлик қилардилар. У кишининг таклифлари билан ўтқазиладиган машғулотларга тез-тез қатнаша бошладим. Машқларим республика матбуотида кўрина бошлади. Илк шеърим "Ташаккур" мактабдаги устозларимга бағишланган бўлиб, 1954 йилда "Ўзбекистон хотин-қизлари" журнали ва отахон рўзномада нашр этилди. Бу менинг ҳаётимда энг катта воқеага айланиб, шу йўлни танлашга тўртки берди. Яна бир сабаб — журналдаги шеърим устоз Зулфия опанинг эътиборини ҳам жалб этди ва менинг мактубимга ижобий, яъни рағбатлантирувчи жавоб олганим орзуимни қатъийлаштирди. Ушбу мақсад мени Тошкентдаги САГУ, ҳозирги ТошДУнинг филология куллияти журналистика бўлимига етаклади. II курсдан бошлаб машқларим турли газета ва журналларда бот-бот чоп этиладиган бўлди. Шундай қилиб, шеърят остонасига қадам қўйдим. Дорилфунунни тугатгач, илк мухбирлик фаолиятим ёшлар газетасидан бошланди.

Устоз Зулфия опадан сабоқ олиб турдим. 1961 йилда чоп этилган илк, қалдирғоч шеърини тўшламим "Бахтим борки" — ижодий ҳаётимда унутилмас воқеа бўлди. Журналистикадаги хизматим ҳаётни ўрганишга, мавзу танлашга, қалам чархлашда яхшигина ёрдам қилди. Кейинчалик дастлабки китобимда тобига етмаган айрим машқларим ҳам ўрин олганлигидан ҳижолат тортиб юрдим.

Кўп ўтмай "Ўзбекистон маданияти", яъни ҳозирги "Ўзбекистон адабиёти ва санъати" рўзномасининг адабиёт бўлимида мудира бўлиб ишлай бошладим. Узоқ йиллар давомидаги фаолиятим даврида шеърят усталари билан яқиндан ҳамсуҳбат бўлмоққа ҳамда ёш

қаламқашлар билан ҳамкорлик қилишга тўғри келди. Адабиётимиз оқсоқоллари Фафур Фулом, Шайхзода, Уйғун, Миртемир, Асқад Мухтор, Саида Зуннунова хонадонларига тез-тез ташриф буюриб, улар ёзган буюртма шеърларни олиб келиш баҳонасида ижод ҳақида ажойиб сабоқларидан баҳраманд бўлардим-да, ўзимга хулоса чиқарардим. Масалан, аллома шоир Фафур Фулом кўпинча ижодкор фантазияси ҳақида сўзлардилар. "Нокни нок, қарғани қарға, булбулни булбул, деб кўрсанг сен қуруқ ваъзхон, сувраткаш бўласан, холос". Бу гаплар маъзига кейинчалик тушундим. Яъни фантаст дегани ёлгон-сафсатани ёзиш дегани эмас, ёзувчи кўрган манзарасини бадиий либосга ўраб, нокнинг ҳам, булбул ва қарғанинг ҳам хусусиятлари ҳамда вазифаларидан келиб чиққан ҳолда ўз шахсий мулоҳазалари ва муносабатларини ифода этиш жоиз экан, деган тушунчалар пайдо бўла бошлади менда. Баён, сийқа, эски чайналган ташбиҳлар, қиёслар, беҳарорат, бежозоба мисралар шеърят душмани эканлиги онгимга тобора тегаран синга бошлади. Қобилият, ихлос, иқтидор қаттиқ асфальтни ҳам ёриб, қуёшга талпинган майсага ўхшайди. Уни эсанг ҳам, юлиб ташласанг ҳам барибир бугун бўлмаса эртага яна қаддини кўрсатади. Ижодкорда тил билан дил бирлиги зарур. Акс ҳолда унинг ёзганлари сохта, носамимий ёлгонлардан иборат ва улар умри қисқа бўлмоғини ҳаётини кузатувлар исбот этди. Бир-бирининг ютуғига қувонмоқ, бир-бирининг шодлиғига шерик бўлмоқ, бағрикенглик, бир-бирини қўллаб-қувватламоқ ижод аҳлини нақадар кўкка кўтарса, айни чоғда кўролмаслик, бахиллик, ғайирлик орқали панд бермоқ, оёқ чалишлар уни юзтубан ерга уради. Қисқа мақолада ижод сабоқлари ҳақида кўп ёзмоқ жоиз эмас, деб ўйлайман. Аммо афсуским, бугунга келиб анча-мунча вақтим ва умр бўлакларим мустабид тузумни "ура-ура"лашга сарф бўлганидан беҳад ачинаман. Бахтимизга мустақиллик, озодлик ўзбек эли тақдирида иккинчи қуёш бўлиб ярақлаб чиқди. Қолган ҳаётим, ижодим, қувончим ҳурриятга бахшида бўлсин!

Бироқ мен қайси жойда ишламай, "Ёшлик" журналидами, Ўзбекистон хотин-қизлар кўмитасидами, Ёзувчилар Уюшмасидами — барибир ҳар бир куним, дақиқаларим шеърийат ила боғланди, у орқали халқимга, Ўзбекистон номли мўътабар юртимга хизмат қилдим ва содиқ қолдим, дея ифтихор билан айта оламан. Меҳрим, садоқатим, меҳнатим, ғайратим, сабр-иродам ҳосиласи бўлиб йигирмага яқин китобларим олам юзини кўрди. "Гул шайдоси", "Боғимда баҳор", "Ҳаяжон", "Умр — дарё", "Салом, дўстларим", "Энг яқин юлдуз", "Менинг маржонларим", "Достонлар", "Иқбол", "Меҳрим сизники", "Гулшан аро" ва бошқалар ўзбек тилида чиққан китобларим бўлиб, қолганлари эса рус ва қардош ҳамда хорижий тилларда нашр этилганидан, нина билан қудуқ қазганларим бесамар кетмаганидан беҳад хурсандман.

1975 йилда "Ҳаяжон" номли шеърий тўшламим учун республика ёшлар иттифоқи совриндори, 1984 йилда "Иқбол" номли китобимга Ўзбекистон Республикаси ҳукуматининг мукофоти берилган. Давлатимизнинг "Фахрий ёрлиғи"га ҳам сазовор бўлдим.

Хотин-қизлар ўртасидаги кўп йиллик хизматларим, маданият ва матбуотдаги меҳнатларим учун "Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими" унвони билан тақдирландим.

Бир қўлимда қалам бўлса, иккинчи қўлимда тўрт фарзандим камол топди. Беадад шукрлар бўлсинким, улар менинг ишончим ва меҳнатларимни оқлашгани билан ўзимни бахтиёр она каби ҳис этмоқдаман.

Аллоҳ насиб этса эзгу мақсадлар йўлида бундан сўнг ҳам хизматларимни аямасман, интилиш ва яна интилиш ғайрати билан яшамоқдаман.

МУНДАРИЖА

Сўз боши	3
----------------	---

Истиқлол — муқаддас понимиз қадар

Онанг бўлайин	4
Ифтихор	4
Она юртим	5
Тасанно	6
XXI аср	7
Хотира майдони	7
Армон	9
Таслим	9
Лоқайдлик билан юзма-юз	10

Бухоронинг 2500 йиллигига

1. Муқаддас маскан	12
2. Бухоро қизлари	13
3. Зиёрат	14
4. Савоб	15
5. Дўрмон	16
6. Пири бадавлат	17
Жон дейман	18
Ўзбекистон бозори	19
Кел, янги йил	20

Захматим — Фароғатим

Йиллар ўтиб борар	22
Наврўз	23

"Қанот бер..."	24
Шерьиятсиз бу дунё.....	24
Шоир	26
Истайман	27
"Билмадим, дунёга келдимми эрга..."	28
Фақат қувончдан	29
Лайлакқор	29
Пахтакор қизга	30
Сарҳисоб	31
Энг оғир жазо	32
"Субутсиз одам — осмондаги варрак..."	33
Минораи Калон, Тошкент, Останкино. Эйфель	34
Нодирабегим	36
Бурч ҳақида икки шеър	36
Опа-сингиллар	38
Оқибат	39
Жонлар садаға	41
"Сира ёқтирмасман, ғижирлаб бехос..."	42
Аёлсиз уй	43
Болам ва қалам	44
Алла	45
Худо ёр бўлсин	46
Мактаб	48
Олисда қолган қиз	49
Манзара	50
Бағишлов	50
Ўғлим билан мулоқот	52
Бизга қолгани	54
Юнон удумлари	55
Афродита	56
Меҳнат шарофатидан	57
Ҳашар	59
Қўшиқ	60
Саодат	60
Сизга	61

Севги — ватан, севги — давлат, севги — тож

Қиз узатдик ёр-ёр	63
Севги қасами	64
Туйлар муборак	64
Келин келди	65

Келин салом	66
Ўхшайди-ку	67
Рафиқам	68
Дилингни огритма	69
Умр савдоси	70
Барибир ширинсан, муҳаббат	70
"Умидни фикимлаб отманг, йигитлар..."	71
"Муҳаббат мисоли бир биллур қадаҳ..."	71
Сен келгунча	72
"Оёғи остида ётмагил энди..."	73
"Сен дардингни менга айтасан..."	73
"Бунда ҳоким эди сокин тиниқлик..."	74
Ярим бахт эмиш	75
"Йиллар орасини яёв изладим..."	75
Кечирмасман	76
Сен ва мен	77
"Узоқларга олиб кетдим бош..."	77
"Осмонлардан келар эдинг сен..."	78
Ёрингни сев	79
Чакалак ёхуд бир келинчак ҳақида	80
"Биламанки, унга сажда қилганинг..."	81
Тўртликлар	81
Ғарбча севги	82
Нукра гул	83
Чақалоқлар — кўнғироқлар (туркум)	94
Бир кийим атлас	102
Будапешт кўчаларида	103
Кўприк	104

Бугуннинг аввали ўтмиш-кечмишдир

Келажак	105
Сўнги мактуб	107
Адолат	109
Яна келдим	110
Хатинь қишлоғида куз	111
Юкли аёл	112

Чидаганга чиққан бу ҳаёт

Оташ ҳалқа (<i>Достон</i>)	114
Алвон дастурхон (<i>Баллада</i>)	142
Ҳаётимдан лавҳалар	156

Адабий-бадиий нашр

ГУЛЧЕҲРА ЖҶРАЕВА

ЙИЛЛАРИМ — ЙЎЛЛАРИМ

Шеърлар ва дoston

Мусаввир А. Кива

Бадий мусаввир А. Бобров

Техник муҳаррир Т. Смирнова

Компьютерда тайёрловчи К. Голдобина

ИБ № 5563

Босишга 06.01.2000 да рухсат этилди. Бичими. 70×90^{1/32}.
Тип Таймс гарнитура. Офсет босма 6,14. шартли босма
тобоқ 7,0. нашр босма тобоғи. Жами 3000 нусха. 105×
рақамли буюртма. 81—99 рақамли шартнома. Баҳоси
шартнома асосида.

Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитасининг
Рафур Гулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти.
700129, Тошкент, Навоий кўчаси, 30.

Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитасининг
1-босмаҳонасида босилди. 700002, Тошкент, Сағбон
кўчаси, 1-берк кўча, 2-уй.